

QARABAĞ AZƏRBAYCANDIR!

ELİM

Qüvvət elmdədir...

Nizami Gəncəvi

HAUQA

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана

№ 37 (1299)

Cümə, 29 oktyabr 2021-ci il

Qəzet 1984-cü ildən nəşr olunur

Prezidentlər İlham Əliyev və Rəcəb Tayyib Ərdoğan Füzuli Beynəlxalq Hava Limanının açılış mərasimində iştirak ediblər

Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan oktyabrın 26-da Azərbaycan Respublikasına rəsmi səfərə gəlib.

Hər iki ölkənin dövlət bayraqlarının dalğalandığı Füzuli Beynəlxalq Hava Limanında ali qonağın şərəfinə fəxri qarovul dəstəsi düzülüb.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanı hava limanında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev qarşılayıb.

Həmin gün Füzuli Beynəlxalq Hava Limanının açılış mərasimi olub. Dövlət başçıları açılış mərasimində iştirak ediblər və hava limanının rəmzi açılışını bildiren lenti kəsiblər. Füzuli Beynəlxalq Hava Limanının rəmzi açılışını prezidentlərə təqdim edilib.

Prezidentlər hava limanında yaradılan şəraitlə tanış olublar. Dövlət başçılarına görülən işlər barədə məlumat verilib. Bildirilib ki, Qarabağın hava qapısı adlandırılan Füzuli Beynəlxalq Hava Limanı ən müasir səviyyədə inşa olunub. Hava limanının istənilən tip hava gəmisini qəbul etmək imkanları var. Uçuş-enmə zolağının uzunluğu 3000, eni isə 60 metrdir. Hava limanının müasir infrastrukturla təchiz olunan terminalı saatda ən azı 200 səmşi-nin buraxılışına imkan verir. Görülən bütün işlər beynəlxalq norma və standartlara uyğun şəkildə həyata keçirilib. Burada avtomatlaşdırılmış sistemlərlə təchiz olunan Hava Hərəkəti İdarəetmə Qülləsi tikilib. Bu işə Füzuli Beynəlxalq Hava Limanında ICAO və IATA standartlarına müvafiq qayda da uçuşların başlanmasını mümkün edir. O da qeyd olunub ki, hazırda Zəngilan və Laçında beynəlxalq hava limanları tikilir və onların inşası ilə regionun nəqliyyat imkanları daha da genişləndiriləcək.

Daha sonra dövlət başçılarına Cocuq Mərcanlıda açılacaq Suvenir İstehsalı Müəssisəsinin fəaliyyəti barədə məlumat verilib.

Beləliklə, ən müasir tələblərə cavab verən beynəlxalq hava limanının qısa müddətdə və yüksək

keyfiyyətlə inşası Azərbaycan dövlətinin qüdrətini göstərməklə yanaşı, həm də işğaldan azad edilmiş rayonlarımızın tezliklə bərpa olunacağına və oraya yenidən həyatın qayıtmasına bariz nümunəsidir. Bu hava limanının istifadəyə verilməsi bölgəyə səfər edənlərin rahatlığını təmin edəcək, işğaldan azad olunmuş torpaqlarımızda aparılan quruculuq işlərinin daha da sürətlənməsinə töhfə verəcək, nəinki Füzulinin, ümumilikdə bölgənin sosial-iqtisadi inkişafında müstəsna rol oynayacaq.

Həmin gün Zəngəzur dəhlizinin - Horadiz-Cəbrayıl-Zəngilan-Ağbend avtomobil yolunun da təməli qoyulub.

Dövlət başçıları əvvəlcə Əhmədbəyli-Füzuli-Şuşa avtomobil yolunda tikinti işlərinin gedişi ilə tanış olublar. Uzunluğu 81 kilometr olan bu yolun başlanğıcdan 50-ci kilometrədək 51 kilometrlik hissəsini Azərbaycan şirkətləri, 50-ci kilometrədən 81-ci kilometrə qədər hissəni isə Türkiyə şirkətləri işləyir. Türkiyə şirkətlərinin işlədiyi hissədə 6 kilometr uzunluqda tunel tikilir və 7 yol ötürücüsü tikiləcək. Tunellərin ümumi uzunluğu 6500 metrdir. Hazırda Şuşa şəhərinin girişində uzunluqları 431 metr və 530 metr olan 4-cü və 5-ci tunellər artıq tikilib.

Prezidentlər daha sonra Zəngilan rayonunda "Dost Aqropark"ın təməlini qoyublar.

Dövlət başçıları əvvəlcə aqroparkın ərazisində çinar ağacı əkiblər, Anadolu Agentliyinin Vətən müharibəsini özündə əks etdirən fotosərgisinə baxıblar.

Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan ön sözünü yazdığı və Anadolu Agentliyi tərəfindən hazırlanan "Qarabağ Zəfəri" kitabını Prezident İlham Əliyevə təqdim edib.

Türk və azərbaycanlı sərmayədarlar tərəfindən Zəngilanda həyata keçiriləcək "Dost Aqropark" layihəsi üç mərhələdə icra olunacaq. Layihənin birinci mərhələsində inzibati binalar, qapalı və yarıaçıq heyvandarlıq kompleksləri, sosial obyektlər,

kafe, kinoteatr, istirahət zonası, xidməti heyətin qalması üçün binalar tikiləcək. Bütün bunlar Azərbaycanın və Türkiyənin qida təhlükəsizliyinə töhfə verəcək, bölgənin əkinçilik və heyvandarlıq məhsullarının beynəlxalq bazarlara çıxarılmasına imkan yaradacaq.

Təməlqoyma mərasimindən sonra aqroparkda əkinə start verilib.

Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın həmin gün Zəngilanın Ağalı kəndində rəsmi qarşılanma mərasimi olub.

Hər iki ölkənin dövlət bayraqlarının dalğalandığı meydanda Türkiyə Prezidentinin şərəfinə fəxri qarovul dəstəsi düzülüb.

Prezident İlham Əliyev Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanı qarşılayıb. Hər iki respublikanın Dövlət himnləri səsləndirilib.

Dövlət başçıları Ağalı kəndində həyata keçirilən "Ağılı kənd" layihəsi çərçivəsində görülən işlərlə tanış olublar.

Bildirilib ki, layihənin icrası ilə bağlı 110 hektardan çox ərazidə tikinti işləri aparılır. İnnovativ tikinti materiallarından istifadə edilməklə tam izolasiya olunmuş 200 fərdi ekoloji evin, ikimərtəbəli 4 qeyri-yaşayış binasının, 360 şagird yerlik məktəbin və 60 yerlik uşaq bağçasının tikintisi sürətlə davam etdirilir. "Ağılı kənd"də müasir şəhərsalma standartları tətbiq olunacaq. Piyada və velosiped yolları çəkiləcək. Bir sözlə, öz doğma yurdlarına qayıdacaq sakinlər üçün hərtərəfli şərait yaradılacaq. Həmçinin kənd təsərrüfatının təşkili və inkişafı ilə bağlı da bir sıra işlər görülməlidir.

Daha sonra Azərbaycan və Türkiyə prezidentlərinin təkbətək görüşü olub.

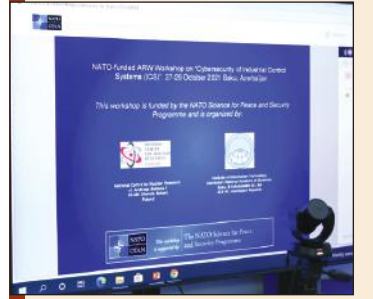
Dövlət başçıları mətbuata birgə bəyanatlarla çıxış ediblər.

Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın ölkəmizə rəsmi səfəri oktyabrın 26-da başa çatıb.

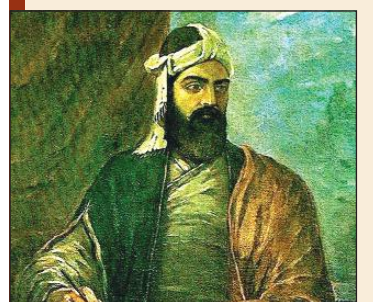
Prezident İlham Əliyev rəhbərliyi ilə aparılan məqsədyönlü siyasətin həyata keçirilməsinə akademik Ramiz Mehdiyev şəərəflə xidmət göstərir

səh. 2 ⇨

Azərbaycanda NATO-nun dəstəyi ilə beynəlxalq konfrans keçirilir

səh. 3 ⇨

Nizami Gəncəvi yaradıcılığında riyazi-astronomik baxış VIII "Fizika və lirika" konfransı

səh. 4 ⇨

Azərbaycanın batalist rəssamı: "Şuşa zəfəri" əsərim Azərbaycanın böyük Qələbəsinə həsr olunub

səh. 8 ⇨

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan məqsədyönlü siyasətin həyata keçirilməsinə akademik Ramiz Mehdiyev şərəflə xidmət göstərir

Akademiyada innovasiya Fondunun yaradılması akademik elmin tətbiq sahələrinin genişləndirilməsinə şərait yaradır. Bundan başqa, AMEA-da keçirilən struktur islahatları bu elmi qurumun fəaliyyətinin daha da müasirləşdirilməsinə yol açır. Eyni zamanda, son vaxtlarda Akademiyada elmi-mənəvi mühitin də sağlamlaşdırılması, şəffaflığın təmin olunması istiqamətində aparılan işlər də bu elmi qurumun normal fəaliyyətinə, nüfuzunun artırılmasına hesablanmışdır.

Son illərdə Akademiyada aparılan elmi-tədqiqat işlərinin ölkəmizdə gedən dövlət quruculuğu prosesləri ilə əlaqələndirilməsinə diqqətin daha da artırılması da akademik Ramiz Mehdiyevin bu ali quruma rəhbərliyi dövrünə aid xarakterik xüsusiyyətlərdəndir. Artıq AMEA-nın ayrı-ayrı elmi-tədqiqat institutlarının müxtəlif dövlət qurumları ilə, nazirlik və komitələrlə imzaladıqları müqavilələrin işığında əhəmiyyətli tədbirlər həyata keçirilməkdədir.

Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında böyük idarəçilik təcrübəsi olan görkəmli dövlət xadimi, akademik Ramiz Mehdiyev AMEA-ya prezident seçildikdən sonra akademiya yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyub. Akademik Ramiz Mehdiyev AMEA-nın fəaliyyətini dövlətçiliyin daha da güclənməsinə, ölkəmizin uğurlu inkişafına yeni töhfələr verməsinə, Prezident İlham Əliyevin siyasi kursunun əməli işlə dəstəklənməsinə istiqamətlənməli olmasını çıxışlarında vurğulamışdır.

"AMEA-nın 2020-2025-ci illər üçün Milli İnkişaf Proqramı" prioritetlərin müəyyən edilməsi, struktur islahatlarının aparılması, elmin nailiyyətlərinin təkmilləşdirilməsi kimi məsələləri əhatə edir. Tədqiqat potensialını artırmaq, elmə gənc alimlərin cəlb edilməsini təmin etmək, innovativ yanaşmanı inkişaf etdirmək və dünya səviyyəsinə qaldırmaq akademiya vəzifələrinə daxildir.

Bu gün Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası yaradıcı alimləri birləşdirən maarifləndirici innovasiya müstəvisinə çevrilmişdir. AMEA çox güclü motivasiya keyfiyyətinə malikdir, alimi hərəkətə, mübarizə aparmağa və hər dəfə öz şəxsiyyətinin mövcud olmaq haqqını sübut etməyə məcbur edir.

Prezident İlham Əliyevin dövlətçilik təfəkkürünü, idarəçilik sərəşatını səciyyələndirən əsas amillər inkişaf, tərəqqi, siyasi sabitlik, sosial rifah, firavan həyat və güclü müasir Azərbaycandır. Təsadüfi deyil ki, AMEA-da çalışan alimlər Prezident İlham Əliyevin idarəçilik dövrünü elmin yeni inkişaf mərhələsi kimi qiymətləndirir və tədqiq edirlər.

Dövlət idarəetmə sisteminin ideoloji blokunda Ramiz Mehdiyevin keçdiyi çətin, məsuliyyətli və şərəfli yol həyatını dövlətçilik sahəsinə həsr etmiş bir insanın gənclər təşkilatının ən adi əməkdaşından məsul partiya işçisinə, ideoloji katib, Prezident Administrasiyasının rəhbəri, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti vəzifəsinə qədərki bütün çətinliklərini və üstünlüklərini özündə canlı şəkildə əks etdirir.

O, 1962-1963-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Universiteti tarix fakültəsinin komsomol təşkilatının katibi və ümumuniversitet komsomol komitəsi katibinin müavini vəzifələrində tələbə gənclərlə iş təcrübəsi əsasında ideya-siyasi iş aparmanın yollarını və vasitələrini öyrənmişdir. Universitetin tələbəsi ikən 1965-ci ildə Azərbaycan Gənclər İttifaqının Tələbə Gənclər Şöbəsinin təlimatçısı Ramiz Mehdiyev qısa müddətdən sonra Naxçıvan Vilayət Komsomol Komitə-

sinin ikinci katibi vəzifəsinə irəli çəkilmişdir.

Naxçıvan Vilayət Komsomol Komitəsinə çalışdığı 1967-1968-ci illər onun üçün mühüm həyat məktəbinə çevrilmişdir. 1968-ci ildə Mixail Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin fəlsəfə fakültəsinin aspiranturasına qəbul olmuş, burada tanınmış filosoflardan dərslər almış və 1972-ci ildə həmin ali məktəbin nüfuzlu Müdafiə şurasında millətlərarası münasibətlərin nəzəri məsələlərinə həsr olunmuş namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək fəlsəfə elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır.

Azərbaycan Dövlət Universitetində müəllim kimi çalışdığı 1972-1974-cü illərdə də Ramiz Mehdiyev cəmiyyət həyatının aktual məsələlərinə həsr edilmiş tədqiqatlarla məşğul olmuşdur. Bakı şəhərinin Rayon Partiya Komitəsində 1978-1980-ci illərdə birinci katib vəzifəsində Ramiz Mehdiyev özünü əsl dövlət işçisi kimi təsdiq etmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin dövlət xadiminin çoxillik səmərəli fəaliyyəti haqqındakı sözləri müstəqil dövlət qarşısındakı məsuliyyətli borcunun icrasına verilmiş yüksək siyasi qiymətin ifadəsidir: "Siz uzun illərdir ki, dövlət qulluğunda fəaliyyət göstərirsiniz. 70-80-ci illərdə ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə işləmişiniz. Ulu öndərimiz müstəqil Azərbaycanın rəhbəri kimi fəaliyyətə başlayandan sonra onun ilk təyin etdiyi şəxslərdən biri də siz olmuşsunuz. O vaxtdan bu günə qədər Azərbaycanın dövlət quruculuğunda çox fəal iştirak etmişiniz və bu fəaliyyətinizi indi də davam etdirirsiniz... Mən sizin fəaliyyətinizi yüksək qiymətləndirirəm. Prezidentin İcra Aparatının rəhbəri kimi siz ölkəmiz üçün çox vacib funksiyaları icra edirsiniz".

Akademik Ramiz Mehdiyev çoxillik zəngin elmi təcrübəsi və xidmətlərinə görə 2007-ci ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü seçilmişdir. O, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının üzvü kimi bir sıra fundamental fəlsəfi tədqiqat əsərləri meydana qoymuşdur. Akademiyanın çap etdiyi bir çox sanballı elmi əsərlər, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin 25 illiyinə həsr edilmiş iri həcmli "Müstəqillik yollarında" kitabı akademik Ramiz Mehdiyevin ümumi redaktorluğu və sanballı giriş məqaləsi ilə hazırlanmışdır.

Akademik Ramiz Mehdiyev haqqında AMEA-nın vitse-prezidenti akademik, İsa Həbibbəylinin fikirlərini qeyd etmək istəyi-

rəm: "Dövlətçilik fəaliyyətini cəmiyyət həyatı ilə üzvi surətdə əlaqələndirmək, hətta həyatda gedən prosesləri qabaqlamaq bacarığı dövlətçilik nərdivanını addım-addım qalxan Ramiz Mehdiyevi xarakterizə edən əsas cəhətlərdəndir. O, böyük məharətlə cəmiyyət həyatını dövlət işinin nəbzi üstündə kökləməyi bacarır. Məsələnin bu cəhəti dövlət işinə də, cəmiyyət həyatının inkişafına da fayda gətirir. Cəmiyyətdə gedən prosesləri canlı həyatla, dövlət işini zəngin təcrübə ilə və bunların hamısını böyük fəlsəfinin, elmin qanunauyğunluqları ilə uzlaşdırmaq dövlətçilik fəaliyyətində olduğu kimi, Ramiz Mehdiyevin elmi fəaliyyətinin də cəvharını təşkil edir. O, böyük elmdə milli dövlətçilik və cəmiyyətsünaslıq fəlsəfəsinin əsaslarını yaradan görkəmli nəzəriyyəçi alim kimi qəbul olunur."

17 aprel 2008-ci ildə 70 illik yubleyi ilə bağlı Prezident İlham Əliyevin fərmanı ilə "İstiqlal" ordeni ilə təltif edilmişdir. Akademik ordenin təqdimat mərasimində özünün bütün uğurlarına görə, mərhum Heydər Əliyevə borclu olduğunu deyib. "Ola bilsin, mən nadir insanlardan biriyəm ki, çox xoşbəxtəm. O mənada ki, birincisi, mən möhtərəm Prezident Heydər Əliyevlə uzun illər çalışmışam və mənim bütün fəaliyyətimdə, ümumiyyətlə, həyatımda Heydər Əliyevin rolu çox böyük olub. Demək olar ki, Heydər Əliyevin dövlətçilik təfəkkürü, dövlətçilik məktəbi, ümumiyyətlə prinsipləri, onun dünyaya baxışı - bütün bunlar mənim üçün böyük bir məktəb olub. Mən bu illər Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında çalışmışam və bacardığımı etmişəm. Çalışmışam ki, onun etimadını doğruldum".

Akademik Ramiz Mehdiyev qeyd edir ki, Prezident İlham Əliyev nadir şəxsiyyətdir. Onun simasında həm islahatçı, həm sabitliyin, həm də daxili siyasi tarazlığın saxlanması amili cəmlənib.

Görkəmli filosof, akademik Ramiz Mehdiyevin "Elimizin və dövlətimizin xilaskarı", "Ümummillə lider, tarixin sınağı və həqiqət anı", "Heydər Əliyev və müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurulması prosesi", "Müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı", "Tariximizin Heydər Əliyev dövrü", "Azərbaycan tərəqqi və azadlıq yolunda", "Dövlət idarəçiliyi nəzəriyyəsi və praktikasına Heydər Əliyevin töhfəsi", "XX əsrin sonunda millətlərarası münasibətlər", "Azərbaycanın inkişaf dialektikası", "Azərbaycanlılara qarşı soyqırım gerçəklikləri", "Azərbaycan: tarixi irs və müstəqillik fəlsəfəsi", "XXI əsrdə milli döv-

lətçilik: Demokratik inkişaf və müxalifət", "Fəlsəfə", "Azərbaycan: qloballaşma dövrünün tələbləri", "Azərbaycan: qloballaşma dövrünün tələbləri: keçmişin dərsəri, bu günün realıqları və gələcəyin perspektivləri", "Azərbaycan: küreselleşmənin talepləri" (türk dilində, İstanbul), "2005-ci il parlament seçkiləri: ilkin təhlil" (Azərbaycan və rus dillərində), "Vətəndaş cəmiyyətinə yol açan ideyalar", "Milli məfkurə, dövlətçilik, müstəqillik yolu ilə", "Demokratiya yolunda: irs haqqında düşüncələr", "Yeni siyasət: inkişafa doğru", "Gələcəyin strategiyasını müəyyənləşdirərkən: modernləşmə xətti", "Modernləşmə xətti yenə də gündəlikdədir", "Azərbaycan - 2003-2008: zaman haqqında düşüncələr", "Fəlsəfə", "İctimai və humanitar elmlər: zaman kontekstində baxış", "Ermənilərin mif yaradıcılığı tarixdə ilk xristian dövləti kontekstində", "Avropa strukturlarının deqradasiyasının mənbələri haqqında və ya Azərbaycana münasibətdə ikili standartlar siyasəti: Dünya nizamından "nizamsızlığa" doğru", "İkili standartların dünya nizamı və müasir Azərbaycan", "Tarixi idrakın elmiliyi problemlərinə dair", "Yeni dünya nizamı və milli ideya", "Tariximiz xanlıqlar dövrünün siyasi irsi sənədlər işığında", "Azərbaycanın inkişafını XXI əsrin çağırışlarına uyğunlaşdırən lider" və sair əsərləri qiymətli elmi dəyərə malikdir.

Akademik 1980, 1986-cı illərdə "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni, 2008-ci ildə "İstiqlal" ordeni, "Dostluq" ordeni, 2011-ci ildə Polşa Milli Təhlükəsizlik Bürosunun xatirə medalı, 2013-cü ildə "Şərəf" ordeni, 2018-ci ildə "Şöhrət" ordeni, 2019-cu ildə Heydər Əliyev ordeni ilə mükafatlandırılmışdır.

Akademik Ramiz Mehdiyev bu gün AMEA-nın qarşısında tamamilə yeni vəzifələrin dayandığını və bu vəzifələrin dünya elminin inkişaf meyillərindən, eləcə də ölkənin strateji inkişaf istiqamətlərindən irəli gəldiyini söyləmişdir. Akademik Ramiz Mehdiyevin rəhbərliyi ilə Milli Elmlər Akademiyasında keçirilməkdə davam edən islahatlar Azərbaycan elminin fundamental-nəzəri səviyyəsinin daha da yüksəldilməsinə, praktik-tətbiqi imkanlarının yüksəldilməsinə xidmət edir.

Akademiya illərlə formalaşmış ənənələri ləyaqətlə davam etdirməklə yanaşı, elmdə innovasiya üçün, yeni texnologiyaların tətbiqi, müterəqqi ideyaların reallaşdırılması üçün də daim açıqdır. Yaşadığımız yeni minillik təkcə yeni tələblər irəli sürməklə kifayətlənmir, həm də elm sahəsində fəaliyyət üçün yeni imkanlar təqdim edir. Gündən-günə genişlənən beynəlxalq və regional əməkdaşlıq əlaqələri bir daha onu göstərir ki, AMEA sürətlə innovasiyaların inkişaf etdiyi, yeni texnologiyalar yaradan və elmin yeni sahələrini araşdıraraq, təkcə Azərbaycanda deyil, Qafqaz regionunda yeni sosial mühit formalaşdıraraq elmi mərkəzə çevrilir.

Akademik Ramiz Mehdiyev Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan düşüncəli, məqsədyönlü və müstəqil siyasətin dönmədən həyata keçirilməsinə şərəflə xidmət göstərir. Milli Elmlər Akademiyası Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin apardığı genişmiqyaslı islahatların işığında yeni cəmiyyət quruculuğu istiqamətində böyük məsuliyyətlə addımlamaqda davam edir.

Günəl MƏLİKLİ,
AMEA-nın YAP İdarə Heyətinin üzvü,
Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun
şöbə müdiri, siyasi elmlər üzrə fəlsəfə
doktoru

27 ildən sonra doğma Zəngilanı görmək bizə böyük sevinc və qürur hissi bəxş etdi

Prezident İlham Əliyevin və birinci xanım Mehriban Əliyevanın oktyabrın 20-də Zəngilan rayonuna səfəri çərçivəsində ictimaiyyət nümayəndələri ilə görüşləri geniş əks-səda doğurub. Səfər iştirakçılarından biri - filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Hikmət Quliyev bununla bağlı təəssüratlarını oxucularla bölüşür.

1993-cü ilin oktyabrın 27-də Ermənistanın işğalı nəticəsində isti ocağımızı, ana yurdumuzu tərk etməli olmuşduq. Biz Zəngilandan ayrılarda mənim 8 yaşım var idi. 27 ildən sonra uzun illər həsrətini çəkdiyimiz doğma Zəngilanı görmək, Müzəffər Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva ilə Zəngilanda görüşmək bizə böyük sevinc və qürur hissi bəxş etdi. Yaşadığımız hissləri, qəlbimizdən və beynimizdən keçən duyğuları ifadə etmək, sözə çevirmək olduqca çətindir. Çünki bu torpaqlar artıq bizim üçün Vətənimizin azadlığı uğrunda canını qurban verən şəhidlərimizin, qazilərimizin qanı ilə yoğrularaq müqəddəs dəyər qazanmışdır.

Biz Zəngilanda olarkən Ağal kəndində həyata keçirilən "Ağılı kənd" layihəsinin, Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanının tikintisinin yüksək sürətlə davam etdiyinin canlı şahidi olduq. Görülən işlərin sürəti və müasir texnologiyalara əsaslanması qısa müddətdən sonra bu yerlərdə qaynar həyatın olacağını işarəsi idi. Hesab edirəm ki, dövlət başçısının rəhbərliyi ilə təxminən son 20 ilə yaxın müddət ərzində əldə olunmuş iqtisadi güc, möhkəm dövlətçilik təcrübəsi və xalqın Vətən sevgisinin birləşməsi tamamilə yeni bir effekt yaratdı. Bu proses Azərbaycan xalqının müasir dünyada yeni üslubda doğuluşu aktıdır.

Səmimi şəkildə etiraf etməliyəm ki, biz bu 30 il ərzində yarımqıçlıq kompleksini içərisində yaşamışıq. Muğamımız, poeziyamız, incəsənətimiz nə qədər yüksəklərdə olsa da, bu kompleks bizi mükəmməllikdən uzun illər məhrum edib. Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 44 günlük Vətən müharibəsində rəşadətli Ordumuz tərəfindən əldə olunan bu Zəfər coğrafi ərazilərimizlə bərabər, mədəni-mənəvi coğrafiyamızı da bütövləşdirdi. Düşünürəm ki, Vətən müharibəsindəki şanlı Qələbəmiz sadəcə olaraq, doğma torpaqlarımızın düşmən tapdağından azad olunması deyildir! Bu Qələbə Azərbaycan xalqının 30 il ərzində çiynlərində daşdığı, onun belini bükən "ağır yükün" götürülməsi, mənəviyyatımızın, ruhumuzun xilasındır. Bu Qələbə minillərin ağır sınaqlarından keçərək ulu babalarımızdan bizə miras qalan dövlətçilik təcrübəmizin və ənənələrimizin müasir dövrdə, Müzəffər Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin simasında möhtəşəm təntənəsidir. Həmçinin Azərbaycan mədəniyyətinin, mənəviyyatının beşiyi, ayrılmaz tərkib hissəsi, məhək daşı olan Qarabağımızın, Zəngəzurumuzun, Şuşamızın azadlığa qovuşmasıdır. Nəhayət, 44 günlük müharibə və qazandığımız möhtəşəm Zəfər Azərbaycan xalqının öz ərazi bütövlüyünü azad etmək uğrunda haqlı mübarizəsinin, eyni zamanda, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin siyasi lider kimi dərin intellektinin, sarsılmaz iradəsinin, siyasi və diplomatik sərişəsinin bütün dünyaya nümayişidir. Hamı Azərbaycan xalqının Vətən sevgisinin, yüksək döyüşçülük ruhunun şahidi oldu.

Prezidentimizin də vurğuladığı kimi, hazırda bölgədə və dünyada yeni reallıqlar yaratmış Azərbaycan öz inkişafının tamamilə yeni mərhələsinə qədəm qoyub. Əsas ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan və Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən müdrik və uzaqgörən dövlət siyasəti artıq öz bəhrəsini verib.

Son 20 ilə yaxın müddətdə ölkə rəhbərinin siyasi və ideoloji rəhbərliyi ilə yetişən gənc nəsillə müxtəlif beynəlxalq arenalarda əldə etdiyi qələbələr zəifləyən Qarabağ savaşı - döyüş meydanında qazandı. Bu gün xalqımız uzun illər ərzində həsrətində olduğu böyük Qələbəyə sevinir. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən dövlət siyasətinin ən mühüm prioritetlərindən biri işğaldan azad olunmuş ərazilərin bərpası, quruculuq işlərinin görülməsidir. Bu gün Qarabağda, Şərqi Zəngəzurda həyatın yenidən dirçəldilməsi, müasir sosial-mədəni infrastrukturun qurulması, kommunikasiya və nəqliyyat xətlərinin bərpası üçün dövlət tərəfindən kompleks tədbirlər həyata keçirilməkdədir.

Həç şübhəsiz ki, Türkiyə Cümhuriyyəti Çanaqqala zəfəri qarşısında hansı məsuliyyəti daşıyarsa, Azərbaycan dövləti də 44 günlük Vətən müharibəsi qarşısında həmin məsuliyyəti daşıyacaq. Azərbaycan xalqı var olduğu bütün dövrlərdə 44 günlük Qələbəmiz qarşısında mənəvi cəhətdən hesabatlı olacaqdır.

Əşq olsun Ordumuza, yaşasın Müzəffər Ali Baş Komandan!

Azərbaycanda NATO-nun dəstəyi ilə beynəlxalq konfrans keçirilir

Oktyabrın 27-də NATO-nun Sülh və Təhlükəsizlik naminə Elm Proqramının dəstəyi, AMEA İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu və Polşa Milli Nüvə Tədqiqatları Mərkəzinin birgə təşkilatçılığı ilə "Sənaye idarəetmə sistemlərinin kibertəhlükəsizliyi problemləri" mövzusunda onlayn beynəlxalq konfrans öz işinə başlayıb.

Konfransın açılış mərasimində Azərbaycanın dövlət rəsmiləri, AMEA-nın elmi-tədqiqat institutlarının rəhbərləri, 20-yə yaxın ölkəni, o cümlədən Türkiyə, ABŞ, Kanada, Polşa, Ukrayna, İsveç və Qazaxıstanı, müvafiq beynəlxalq təşkilatları və nüfuzlu xarici şirkətləri təmsil edən alim və mütəxəssislər, eləcə də KİV nümayəndələri iştirak edəblər.

Tədbirdə çıxış edən Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli AMEA prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyevin giriş nitqini tədbir iştirakçılarına diqqətə çatdırıb. O, bir sıra mühüm aktual problemlərin müzakirəsi və həlli yollarının axtarışına həsr olunmuş beynəlxalq konfransın böyük əhəmiyyətə malik olduğunu vurğulayıb.

IV sənaye inqilabının təsiri ilə dünyada yeni reallıqlar meydana gəldiyini söyləyən AMEA-nın vitse-prezidenti Əşyaların İnterneti texnologiyalarının və kibertəhlükəsizlik sistemlərinin insan fəaliyyətinin bütün sferalarına - idarəetməyə, hərbi sahəyə, iqtisadiyyata, sənayə və kənd təsərrüfatına, rabitə və nəqliyyat infrastrukturuna, müxtəlif kritik fəaliyyət sahələrinə tətbiqi sayəsində beşəriyyətin yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyduğunu bildirib.

Akademik İsa Həbibbəyli virtual məkanda potensial və mövcud olan təhlükələrlə, kibernetik mübarizə aparılması, etibarlı kibermüdafiə sisteminin yaradılması, milli və global səviyyələrdə bütün növ resursların səfərbər olunması, beynəlxalq hüquq çərçivəsində yeni tənzimləyici mexanizmlərin işlənməsi, ölkələr arasında əməkdaşlıq əlaqələrinin gücləndirilməsi, alimlərin məqsədyönlü araşdırmalar aparmalarının önəmindən bəhs edib. O, bu istiqamətdə ölkə rəhbərliyi tərəfindən çox əhəmiyyətli qərarların qəbul olunduğunu, müvafiq dövlət orqanlarının öz üzərlərinə düşən vəzifələri lazımi səviyyədə həyata keçirdiklərini diqqətə çatdırıb.

Vitse-prezident bildirib ki, yeni çağırışları və reallıqları əsas götürən Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının fəaliyyətinin yaxın gələcək üçün prioritet istiqamətlərindən biri də məhz IV sənaye inqilabının yaratdığı kompleks problemlərin tədqiq edilməsi, cəmiyyətin bütün sferalarının kompleks təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin elmi-nəzəri problemlərinin araşdırılmasında ibarətdir.

İsa Həbibbəyli NATO-nun Sülh və Təhlükəsizlik naminə Elm Proqramının dəstəyi ilə keçirilən mötəbər konfransı Azərbaycan-NATO əməkdaşlığına mühüm töhfə kimi qiymətləndirib, buna görə NATO rəhbərliyinə Azərbaycan elmi ictimaiyyəti adından dərin minnətdarlığını bildirib.

O, həmçinin yüksək səviyyəli konfransın təşkilinə görə Polşa Milli Nüvə Tədqiqatları Mərkəzinə və AMEA İnformasiya Texnologiyaları İnstitutuna təşəkkür edib. Alim Polşa ilə Azərbaycanın dost və tərəfdaş ölkələr olduğunu, bu əlaqələrin dərin köklərə söykəndiyini söyləyib: "Kibertəhlükəsizlik sahəsində Azərbaycan və Polşa alimlərinin əməkdaşlığını yüksək qiymətləndiririk. Hesab edirəm ki, bu münasibətlərin daha da inkişaf etdirilməsi üçün yüksək potensial mövcuddur".

Nitqinin sonunda İsa Həbibbəyli "Sənaye idarəetmə sistemlərinin kibertəhlükəsizliyi problemləri" mövzusunda beynəlxalq konfransın kibertəhlükəsizliklə mübarizə sahəsində təcrübə mübadiləsinin aparılması, qabaqcıl biliklərin paylaşılması, xarici ölkələrin qabaqcıl elm mərkəzləri, universitetləri ilə gələcək əməkdaşlıq münasibətlərinin qurulması nöqtəyi-nəzərindən çox böyük imkanlar yaradacağına əminliyini ifadə edib.

Daha sonra NATO-nun rəsmi nümayəndəsi James Appathurai, Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin Təhsil Sisteminin İnformasiyalaşdırılması İdarəsinin müdiri Vüsal Xanlarov, Polşa Milli Nüvə Tədqiqatları Mərkəzinin Kibertəhlükəsizlik Bölməsinin rəhbəri, Beynəlxalq Layihələr Üzrə Koordinator, baş tədqiqatçı, professor Jacek Gajewski, Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin idarə rəisi Cəfər Hüseynzadə, Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsinin sədr müavini, ATƏT-in Orta Asiyada gömrük işi üzrə beynəlxalq eksperti, gömrük xidməti general-mayoru, texnika elmləri doktoru, professor İqbal Babayev, İnternet Şöhrət zəlinin çağırışçısı George Sadowsky,

AMEA-nın akademik-katibi, Fizika İnstitutunun baş direktoru, akademik Arif Həşimov, AMEA İdarəetmə Sistemləri İnstitutunun baş direktoru, akademik Əli Abbasov, Stokholm Universitetinin professoru Oliver Popov çıxış edərək tədbirin önəmindən bəhs edib, konfransın işinə uğurlar arzulayıblar.

Sonra çıxış edən AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik Rəşim Əliquliyev beynəlxalq tədbirin qonaqlarını, təşkilatçıları, iştirakçıları və media nümayəndələrini salamlayıb.

Akademik Rəşim Əliquliyev belə bir mühüm konfransın təşkilində göstərdiyi dəstəyə görə NATO-nun Sülh və Təhlükəsizlik naminə Elm Proqramına minnətdarlığını ifadə edib. Alim NATO ilə Elmlər Akademiyasının əməkdaşlığının 2003-cü ildə təsis edilmiş "Virtual ipək yolu" layihəsindən başladığını söyləyib. O, bugünkü konfransda Industry 4.0 inqilabının çağırışları nəticəsində meydana çıxan Əşyaların İnterneti infrastrukturalarının, kibertəhlükəsizlik sistemlərinin, kibertəhlükəsizlik sahəsində Azərbaycan və Polşa alimlərinin əməkdaşlığını yüksək qiymətləndiririk. Hesab edirəm ki, bu münasibətlərin daha da inkişaf etdirilməsi üçün yüksək potensial mövcuddur".

Nitqinin sonunda İsa Həbibbəyli "Sənaye idarəetmə sistemlərinin kibertəhlükəsizliyi problemləri" mövzusunda beynəlxalq konfransın kibertəhlükəsizliklə mübarizə sahəsində təcrübə mübadiləsinin aparılması, qabaqcıl biliklərin paylaşılması, xarici ölkələrin qabaqcıl elm mərkəzləri, universitetləri ilə gələcək əməkdaşlıq münasibətlərinin qurulması nöqtəyi-nəzərindən çox böyük imkanlar yaradacağına əminliyini ifadə edib.

Daha sonra NATO-nun rəsmi nümayəndəsi James Appathurai, Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin Təhsil Sisteminin İnformasiyalaşdırılması İdarəsinin müdiri Vüsal Xanlarov, Polşa Milli Nüvə Tədqiqatları Mərkəzinin Kibertəhlükəsizlik Bölməsinin rəhbəri, Beynəlxalq Layihələr Üzrə Koordinator, baş tədqiqatçı, professor Jacek Gajewski, Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin idarə rəisi Cəfər Hüseynzadə, Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsinin sədr müavini, ATƏT-in Orta Asiyada gömrük işi üzrə beynəlxalq eksperti, gömrük xidməti general-mayoru, texnika elmləri doktoru, professor İqbal Babayev, İnternet Şöhrət zəlinin çağırışçısı George Sadowsky,

AMEA-nın akademik-katibi, Fizika İnstitutunun baş direktoru, akademik Arif Həşimov, AMEA İdarəetmə Sistemləri İnstitutunun baş direktoru, akademik Əli Abbasov, Stokholm Universitetinin professoru Oliver Popov çıxış edərək tədbirin önəmindən bəhs edib, konfransın işinə uğurlar arzulayıblar.

Sonra çıxış edən AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik Rəşim Əliquliyev beynəlxalq tədbirin qonaqlarını, təşkilatçıları, iştirakçıları və media nümayəndələrini salamlayıb.

Akademik Rəşim Əliquliyev belə bir mühüm konfransın təşkilində göstərdiyi dəstəyə görə NATO-nun Sülh və Təhlükəsizlik naminə Elm Proqramına minnətdarlığını ifadə edib. Alim NATO ilə Elmlər Akademiyasının əməkdaşlığının 2003-cü ildə təsis edilmiş "Virtual ipək yolu" layihəsindən başladığını söyləyib. O, bugünkü konfransda Industry 4.0 inqilabının çağırışları nəticəsində meydana çıxan Əşyaların İnterneti infrastrukturalarının, kibertəhlükəsizlik sistemlərinin, kibertəhlükəsizlik sahəsində Azərbaycan və Polşa alimlərinin əməkdaşlığını yüksək qiymətləndiririk. Hesab edirəm ki, bu münasibətlərin daha da inkişaf etdirilməsi üçün yüksək potensial mövcuddur".

Nitqinin sonunda İsa Həbibbəyli "Sənaye idarəetmə sistemlərinin kibertəhlükəsizliyi problemləri" mövzusunda beynəlxalq konfransın kibertəhlükəsizliklə mübarizə sahəsində təcrübə mübadiləsinin aparılması, qabaqcıl biliklərin paylaşılması, xarici ölkələrin qabaqcıl elm mərkəzləri, universitetləri ilə gələcək əməkdaşlıq münasibətlərinin qurulması nöqtəyi-nəzərindən çox böyük imkanlar yaradacağına əminliyini ifadə edib.

Daha sonra NATO-nun rəsmi nümayəndəsi James Appathurai, Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin Təhsil Sisteminin İnformasiyalaşdırılması İdarəsinin müdiri Vüsal Xanlarov, Polşa Milli Nüvə Tədqiqatları Mərkəzinin Kibertəhlükəsizlik Bölməsinin rəhbəri, Beynəlxalq Layihələr Üzrə Koordinator, baş tədqiqatçı, professor Jacek Gajewski, Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin idarə rəisi Cəfər Hüseynzadə, Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsinin sədr müavini, ATƏT-in Orta Asiyada gömrük işi üzrə beynəlxalq eksperti, gömrük xidməti general-mayoru, texnika elmləri doktoru, professor İqbal Babayev, İnternet Şöhrət zəlinin çağırışçısı George Sadowsky,

Nizami Gəncəvi yaradıcılığında riyazi-astronomik baxış

VIII "Fizika və lirika" konfransı

AMEA-nın Humanitar Elmlər Bölməsi və Fizika-Riyaziyyat və Texnika Elmləri Bölməsinin birgə təşkilatçılığı ilə AMEA-nın N.Tusi adına Şamaxı Astrofizika Rəsədxanasında "Nizami Gəncəvi yaradıcılığında riyazi-astronomik baxış" mövzusunda VIII "Fizika və lirika" konfransı keçirilib.

Konfrans iştirakçıları əvvəlcə Şamaxı Astrofizika Rəsədxanası şəhərciyində görkəmli elm xadimi, Akademiyanın qurucularından biri, akademik Yusif Məmmədəliyevin büstünü ziyarət ediblər.

Tədbiri giriş sözü ilə AMEA-nın vitse-prezidenti, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun baş direktoru, akademik İsa Həbibbəyli açaraq 2021-ci ilin ölkəmizdə "Nizami Gəncəvi ili" elan edilməsinin əhəmiyyətini vurğulayıb. Qeyd edib ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü sayəsində ölkəmizdə Nizamının əsərlərinin latın qrafikası ilə nəşri həyata keçirilib, anadan olmasının 840 illik yubileyi geniş miqyasda qeyd edilib. Onun layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamı ilə 2011-ci ildə Nizami Gəncəvinin 870 illiyi tənəli şəkildə keçirilib. Ölkə Prezidentinin 5 yanvar 2021-ci il tarixli Sərəncamı ilə 2021-ci ilin ölkəmizdə "Nizami Gəncəvi ili" elan edilməsi isə Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı elminin inkişafında yeni bir mərhələnin əsasını qoyaraq, dahi ədibin yaradıcılığının azərbaycanlılığı işığında tədqiq, təbliği və nəşri ilə bağlı qarşıya mühüm öhdəliklər çıxarıb.

Nizami Gəncəvinin Şərq intibahçılarından biri adlandırılan alim, onun əsərlərinin dünya dillərinə tərcüməsinin zəruriliyini vurğulayıb. Böyük Britaniyanın Oksford Universitetində Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin fəaliyyətə başlamasını ölkəmizin alimləri ilə yanaşı, tanınmış dünya şərqşünaslarının da araşdırma və təbliğat proseslərinə cəlb edilməsinə şərait yaratdığını qeyd edib. Şota Rustaveli adına Gürcü Ədəbiyyat

İnstitutu, Kembric Universiteti və Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun "Nizami Gəncəvi və Şota Rustaveli" birgə elmi-tədqiqat layihəsini həyata keçirdiyini, 2021-ci ildə eyniadlı monoqrafiyanın Azərbaycan, gürcü və ingilis dillərində nəşr olduğunu bildirdi. Akademik, o cümlədən Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun Nizamişünaslıq şöbəsinin müdiri, AMEA-nın müxbir üzvü Nüşabə Araslinin rus dilində yeni nəşr olunmuş "Nizami və türk ədəbiyyatı" monoqrafiyası haqqında məlumat verib.

Akademik İsa Həbibbəyli 2021-ci il oktyabr ayının 1-də Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat, eləcə də Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar institutlarının birgə təşkilatçılığı ilə "Nizami Gəncəvi irsi və təbiət" mövzusunda VII "Fizika və lirika" konfransının keçirildiyini deyib, "Nizami Gəncəvi yaradıcılığında riyazi-astronomik baxış" mövzusunda VIII "Fizika və lirika" konfransının əhəmiyyətini vurğulayıb. Alim "Fizika və lirika" adının şərti xarakter daşdığını, fizika adı altında dəqiq və təbiət elmlərinin, lirika dedikdə isə ədəbiyyat və mədəniyyətin bütün sahələrinin əhatə olduğunu söyləyib.

AMEA-nın vitse-prezidenti, İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunun baş direktoru, akademik Rasim Əliquliyev "Nizami Gəncəvi ili" ilə bağlı AMEA-da geniş Tədbirlər planının icrası barədə məlumat verib, 2014-cü ildə AMEA-da "Azərbaycan Respublikasının Nizami Gəncəvi adına Qızıl Medalı"nın təsis edildiyini və bu medalla elmin müxtəlif sahələrində çalış

şan alimlərinin təltif olunduğunu diqqətə çatdırıb. Akademik Sankt-Peterburqun dünya şöhrətli Dövlət Ermitaj Muzeyində dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin 880 illik yubileyinin qeyd edildiyini söyləyib və həmin tədbirdə Azərbaycan elmi ictimaiyyətinin iştirakını qürurverici hadisə kimi yüksək qiymətləndirib.

"Nizami Gəncəvi - Azərbaycan xalqının mədəniyyət pasportudur. Dünyaya onunla təqdim edirik", - deyən akademik Rasim Əliquliyev konfransın rəhbərlik etdiyi Fizika-Riyaziyyat və Texnika Elmləri Bölməsinin Nəsirəddin Tusi adına Şamaxı Astrofizika Rəsədxanasında keçirilməsindən məmnunluğunu ifadə edib.

Sonra AMEA-nın akademik-katibi, Fizika İnstitutunun baş direktoru, akademik Arif Həşimov çıxış edərək Nizami Gəncəvinin öz yaradıcılığında bütün elmləri üzvi şəkildə birləşdirdiyini bildirdi. O, ədibin poemalarının mövzusunda tarixdən götürsə də, yaradıcılığında təbiət elmlərinin, xüsusən də fizikanın böyük yeri olduğunu qeyd edib. Nizamini "bütün zamanlar üçün müasir, həm də bütün zamanlar üçün gələcək" adlandıran akademik Arif Həşimov AMEA-da "Azərbaycan Respublikasında 2022-2030-cu illərdə elmin dayanaqlı inkişafı üzrə Milli Strategiya"nın mahiyyət etibarilə Nizami Gəncəvinin "qüvvət elmdədir, başqa cür heç kəs, heç kəsə üstünlük əyləyə bilməz" kəlamlarına dayanaraq hazırladığını diqqətə çatdırıb.

Şamaxı Astrofizika Rəsədxanasının baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Namiq Cəlilov isə son illər

də Akademiyanın elmi müəssisələri ilə rəsədxana arasında elmi əməkdaşlığın gücləndiyini vurğulayıb və həmin silsilədən olan bu tədbirin əhəmiyyətini yüksək qiymətləndirib. Alimin sözlərinə görə, Nizamının əsərlərindəki elmi faktlar bu gün də yerüstü və kosmik hadisələrin öyrənilməsində öz aktuallığını qoruyub saxlayıb.

"Nizami Gəncəvi alim-şairdir. Bəşər sivilizasiyası tarixindəki nadir şəxsiyyətdir. Bədii-estetik və fəlsəfi görüşlərinə görə bütün zamanların şairidir", - deyən AMEA-nın müxbir üzvü Namiq Cəlilov dahi şairin könlərdə daim yaşayacağını ifadə edib.

Konfrans işini məruzələrlə davam etdirib. Tədbirdə Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun şöbə müdiri, filologiya elmlər doktoru, professor İmamverdi Həmidov "Nizami Gəncəvi və ərəb dünyası" mövzusunda məruzə ilə çıxış edərək Nizamini dünyada parlayan Günəş, Azərbaycan ədəbiyyatının isə ulduzu adlandıraraq, XII-XIII əsrlərdə Azərbaycan poeziya məktəbinin formalaşmasında şairin xüsusi rolunu olduğunu bildirdi. Alim məruzəsində XII əsrdə Gəncə şəhərində Azərbaycan mədəniyyətinin mərkəzi hesab edildiyini və bu şəhərin Nizami yaradıcılığına verdiyi töhfələri iştirakçıların diqqətinə çatdırıb. Qeyd edib ki, dahi şair öz yaradıcılığını elmi əsaslar üzərində quraraq, poetik dillə öyrənməyin əhəmiyyətini təbliğ edib.

AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun şöbə müdiri, filologiya elmləri doktoru, professor Tahirə Məmməd "Nizami Gəncəvi

yaradıcılığında ilin fəsil dəyişmələrinin elmi-bədii inikası" mövzusunda məruzəsində bildirib ki, dahi şair mövsümi dəyişmələri təsvir edərkən, yüksək sənətkarlıq nümayiş etdirməklə bərabər, həm də astronomiya-astronomiyaya aid dövrünün elmi məlumatlarına dərin bələd olduğunu göstərib. Nizami Gəncəvi yaradıcılığında klassik Şərq ədəbiyyatının bahariyyə və xəzaniyyəyə, eyni zamanda yay və qış təsvirlərinə aid gözəl bədii nümunələr var. Nizami mövsüm dəyişmələrini astronomik hərəkətiliklə izah edir. Bu zaman o, həm qədim Çin, həm də yunan mənbələrində formalaşan elmi qənaətlərdən istifadə edir, mövsümlərin yerdəyişməsinə bürclərin və ulduzların dövrəvi yerdəyişməsi ilə əlaqələndirir. Fəsilərin təqvim üzrə əvəzlənməsində Novruz xüsusi önəm verən şair ayların və bürclərin dəyişməsinin hərəkətini Novruzda doğru istiqamətləndirir və ilin dəyişdiyi zaman bürclərdə, eyni zamanda təbiətdə baş verən dəyişiklikləri yüksək ustalıq və elmi hazırlıqla yaradıcılığında əks etdirir.

Tədbirdə, həmçinin Şamaxı Astrofizika Rəsədxanasının şöbə müdiri, fizika-riyaziyyat üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Ədalət Ətayi "Nizami Gəncəvi yaradıcılığına müasir elmi baxış" adlı məruzə ilə çıxış edib. O, dahi şairin yaşadığı dövrdə bəşəriyyətə məlum olan əsas elmləri - fizika, kimya, astronomiya, tarix, ilahiyyat və s. dərin bələd olduğunu və məhz dolğun biliklərdən istifadə edərək bütün dövrlər üçün qiymətli və tədqiqata ehtiyac duyulan əsərlər yaratdığını qeyd edib. Alim Günəşə ən yaxın olan Merkuri planetində Nizami Gəncəvi adına kraterin olduğu haqqında maraqlı məlumatı konfrans iştirakçılarına diqqətinə çatdırıb.

Konfrans iştirakçıları Nizami Gəncəvinin şəxsiyyətinə ehtiram əlaməti olaraq öz çıxışlarında şairin poemalarından parçalar səsləndiriblər.

Tədbirin sonunda akademik İsa Həbibbəyli 2021-ci ildə Nizami Gəncəviyə həsr olunmuş akademik nəşrləri Şamaxı Astrofizika Rəsədxanasının Kitabxanasına hədiyyə edib.

Akademikin məqaləsi Tatarıstan EA-nın elmi jurnalında

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəylinin "Azərbaycan ədəbiyyatını dünyaya tanıdan xəzinə: Nizami Gəncəvinin "Yeddi gözəl"i" adlı məqaləsi Rusiya Federasiyasının Tatarıstan Elmlər Akademiyasının "Fənni Tatarstan" ("Elmi Tatarıstan") elmi jurnalında dərc edilib.

2021 3(31)

qil dövlətçilik ideallarının işığında yenidən tədqiq və təbliğ edilməsi vəzifəsinə irəliləyir. Nizami Gəncəvinin dünyada Azərbaycan şairi kimi tanıtmaq, əsərlərindəki ədalət və humanizm ideyalarını ölkəmizdə və beynəlxalq aləmdə təbliğ etmək elminin və ictimai fikrimizin qarşısında yeni üfurlar açıb.

Dahi şairin "Xəmsə"si haqqında söz açan akademik İsa Həbibbəyli məqalədə "Yeddi gözəl" əsərinin dünya ədəbiyyatında yeri və ideya-bədii xüsusiyyətlərindən bəhs edərək bu qiymətli əsəri "Azərbaycan ədəbiyyatının gözəli" kimi dəyərləndirir.

Qeyd edək ki, "Fənni Tatarstan" elmi jurnalı Tatarıstan Respublikası Elmlər Akademiyası tərəfindən təsis olunub və görkəmli türkoloq alim Kim Minnullinin baş redaktorluğu ilə tatar dilində işıq üzü görüb.

"Müstəqillik dövründə türk dövlətləri incəsənəti" mövzusunda konfrans

Oktyabrın 27-də AMEA-nın Memarlıq və İncəsənət İnstitutunda Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin 30-cu ildönümünə həsr olunmuş "Müstəqillik dövründə türk dövlətləri incəsənəti" mövzusunda beynəlxalq onlayn konfrans keçirilib.

Tədbirdə azərbaycanlı alimlərlə yanaşı, Rusiya, Qazaxıstan, Türkmənistan və Özbəkistandan elm adamları iştirak ediblər.

Konfrans giriş sözü ilə açan AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli tədbirin mövzusunun aktual olduğunu və bu istiqamətdə fundamental tədqiqatlarla ehtiyac yarandığını bildirdi. Qeyd edib ki, orta qədim tarixi ənənələrə malik olan türk xalqları problemlərin həllində birgə fəaliyyəti genişləndirməlidir. Onun sözlərinə görə, türk xalqlarının mədəniyyətinin yaranması və inkişafında Azərbaycan, Türkiyə və Orta Asiya ölkələrinin böyük xidməti var. Vurğulayıb ki, Avrasiya məkanında məskunlaşan qədim türk xalqları dünya mədəniyyətinin zənginləşməsinə də böyük töhfələr veriblər. Akademik İ.Həbibbəyli AMEA-nın türk dövlətlərinin elmlər akademiyaları ilə güclü əlaqəsi olduğunu diqqətə çatdırıb, konfransı müstəqillik şəraitində türk dövlətlərinin orta fəaliyyətinin bəhrəsi kimi qiymətləndirib.

Sonra Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Ərtegin Salamzadə "MDB-nin türk ölkələrində atlı heykəllər" mövzusunda məruzə ilə çıxış edib. Müstəqillik dövründə türkdillil dövlətlərin mədəniyyət, elm və incəsənət sahəsində böyük inkişaf yolu keçdiyini bildirdi. Qeyd edib ki, qədim tarixə malik

olan türk xalqları mədəniyyət və incəsənət sahəsində elmi ixtiraları, bədii əsərləri, musiqisi ilə diqqəti çəkib. O, Azərbaycan, Türkiyə və Orta Asiya dövlətləri arasında həm elmi, həm də bədii sənət sahəsində əlaqələrin olduğunu diqqətə çatdırıb, mədəniyyətin inkişaf etdiyini vurğulayıb. Həmçinin türkdillil dövlətlərdə ucaldılan atlı heykəllərin mövzu müxtəlifliyindən və son illərdə bu ölkələrdə ərşəyə gələn heykəllərdən bəhs edib, türk mədəniyyəti və incəsənətinin araşdırılmasının institutun prioritet məsələlərindən olduğunu söyləyib.

Konfransda, həmçinin Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini, dosent Xəzər Zeynalov, ümumi işlər üzrə direktor müavini, dosent Namiq Abbasov, Kulturologiya və incəsənətin nəzəriyyəsi şöbəsinin müdiri, professor Rəna Abdullayeva, Muğamşünaslıq şöbəsinin müdiri, professor Sevil Fərhadova, elmi işçi, sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru Ramil Quliyev və digərləri çıxış edərək mövzu ətrafında fikirlərini bölüşüblər.

Azərbaycan alimləri Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasının bərpa olunmasına görə Müzəffər Ali Baş Komandana minnətdardılar

Oktyabrın 22-də Tərtər rayonunun Şıxarx qəsəbəsində keçirilən, böyük Zəfər Gününə həsr olunmuş "AMEA Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasının infrastrukturunun bərpası, bölgə üçün yaradılmış buğda və arpa sortlarının toxumçuluğunun təşkili məsələləri" mövzusunda tarla seminarının iştirakçıları Tərtər Suqovuşan qəsəbəsini ziyarət ediblər.

Səfər zamanı Tərtər rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Müstəqim Məmmədov, AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İradə Hüseynova, Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Zeynal Əkpərov və digər tədbir iştirakçılarına uzun müddət düşmən tapdağı altında olmuş və tamamilə sıradan

çıxmış, dağıdılmış qəsəbənin bərpası istiqamətində görülmüş işlər haqqında məlumat verilib.

Bildirilib ki, Suqovuşanın işğaldan azad olunması ilə Bərdə, Goranboy, Naftalan, Yevlax, Ağcabədi rayonları daxil olmaqla təxminən 30 min hektara yaxın əraziyə ilk dəfə su verilib. Suqovuşandan gələn suyun idarə olunması üçün Xan arxının layihəsinin də artıq yekunlaşma mərhələsində olduğu vurğulanıb.

Səfərdə iştirak edən alim və tədqiqatçılar Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevə işğaldan azad olunmuş ərazilərin, o cümlədən AMEA-nın Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasının bərpa edilməsinə görə minnətdar olduqlarını ifadə ediblər.

Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasının infrastrukturunun bərpası ilə bağlı tarla seminarı keçirilib

Oktyabrın 22-də Tərtər rayonunun Şıxarx qəsəbəsində Zəfər Gününə həsr olunmuş "AMEA Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasının infrastrukturunun bərpası, bölgə üçün yaradılmış buğda və arpa sortlarının toxumçuluğunun təşkili məsələləri" mövzusunda tarla seminarı keçirilib.

Seminar AMEA-nın Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsi və Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun birgə təşkilatlığı ilə baş tutub.

Tədbirdən əvvəl Tərtər rayon İcra Hakimiyyətinin qarşısında ümummilli lider Heydər Əliyevin büstü önünə gül dəstələri qoyulub, Ulu Öndərin əziz xatirəsi tədbir iştirakçıları tərəfindən ehtiramla yad edilib.

Tərtər rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Müstəqim Məmmədov 44 günlük Vətən müharibəsi dövründə Tərtər şəhərində ermənilərin təcavüzkar siyasəti nəticəsində zərər görmüş şəxsi mülk və ictimai işə obyektləri barədə məlumat verib. Onun sözlərinə görə, həmin hadisələr zamanı Tərtər şəhərinə 16 277 raket və top, minaatın mərmisi, 21 ədəd isə qadağan olunmuş "Smerç" raketləri atılıb. Bu müddətdə rayon ərazisində olan 16 məktəb, 11 bağça, 10 mədəniyyət və 10 səhiyyə obyekti, 1 peşə məktəbi və 30 inzibati bina zərər görüb.

Daha sonra Şəhidlər Xiyabanında Qarabağın işğaldan azad olunması uğrunda canlarından keçmiş şəhidlərimizin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Tədbiri giriş nitqi ilə açan Tərtər rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Müstəqim Məmmədov "Tərtər rayonunun işğaldan azad edilmiş ərazilərində elmi tədqiqatların aparılmasına dəstək verilməsi" mövzusunda çıxış edib.

İcra başçısı Azərbaycan Respublikasının şanlı tarixinə qızıl həflərlə yazılmış böyük Qələbənin 1-ci ildönümü ərəfəsində Qarabağ iqtisadi rayonunun Tərtər rayonunda elmi və ictimai-siyasi əhəmiyyəti olan tarla seminarının keçirilməsini mühüm hadisə kimi qiymətləndirib, seminarın işinə uğurlar arzulayıb.

Tərtər əhalisinə bütün dövrlərdə dövlət başçısı, Ali Baş Komandan İlham Əliyev tərəfindən böyük diqqət göstərildiyini deyən M.Məmmədov kənd təsərrüfatı rayonu olan Tərtərdə ölkə rəhbərliyinin göstərişlərinə əsasən son 5 illə ehatə edən tədbirlər nəticəsində əhalinin pambıq, şəkər çuğunduru yetişdirilməsinə marağının yüksəldiyini vurğulayıb. O, son 15 ildə Tərtər rayonunda 191 subartezian quyası qazıldığını qeyd edib: "Ümumilikdə rayonda 592 subartezian quyası mövcuddur ki, bu da rayon əhalisinin bütün istiqamətlər üzrə tələbatını ödəmək imkanı deməkdir".

M.Məmmədovun sözlərinə görə, AMEA-nın Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasında yumşaq və bərk buğda növləri, eləcə də arpa sortlarının gələcək regionlaşması üçün münbət şərait yaradılacaq.

İcra başçısı bugünədək Tərtər Elmi-Tədqiqat İnstitutunun hazırladığı 141 adda buğda və arpa sortlarının genofonda təhvil verildiyini deyib: "Əminəm ki, yaxın zamanda Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasında buğda və arpa sortlarının abadlaşdırılmasının təmin edilməsi, əhalinin ərzaq təminatının yaxşılaşdırılması hər birimizin vəzifəsidir".

İşğal nəticəsində uzun müddətdir ki, Sərsəng və Suqovuşan su anbarlarından istifadə

etməyin mümkün olmadığını vurğulayan icra başçısı artıq bir ilə yaxındır ki, Suqovuşan su anbarı vasitəsilə ərazilərimizin suvarılmasının həyata keçirildiyini bildirib. Əlavə edib ki, ölkə başçısının ötən il imzaladığı müvafiq Sərəncamla hazırda Sərsəng və Suqovuşan su anbarlarından gələn suyun idarə olunması üçün Xan arxının tamamlanması işləri aparılır.

Tədbirdə AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İradə Hüseynova "Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında aqrar elmin inkişaf perspektivləri" mövzusunda məruzə ilə çıxış edib. Natiq AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyevin dəstəyi ilə Qarabağda baş tutan, ölkə elmi və aqrar sahənin inkişafı üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən seminarın AMEA-nın Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsi-

ta tətbiqinə öz töhfələrini vermislər", - deyərək İ.Hüseynova bildirib.

Məruzəçi hazırda Qarabağın davamlı inkişafının təmin edilməsi üçün Azərbaycan elminin bütün resurslarını səfərbər etmək, regionda müxtəlif istiqamətlərdə multidissiplinar elmi tədqiqat fəaliyyətlərinin bərpasına və intensivləşdirilməsinə nail olmaq istiqamətində tədbirlər görüldüyünü deyib.

Akademiyanın vitse-prezidenti "AMEA-nın "2020-2025-ci illər üzrə inkişaf strategiyasında" və "Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərinə dair elmi tədqiqat işləri ilə bağlı AMEA-nın vəzifələri haqqında" tədbirlər planında Qarabağın torpaq və su resurslarının, fauna və florasının öyrənilməsi, aqrar tədqiqatların bərpası və intensivləşdirilməsi məsələlərinin

sunda AMEA Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Zeynal Əkpərov 40 ilədək nümunəvi elmi tədqiqat fəaliyyəti göstərən Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasının 1989-cu ildə 1694 ha əraziyə malik olduğunu deyib. Bildirib ki, bazada 30-dan çox yüksək məhsuldar sort və yüzlərlə hibrid yaradılaraq Qarabağ bölgəsində və ölkənin digər iqtisadi rayonlarının təsərrüfatlarında geniş ərazilərdə becərilib, bu, kənd təsərrüfatının inkişafına əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərib.

İllərlə toplanmış zəngin genofondun, bütün əmlakın erməni işğalı nəticəsində talan edilərək, məhv olduğu təəssüf hissi ilə bildiren Z.Əkpərov 1992-ci ildə aparılan əks hərbi əməliyyat tədbirləri nəticəsində torpaq sahələrinin bir hissəsinin geri alındığını, lakin nümunəvi bazanın bütün infrastrukturunun məhv edildiyini diqqətə çatdırıb.

Məruzəçi bildirib ki, 2003-cü ildən bazanın əməkdaşları Tərtər rayonunda fermer təsərrüfatında öz tədqiqat işlərini davam etdirməyə başlayıb və torpaqların işğaldan azad olunmasından sonra istehsalata tətbiqi istiqamətində işlər aparılıb. Onun sözlərinə görə, bölgəyə aid aparılan tədqiqat işləri nəticəsində 7 yeni buğda və 2 arpa sortu Dövlət Sort Sınağı Komissiyasına təqdim edilib.

Z.Əkpərov əlavə edib ki, II Qarabağ müharibəsi böyük Qələbə ilə başa çatdıqdan sonra AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyev və Tərtər Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Müstəqim Məmmədovun dəstəyi ilə bazanın ərazisində 1 ədəd subartezian quyasunun qazılaraq istifadəyə verilməsi tədqiqat işlərinin başlanılmasına, rayonlaşdırılmış sortların ilkin toxumçuluğunun təşkiline və genişləndirilməsinə imkan verəcək.

"Hazırda qarşımızda duran ən mühüm vəzifə Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasının yenidən bərpası və keçmiş ənənəsinin, şöhrətini özünə qaytarmaqdır", deyən AMEA-nın müxbir üzvü Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasının ağıllı texnologiyalar əsasında yenidən bərpa edilməsinin önəminə toxunub, bazanın bərpasının ən azı keçmiş ənənələrinə uyğun müasir səviyyədə həyata keçirilməsinin vacibliyini qeyd edib.

Tədbirdə, həmçinin Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Bitkiçilik şöbəsinin müdiri İmran Cümşüdoğ "Rəqabətqabiliyyətli sortların yaradılmasında müasir innovasiyaların rolu", AMEA Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun şöbə müdiri, b.ü.f.d., dosent Xanbala Rüstəmov və Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi Əkinçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutunun şöbə müdiri, AMEA Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, a.ü.f.d., dosent Abidin Abdullayevlə həmmüəllifi olduqları "Qarabağ iqtisadi rayonunda ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsində taxıl bitkilərinin seleksiyası və toxumçuluğunun rolu" mövzusunda məruzələri təqdim edilib.

Daha sonra Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasının fəaliyyətinin təşkili, gələcək istiqamətlərin müəyyənləşdirilməsi, yeni sortların yaradılması, elektron interaktiv xəritələrin hazırlanması və digər tədbirlərlə bağlı müzakirələr aparılıb, bir sıra təkliflər səsəndirilib. Müzakirələrdə akademik Qərib Məmmədov, AMEA-nın müxbir üzvü İbrahim Əzizov, "Aqro Daily" MMC-nin icraçı direktoru Vahid Hacıyev iştirak ediblər.

Sonda Qarabağ bölgəsi üçün yaradılmış taxıl sortlarının sərgi nümunələri ilə tanışlıq olub və ilk toxumlar torpağa səpilib.

nin işğaldan sonra qədim Qarabağ torpağında keçirilən ilk tədbiri olduğunu qeyd edib.

AMEA-nın vitse-prezidenti Qarabağın təbiəti, landşaft örtüyü, torpaqları, iqlim şəraiti, əlverişli su təminatı, coğrafi mövqeyinin kənd təsərrüfatının inkişafı üçün hər zaman böyük imkanlar yaratdığını bildirib, işğaldan əvvəl regionda təqribən 140 min hektar əkin sahəsinin istifadə olduğunu diqqətə çatdırıb.

Akademik Qarabağ Elmi Tədqiqat Bazası haqqında məlumat verərək qeyd edib ki, 1950-1989-cu illərdə təqribən 1700 hektar torpaq sahəsində yaradılmış baza tərəfindən mədəni bitkilərin və kənd təsərrüfatı heyvanlarının region üçün seçiyəvi genetik ehtiyatlarının, yerli ənənəvi xalq seleksiyası nümunələrinin toplanması, öyrənilməsi, seleksiyada istifadəsi, yeni bitki sortları və heyvan cinslərinin ilkin toxumçuluğunun və damazlıq işinin təşkili və yayılması həyata keçirilib.

"Aqrar elmin inkişafında xüsusi rolunu alan bu regional mərkəzdə Azərbaycanın korifey alimləri, akademiklər - Cəlil Əliyev, İmam Mustafayev, İlyas Abdullayev, Ələkbər Quliyev və digər mütəxəssislər səmərəli fəaliyyət göstərməklə elmin inkişafına və alınan nəticələrini istehsal-

nəzərdə tutulduğunu diqqətə çatdırıb, AMEA, o cümlədən akademiyanın Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsinin işğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpası və dayanıqlı inkişafı ilə bağlı bir sıra təkliflərlə çıxış etdiyini deyib. Əlavə edib ki, bu təkliflərin arasında Qarabağ Elmi Tədqiqat Bazasının bərpası məsələsi də xüsusi yer tutur: "Azərbaycanda elmin koordinasiya funksiyasını yerinə yetirən AMEA-nın Qarabağda Elmi-Tədqiqat Bazası ən müasir tələblərə uyğun qurulmalı, burada aparılacaq elmi-tədqiqat işlərinin səviyyəsi dünya standartlarına cavab verməli, innovativ yanaşmalar tətbiq olunmalı, o cümlədən yüksəkixtisaslı kadr potensialı formalaşdırılmalıdır".

Çıxışının sonunda akademik Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasının qısa müddətdə bərpa edilməsinə, bazanın bölgədə aqrobiomüxtəlifliyin öyrənilməsi, saxlanılması, eləcə də yeni bitki sortları və heyvan cinslərinin yaradılması istiqamətində aparıcı elmi-tədqiqat mərkəzinə çevrilməsinə, regionda kənd təsərrüfatının davamlı inkişafına real töhfələr verəcəyinə əminliyini ifadə edib.

"Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasının bərpası, tədqiqat imkanları və perspektivləri" mövzu-

Akademik İradə Hüseynova:**"Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazası regionda kənd təsərrüfatının davamlı inkişafına real töhfələr verəcək"**

AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İradə Hüseynova Tərtər rayonunun Şıxarx qəsəbəsində keçirilən, Zəfər Gününə həsr olunmuş "AMEA Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasının infrastrukturunun bərpası, bölgə üçün yaradılmış buğda və arpa sortlarının toxumçuluğunun təşkili məsələləri" tarla seminarında "Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında aqrar elmin inkişaf perspektivləri" mövzusunda çıxış edib.

Vitse-prezident AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyevin dəstəyi ilə Qarabağda baş tutan, ölkə elmi və aqrar sahəsinin inkişafı üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən tədbirin işinə uğurlar arzulayıb. Akademik seminarın AMEA-nın Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsinin işğaldan sonra qədim Qarabağ torpağında keçirilən ilk tədbiri olduğunu qeyd edərək şəhidlərimizi hörmətlə yad edib, onlara Allahdan rəhmət diləyib.

İ.Hüseynova Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi, Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyevin "Tərtər erməni nasizminə qarşı Azərbaycanın Stalinqraddır" sözlərini xatırladaraq sözügedən rayonun onlarla şəhid verdiyini, 30 il müddətində rayonun müttəmədi olaraq erməni atəşlərinə məruz qaldığını, 44 günlük müharibə dövründə isə intensiv artilleriya, mərmii və raket atəşinə tutulduğunu diqqətə çatdırıb.

"Otuz ilə yaxın bir müddətdə işğal altında qalmış Qarabağda ermənilər tərəfindən beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə, ümumbəşəri dəyərlərə zidd olaraq biomüxtəliflik, yeraltı və yerüstü sərvətlər talan edilmiş, meşə, otlaq, torpaq və su ehtiyatlarından düşməncəsinə istifadə olunmuş, kənd təsərrüfatı sistemləri tamamilə dağıdılmışdır. Təəssüf ki, bu müddətdə regionda hər hansı tədqiqat işi aparmaq mümkün olmamışdır", - deyir akademik İ.Hüseynova qeyd edib. Əlavə edib ki, Azərbaycan Ordusu Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Qarabağ müharibəsi nəticəsində torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi ilə regionun biomüxtəlifliyinin, torpaq və su resurslarının tədqiqi, bərpası, mühafizəsi və səmərəli istifadəsi, kənd təsərrüfatı istehsalının yenidən təşkili və inkişafı üçün tarixi şans yaranıb.

AMEA-nın vitse-prezidentinin sözlərinə görə, Qarabağın təbiəti, landşaft örtüyü, torpaqları, iqlim şəraiti, əlverişli su təminatı, coğrafi mövqeyi kənd təsərrüfatının inkişafı üçün hər zaman böyük imkanlar yaradıb. Təbii mühitlərdə mədəni bitkilərin yabanı ecdadları, çoxsaylı nadir və endemik növlər geniş yayılıb. Qarabağda becərilən buğda, qarğıdalı, kartof, noxud, üzüm, nar, eləcə də qərzəkli bitkilər və təsərrüfat sahələri geniş müxtəlifliyə malik olub, region mədəni bitkilərin və kənd təsərrüfatı heyvanlarının yüzilliklər ərzində xalq tərəfindən yaradılmış qiymətli seleksiya nümunələri ilə seçilib.

"İşğaldan əvvəl regionda təqribən 140 min hektar əkin sahəsi istifadə olunmuşdur. Burada əsasən taxıl sahələri və üzümlüklər üstünlük təşkil etmiş, eləcə də həm iribuynuzlu, həm də xırdabuynuzlu heyvandarlıq yayılmışdır. Qarabağda ənənəvi sahələrin bərpası ilə yanaşı, kartof, tərəvəz, bostan və yem bitkiləri də daha geniş şəkildə becərilə bilər", - deyir vurğulayan İ.Hüseynova bu sahələrin inkişafı üçün də elmi tədqiqatların aparılmasının vacibliyini qeyd edib.

Akademik Qarabağ Elmi Tədqiqat Bazası haqqında məlumat verərək bildirib ki, 1950-1989-cu illərdə təqribən 1700 hektar torpaq sahəsində yaradılmış baza tərəfindən mədəni bitkilərin və kənd təsərrüfatı heyvanlarının region üçün seçiyəvi genetik ehtiyatlarının, yerli ənənəvi xalq seleksiyası nümunələrinin toplanması, öyrənilməsi, seleksiyada istifadəsi, yeni bitki sortları və heyvan cinslərinin ilkin toxumçuluğunun və damazlıq işinin təşkili və yayılması həyata keçirilib: "Aqrar elmin inkişafında xüsusi rolunu alan bu regional mərkəzdə Azərbaycanın korifey alimləri, akademiklər - Cəlil Əliyev, İmam Mustafayev, İlyas Abdullayev, Ələkbər Quliyev və digər mütəxəssislər səmərəli fəaliyyət göstərərək elmin inkişafına və alınan nəticələrin istehsalata tətbiqinə öz töhfələrini veriblər. Xüsusilə vurğulamaq istədim ki, 1970-ci ildə tut bitkisi üzrə SSRİ-Hindistan beynəlxalq simpoziumu məhz Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasında yüksək səviyyədə keçirilmiş və tədbirdə dünyanın bir çox ölkələrindən, o cümlədən Hindistan, Çin, Yaponiya, Vyetnam, həmçinin keçmiş SSRİ respublikalarından olan çoxlu sayda alim və mütəxəssislər iştirak etmişlər".

Akademik İ.Hüseynova Qarabağ müharibəsində erməni təcavüzkərləri tərəfindən bazanın torpaq sahələri,

binaları, toxumtəmizləmə zavodu, ferma, artezian quyuları, transformator stansiyaları, texnikası, cins mal-qara sürüləri, genofond bağları, dünya və yerli kolleksiya nümunələrinin və s. zəbt edilərək mənimşənildiyini diqqətə çatdırıb.

Məruzəçi artıq işğaldan azad edilmiş ərazilərin yenidən qurulmaqda, müasir, abad yaşayış məntəqələri və infrastrukturun yaradılmaqda olduğunu qeyd edərək Qarabağın davamlı inkişafının təmin edilməsi üçün Azərbaycan elminin bütün resurslarını səfərbər etmək, regionda müxtəlif istiqamətlərdə multidisiplinar elmi tədqiqat fəaliyyətlərinin bərpasına və intensivləşdirilməsinə nail olmaq istiqamətində də tədbirlər görüldüyünü bildirib.

AMEA-nın vitse-prezidentinin sözlərinə görə, zona üzrə aqrar tədqiqatların aparılması, aqrobiomüxtəlifliyin, torpaq və su resurslarının mövcud vəziyyətinin öyrənilməsi, region üçün xarakterik olan genetik ehtiyatların bərpası, toplanaraq mühafizəsinin və səmərəli istifadəsinin təşkili kənd təsərrüfatının, ümumilikdə Qarabağın inkişafı baxımından olduqca vacibdir: "AMEA-nın "2020-2025-ci illər üzrə inkişaf strategiyasında" və "Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərinə dair elmi tədqiqat işləri ilə bağlı AMEA-nın vəzifələri haqqında" tədbirlər planında Qarabağın torpaq və su resurslarının, fauna və florasının öyrənilməsi, aqrar tədqiqatların bərpası və intensivləşdirilməsi məsələləri də nəzərdə tutulub. AMEA, o cümlədən akademiyanın Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsi Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinin bərpası və dayanıqlı inkişafı ilə bağlı bir sıra təkliflərlə çıxış edib. Bu təkliflərin arasında Qarabağ Elmi Tədqiqat Bazasının bərpası məsələsi də xüsusi yer tutur".

Akademik bildirib ki, Azərbaycanda elmin koordinatörü funksiyasını yerinə yetirən AMEA-da hazırda bütün istiqamətlərdə olduğu kimi, akademiyanın 7 min hektaradək torpaq sahəsindən səmərəli istifadə olunması ilə bağlı müvafiq tədbirlər görülür, bu ərazilərin ölkədə ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunması və s. məqsədlərlə istifadəni nəzərdə tutulur. Əlavə edib ki, AMEA-nın Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazası da ən müasir tələblərə uyğun qurulmalı, burada aparılacaq elmi-tədqiqat işlərinin səviyyəsi dünya standartlarına cavab verməli, innovativ yanaşmalar tətbiq olunmalı, o cümlədən yüksəkixtisaslı kadr potensialı formalaşdırılmalıdır.

Akademik Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasının qısa müddətdə bərpa ediləcəyinə, bazanın bölgədə aqrobiomüxtəlifliyin öyrənilməsi, saxlanılması, eləcə də yeni bitki sortları və heyvan cinslərinin yaradılması istiqamətində aparıcı elmi-tədqiqat mərkəzinə çevrilməsinə, regionda kənd təsərrüfatının davamlı inkişafına real töhfələr verəcəyinə əminliyini ifadə edib: "İnanıram ki, bugünkü seminar da olduqca məhsuldar müzakirələr aparılacaq bölgədə elmin inkişafı üçün gələcək prioritetlər müəyyənləşdiriləcək".

Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun baş direktoru:**"Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasının fəaliyyəti ağıllı texnologiyalar əsasında yenidən qurulmalıdır"**

AMEA-nın Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Zeynal Əkpərov Tərtər rayonunun Şıxarx qəsəbəsində keçirilən Zəfər Gününə həsr olunmuş "AMEA Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasının infrastrukturunun bərpası, bölgə üçün yaradılmış buğda və arpa sortlarının toxumçuluğunun təşkili məsələləri" tarla seminarında "Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasının bərpası, tədqiqat imkanları və perspektivləri" mövzusunda çıxış edib.

Rəhbərlik etdiyi institutun Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazası haqqında ətraflı məlumat verən Z.Əkpərov bazanın 1950-1989-cu illərdə əldə etdiyi elmi nailiyyətlərə görə neinki ölkə miqyasında, habelə dünyada tanınmış nüfuzlu elmi tədqiqat mərkəzlərindən biri olduğunu diqqətə çatdırıb.

Baş direktorun sözlərinə görə, 40 ilədək nümunəvi elmi tədqiqat fəaliyyəti göstərən bazanın 1989-cu ildə erməni işğalına qədər 1694 ha ərazisində yüzlərlə yaşayış evi, 3 mərtəbəli inzibati və tədqiqat laboratoriyaları olan binası, 2 qonaq evi, 300 nəfərlik konfrans zalı, 2-mərtəbəli kitabxana, 100 yerlik uşaq bağçası, 5 otaqlı poliklinika, bütün xidmətləri olan 2 mərtəbəli 30 çarparılıq xəstəxana, 6 otaqlı aptek və poçt binası, mağaza və ticarət zalı olan binası, 3 mərtəbəli toxumtəmizləyən zavod, 400 m²-lik 4 anbar, maldarlıq üçün 5 ferma binası, sudartan stansiya, 6 artezian quyusu, 6 transformator stansiyası, 100-dən artıq kənd təsərrüfatı texnikası traktor, kombayn, avtomaşın və b. avadanlıqları mövcud olub.

"Bundan əlavə, bitki genofondunun 200 mindən artıq nümunəsi, dənli bitkilərin 20 mindən artıq dünyəvi və yerli kolleksiyası nümunələri, 20 mindən artıq nadir, təkrar edilməz cinslərarası, növlərəsi və təbii hibridlər, Azərbaycanın yerli camış cinsləri ilə Hindistan mənşəli yüksək məhsuldar "Murrax" camışlarının mayalanmasından alınan hibrid mələzlər, 200 baş cins mal-qara, 500 baş cins qoyun, 3000 baş quş, 500 sort meyvə və subtropik bitkinin, 200 üzüm sortunun genofond bağları və çox qiymətli seleksiya materialları, rayonlaşdırılmış sortların 3,5 min tondan çox elit, super elit və ilkin toxumçuluq materialları olmuşdur", - deyir Z.Əkpərov qeyd edib.

Əlavə edib ki, bazada 30-dan çox yüksək məhsuldar sort və yüzlərlə hibrid yaradılaraq Qarabağ bölgəsində və ölkənin digər iqtisadi rayonlarının təsərrüfatlarında geniş ərazilərdə becərilib, bu kənd təsərrüfatının inkişafına əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərib.

Onun sözlərinə görə, aparılan elmi tədqiqatların yüksək səviyyəsinə görə dünya miqyasında tanınmış bazada ümumilikdə 150-dən çox əməkdaş, o cümlədən 60 nəfər yüksəkixtisaslı elmi işçi fəaliyyət göstərib.

İllərlə toplanmış zəngin genofond, bütün əmiakın erməni işğalı nəticəsində talan edilərək, məhv olduğunu təəssüf hissi ilə bildiren Z.Əkpərov 1992-ci ildə aparılan əks hərbi əməliyyat tədbirləri nəticəsində torpaq sahələrinin bir hissəsinin geri alındığını, lakin nümunəvi bazadan əsər-əlamət qalmadığını və onun bütün infrastrukturunun məhv edildiyini diqqətə çatdırıb.

Məruzəçi bildirib ki, 2003-cü ildən bazanın əməkdaşları Tərtər rayonunda fermer təsərrüfatında öz tədqiqat işlərini davam etdirməyə başlayıb və torpaqların işğaldan azad olunmasından sonra istehsalata tətbiqi istiqamətində işlər aparılıb. Onun sözlərinə görə, bölgədə əldə aparılan tədqiqat işləri nəticəsində 7 yeni buğda (Maya, Alyans, Cənub, Almaz, Leyla, Start, Xəmsə) və 2 arpa (Uğur, Cəmil) sortu Dövlət Sort Sınağı Komissiyasına təqdim edilib. Hazırda buğdanın Maya, Start və Cənub sortları, arpanın Cəmil sortu rayonlaşdırılaraq onların ilkin toxumçuluğu təşkil edilib, bölgənin toxumçuluq fermer təsərrüfatlarına yaymaq üçün super elit və elit toxum materialları artırılıb.

"Hazırda qarşımızda duran ən mühüm vəzifə Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasının yenidən bərpası və keçmiş ənənəsini, şöhrətini özünə qaytarmaqdır. Respublikanın suvarılan və nəmliklə təmin olunan, stres amillərinə davamlı yüksək məhsuldar və texnoloji keyfiyyətlərə malik buğda və arpa sortlarının yaradılması və istehsalata tətbiqi işə əhalinin ərzaq məhsulları ilə etibarlı təminatı baxımından qarşımızda duran ən vacib məsələlərdəndir", - deyir Z.Əkpərov vurğulayıb.

Əlavə edib ki, II Qarabağ müharibəsi böyük Qələbə ilə başa çatdıqdan sonra AMEA-nın prezidenti, akademik Ramiz Mehdiyev və Tərtər Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Müstəqim Məmmədovun dəstəyi ilə bazanın ərazisində 1 ədəd subartezian quyusunun qazılaraq istifadəyə verilməsi tədqiqat işlərinin başlanılmasına, rayonlaşdırılmış sortların ilkin toxumçuluğunun təşkilinə və genişləndirilməsinə imkan verəcək.

Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazasının ağıllı texnologiyalar əsasında yenidən bərpa edilməsinin önəminə toxunan baş direktor bazanın bərpasının ən azı keçmiş ənənələrinə uyğun müasir səviyyədə həyata keçirilməsinin vacibliyini qeyd edib: "Əminik ki, AMEA-nın Rəyasət Heyətinin dəstəyi sayəsində Qarabağ Elmi-Tədqiqat Bazası qısa müddətdə bərpa olunaraq əvvəlki ənənəsinə uyğun yenidən maraqlı, aktual elmi-nəzəri və praktik əhəmiyyətli elmi tədqiqatların aparılması mərkəzinə çevrilməklə sağlam və təhlükəsiz bitki sortlarının və heyvan cinslərinin yaradılması sayəsində ölkə əhalisinin etibarlı ərzaq məhsulları ilə təmin olunmasına yeni-yeni töhfələr verəcəkdir".

İnstitutda həyata keçiriləcək tədbirlər müzakirə olunub

AMEA-nın Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun Elmi Şurasının növbəti iclası keçirilib.

İclası giriş sözü ilə açan AMEA-nın vitse-prezidenti, institutun baş direktoru, akademik İradə Hüseynova şura üzvlərini gündəlikdə duran məsələlərlə tanış edib. O, iştirakçıları AMEA-nın və respublikanın digər elm və ali təhsil müəssisələrində 2021-ci ildə aparılmış elmi-tədqiqat işlərinin yekunlarına dair hesabatlar haqqında AMEA Rəyasət Heyətinin 1 oktyabr 2021-ci il tarixli qərarının mətni ilə tanış edib, hesabatların hazırlanması və vaxtında təqdim olunması üçün tövsiyələr verib.

İclasda institutun Karbonun fotosintetik assimilyasiyasının enzimologiyası laboratoriyasının baş elmi işçisi, b.e.d., dos. Şahnıyar Bayramovun Yunanistan Respublikasının Haniya şəhərində keçirilən Roxsi COST proqramının illik konfransında iştirakı ilə bağlı hesabatı dinlənilib. Həmçinin Hesablama struktur biologiyası laboratoriyasının böyük elmi işçisi Rəfiqə Məsməliyevanın Almaniyanın Hamburg Universitetində "CU: Maddənin təkmilləşdirilmiş görünüşü" layihəsi çərçivəsində tədqiqatlar aparmaq üçün 2 il müddətində akademik məzuniyyətə göndərilməsi, Zəfər bayramı ilə bağlı institutda həyata keçiriləcək tədbirlər planı və digər məsələlər geniş müzakirə olunub.

Vətən müharibəsində Azərbaycan qadını

AMEA-nın Humanitar və İctimai Elmlər Bölməsi və Qadınlar Şurasının birgə təşkilatçılığı ilə 44 günlük Vətən müharibəsində böyük zəfərə həsr olunmuş tədbir keçirilib.

"Vətən müharibəsində Azərbaycan qadını" mövzusunda konfrans Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himninin səsləndirilməsi ilə başlayıb.

Tədbiri AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli açaraq 44 günlük Vətən müharibəsini siyasi, diplomatik, humanitar aspektlərdən qiymətləndirib. Qeyd edib ki, Azərbaycanın tarixi qələbəsində Prezident İlham Əliyevin diplomatik məharəti, prinsipliliyi, dəqiq və məqsədyönlü siyasəti böyük rol oynayıb: "Dövlət başçısı bütün platformalarda Ermənistanın işğalçılıq siyasətinə qarşı mübarizəyə rəhbərlik etdi. Bu qələbə təsadüfi qazanılmış zəfər yox, 17 illik fəaliyyət nəticəsində düşünülmüş siyasətin əməli nəticəsidir. Azərbaycan xalqının maraqlarının qətiyyətli müdafiəsi, məqsədyönlü, ardıcıl siyasət, xalqın həmrəyliyi və Ali Baş Komandan ətrafında sıx birləşməsi nəticəsində tarixi qələbə qazanıldı".

Akademik müharibədə qadınların rolu məsələsinə toxunaraq, müharibədə qadın gözü ilə baxmaq və bu mövzuda elmi-tədqiqat işlərində

qadın yanaşmalarını aktuallaşdırmağın əhəmiyyətini vurğulayıb.

Azərbaycanın şəhid həkimi, Milli Qəhrəman Gültəkin Əsgərovanın qızı Əminə Axundova anası ilə bağlı xatirələrini bölüşüb. Anasını öz peşəsini sevən, qətiyyətli həkim kimi tanıdan şəhid övladı vətənpərvərlik mövzusunda xüsusi toxunub. Həmçinin tarixi qələbədə sonra Şuşaya səfər etdiyini, özünü o yerlərdə sanki anasıyla birgə dolaşmış kimi hiss etdiyini söyləyib.

AMEA Qadınlar Şurasının sədri, professor Rəna Mirzəzadə isə "Xanım Mehriban Əliyevanın Qarabağın dirçəlişində humanitar missiyası" mövzusunda danışıb: "Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın fəaliyyətinin əsas prinsipləri özünün elan etdiyi kimi, insan-

severlik, mərhəmət, qarşılıqlı hörmətdir. Müharibənin ilk günlərindən Birinci vitse-prezident hamını həmrəyliyə, mübarizliyə çağırırdı. Onun çağırışları xalqı həmrəyliyə, şanlı ordumuzu qələbəyə ruhlandırdı. Müharibədən sonra dövlət başçısı ilə Qarabağa çoxsaylı səfərlər, onun təşəbbüsü ilə keçirilən möhtəşəm "Xarıbülbül" festivalı birinci xanımın xidmətləri sırasında xüsusi yer tutur. Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondu Vətən müharibəsi zamanı şəhid olan hərbiçilərin ailəsini diqqət mərkəzində saxlayırdı, indi isə qazilərimizin müalicə və reabilitasiya məsələlərinə xüsusi qayğı ilə yanaşılır".

AMEA Reyasət Heyəti aparatının Elmi irs şöbəsinin müdiri, t.e.d. Zemfira Hacıyeva

"Azərbaycan qadını İkinci Dünya müharibəsi illərində" mövzusunda çıxışında keçmiş SSRİ-nin tarixi qələbəsində Azərbaycan övladlarının, iqtisadi resurslarının əhəmiyyətini rəqəmlərlə, tarixi faktlarla səsləndirib, bu işdə fərqlənən müxtəlif peşə sahibi Azərbaycan qadınlarının adlarını sadalayıb.

AMEA Qadınlar Şurası İdarə Heyətinin üzvü, f.ə.d. Ziba Ağayeva isə "Vətən müharibəsində qadınlar" mövzusunda çıxışında qadının inkişaf və sülhlə assosiasiyalaşmasını nəzərə çatdırıb, qadının müharibədə qələbəyə ruhlandırıcı, yaraları bağlayan xidmətlərinə xüsusi diqqət çəkib.

Tədbirdə AMEA Reyasət Heyəti aparatının Doktorantura sektorunun müdiri, b.ü.f.d., dosent Tubuxanım Qasımzadə "Azərbaycan qadını və hərbi iş", Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun baş elmi işçisi Mərzyyə Nəcəfova "Poeziyamızın Qarabağ savaşı - Vətən müharibəsi" mövzularında çıxış ediblər.

Ədəbiyyat İnstitutunun şöbə müdiri, f.ə.d., professor Vüqar Əhməd Şeyrin, sənətin müharibədə əvvəlki dövrdə, eləcə də müharibə ərzində xalqda yaratdığı böyük ruh yüksəkliyindən danışıb.

Tədbir akademik İsa Həbibbəylinin yekun nitqi ilə başa çatıb.

Şəhid ailələrinin üzvləri "Qarabağ müharibəsi qəhrəmanları" fondunu ziyarət ediblər

AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında (MEK) fəaliyyət göstərən "Qarabağ müharibəsi qəhrəmanları" fondunu İkinci Qarabağ müharibəsində fəal iştirak etmiş, oktyabr ayında anadan olmuş qəhrəman şəhidlərimizin ailə üzvləri ziyarət ediblər.

Ziyarət edənlər sırasında Füzulinin azadlığı uğrunda gedən döyüşlərdə şəhid olan Muradov Ziyad Muradxan oğlunun və Rəsulov Mirbala Əmirə oğlunun, Cəbrayıl istiqamətində gedən döyüşlərdə şəhid

olan Kəlbəliyev Siyavuş Hübət oğlunun, Şuşa uğrunda gedən döyüşlərdə şəhid olan Məcidzadə Teymur Tehran oğlunun və Tərtər rayonu Talış istiqamətində gedən döyüşlərdə şəhid olan Əliyev Bəhrüz Elman oğlunun ailələri olub.

Şəhid ailələri ilə görüş zamanı MEK-in baş direktoru, professor Məmməd Əliyev torpaqlarımızın düşmən tapdağından azad olunmasında canlarını fəda edən şəhidlərimizin ölkəmizin hər yerində olduğu kimi, MEK-də də xatirələrinin əziz tutulduğunu bildirib. "Üç minə yaxın şəhidimizin adlarının əbədiləşdirilməsi üçün Azərbaycan kitabxana

sisteminə bir ilk olan və cəmiyyətimiz üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən Qarabağ müharibəsi qəhrəmanları fondunu yaratdıq. Fondada toplanan sənədlər, kitablar yüz illər keçsə də burada əbədi qalacaq və gələcək nəsillərə miras kimi ötürüləcək. O övladları böyüdən hər bir şəhid valideyninin qarşısında baş əyirik", - deyər professor Məmməd Əliyev vurğulayıb.

Şəhid ailələrinin üzvləri fondada yaxından tanış olub, onların əziz xatirəsinə həsr olunmuş guşələrə baxıb, dövlətimiz tərəfindən göstərilən yüksək qayğıdan danışıb, şəhidlərimizin xatirəsini canlı tutduqları üçün AMEA və MEK rəhbərliyinə təşəkkürlərini ifadə ediblər.

Qeyd edək ki, bir neçə ay əvvəl fəaliyyətə başlayan "Qarabağ müharibəsi qəhrəmanları" fondunda İkinci Qarabağ müharibəsində gedən döyüşlərdə canından keçmiş şəhidlərimizin doğum günlərinə həsr olunmuş sərgilər də təşkil olunur və bu sərgilər bir ay müddətində davam edir. Sərgidə qəhrəman şəhidlərimiz haqqında ətraflı məlumatlar, sənədlər, fotosəkillər, şəhidlər haqqında yazılmış və onların özlərinin yazdıqları kitablar sərgilənir.

Tarix Muzeyində Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, polkovnik, şəhid Şükür Həmidova məxsus şəxsi əşyalar qorunur

AMEA-nın Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin Vətən müharibəsi fondunda Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, polkovnik, şəhid Şükür Həmidova məxsus şəxsi əşyalar qorunur.

Şükür Həmidov 1975-ci il aprelin 1-də Qubadlı rayonunun Armutlu kəndində anadan olub. Şükür Həmidov 1982-1990-cı illərdə Qubadlı rayonunun Başarat kənd orta məktəbində təhsil alıb. 1990-cı ildə Şükür Həmidov Cəmsid Naxçıvanski adına Hərbi Liseyə qəbul olub. 1993-cü ildə həmin liseydən məzun olan Şükür Həmidov 1993-cü il avqustun 1-də Bakı Ali Birləşmiş Komandanlıq Məktəbinə qəbul olub və 1995-ci ildə oranı "Motoatıcı" ixtisası üzrə bitirib. Həmin ildə ali hərbi təhsilini başa vuran Ş.Həmidov Müdafiə Nazirliyinin əmrinə əsasən Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Naxçıvan MR ərazisində yerləşən hərbi hissələrinə göndərilib və 11 il orada xidmət edib. 2006-cı ilin avqustundan isə Ş.Həmidov ixtisasın artırılması üçün Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Hərbi Akademiyasının müdavimi olub. 2008-ci il iyunun 25-də təhsilini uğurla başa vurub.

O, 2014-cü il noyabrın 27-dən 2015-ci il fevralın 3-nə qədər Goranboy rayonunda "N" sayılı hərbi hissədə komandirin müavini - Qərargah rəisi vəzifəsində xidmət edib. Daha sonra 2015-ci il fevralın 3-dən 2015-ci il iyulun 15-nə qədər Horadiz şəhərində "N" sayılı hərbi hissədə komandirin müavini - Qərargah rəisi vəzifəsinə, həmin il iyulun 15-də isə "N" sayılı hərbi hissənin komandiri vəzifəsinə təyin edilib.

Şükür Həmidov 2016-cı ilin aprel döyüşlərində Cəbrayıl rayonu istiqamətində yerləşən "Lələtəpə" strateji nöqtəsinin alınması zamanı fərqlənib və buna görə də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 20 aprel 2016-cı il tarixli Sərəncamına əsasən Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülüb, "Qızıl Ulduz" medalı ilə təltif olunub. 2016-cı il mayın 10-da isə müdafiə naziri Zakir Həsənovun əmrinə əsasən Şükür Həmidova vaxtından əvvəl növbəti "polkovnik" hərbi rütbəsi verilib. Hərbi rütbə ona mayın 10-da Lələtəpə istiqamətində səngərdə təqdim edilib.

Polkovnik Şükür Həmidov 2020-ci ilin sentyabrında başlanan Vətən müharibəsində Cəbrayıl, Füzuli və Qubadlıda gedən döyüşlərdə iştirak edib, oktyabrın 22-də isə doğulduğu Qubadlı rayonunun azadlığı uğrunda gedən döyüşlərdə ön xətdə şəhid olub, Bakıda II Fəxri xiyabanda dəfn edilib.

Şəhid Şükür Həmidovun şəxsi əşyaları muzeyin Vətən müharibəsi fonduna şəhidin qohumu, muzeyin əməkdaşı Zümrüd İsmayilova vasitəsi ilə təhvil verilib.

Professor "Vətən müharibəsi: Prezident-Xalq-Ordu birliyinin möhtəşəm rəmzi" mövzusunda keçirilən tədbirdə çıxış edib

Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) Mərkəzi Aparatında "Vətən müharibəsi: Prezident-Xalq-Ordu birliyinin möhtəşəm rəmzi" mövzusunda dəyirmi masa keçirilib.

Dəyirmi masada YAP İcra Aparatının rəhbərliyi, Milli Məclisin komitə sədrləri, Milli Məclisdə təmsil olunan siyasi partiyaların rəhbərləri, alimlər, hərbi, siyasi ekspertlər, vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələri və kütləvi informasiya vasitələrinin təmsilçiləri iştirak ediblər.

Tədbirdə AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun şöbə müdiri, professor Rəna Mirzəzadə "Prezident İlham Əliyevin Vətən müharibəsində zəfər yoluna aparıcı hədəfləri" adlı məruzə ilə çıxış edib. O, çıxışında qazanılan uğurların təməlinə Ulu Öndər Heydər Əliyevin güclü dövlət, güclü iqtisadiyyat, güclü ordu vəhdətinin dayandığını vurğulayıb. Məruzəçi bildirib ki, Prezident İlham Əliyevin ölkəmizə rəhbərlik etdiyi dövr ərzində milli həmrəylik, siyasi dialoq platforması daha da gücləndirilib. Azərbaycanın adı dünya siyasi hərbi tarixinə

qalib ölkə olaraq yazılıb. Qarabağın işğaldan azad edilməsi, 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılmış Zəfər də milli birlik fenomeninin yeri və rolu müstəsna dır. Rəna Mirzəzadə zəfərə gedən yolda Prezident-Xalq-Ordu birliyinin Azərbaycanın tarixi qələbəsinin əsasında duran ən mühüm amil olduğunu bildirib.

Azərbaycanın batalist rəssamı:

““Şuşa zəfəri” əsərim Azərbaycanın böyük Qələbəsinə həsr olunub”

Təsviri sənətdə batal janrı müharibə və hərbi mövzulara həsr olunmuş əsərləri əhatə edir. Bu janrdan qanlı savaşlar, döyüş səhnələri olduğu kimi təsvir edilir. Xalq qəhrəmanları, tarixi şəxsiyyətlərin döyüş zəfərləri sənətin bənzərsiz gücüylə tərənnüm olunur.

Azərbaycan rəssamlığında da batal janrı xüsusən yer tutur. Tarix boyu bir çox rəssamlarımız əsərlərində savaş səhnələrini böyük ustalıqla təsvir etsələr də, müasir Azərbaycan rəssamlığında bu janra müraciət edən fırça ustalarımızın sayı azdır.

Onlardan biri də Azərbaycan rəssamlıq məktəbinin görkəmli nümayəndəsi, AMEA-nın Tarix İnstitutunun əməkdaşı Cəmaləddin İsmayilovdur. C.İsmayilov Təhsil Nazirliyində baş rəssam kimi çalışıb və nazirliyin nəzdində dərslik və bədii kitabların tərtibatı ilə məşğul olub. Ölkə Prezidentinin Sərəncamı ilə dünya ədəbiyyatının latın qrafikası ilə yenidən nəşr olunmasında, o cümlədən Azərbaycan Dövlət Ensiklopediyasının tərtibatında yaxından iştirak edib.

Azərbaycan Kinostudiyasında tərtibatçı rəssam kimi çalışıb, uzun illər Azərbaycan Dövlət İncəsənət Universitetində rəssamlıqdan dərs deyib.

Nizami Gəncəvinin 850 illik yubileyi ilə əlaqədar keçirilən sərgilərdə ulu öndər Heydər Əliyev onun əsərlərini yüksək qiymətləndirib. Dədə Qorqud yubileyi çərçivəsində Dədə Qorqudun portretini işləyib və yubiley münasibətilə çap olunan “Kitabi-Dədə Qorqud” kitabına nəfis tərtibat verib.

O, Heydər Əliyev Fondunun təşkil etdiyi bir çox layihələrdə yaxından iştirak edir.

Əsərlərində əsasən batal janrına üstünlük verən fırça ustası C.İsmayilov ilə müsahibəmizdə rəssam dünyanın müxtəlif ölkələrində sərgilənən əsərlərdən, gələcək planlarından danışdı.

- Cəmaləddin müəllim, ictimaiyyət arasında böyük marağa səbəb olan “Renesans” adlı rəsm əsərinizdə bütün dünya incilərini bir araya topladımsınız. Dəyər 500 min manat olaraq qiymətləndirilən bu əsərdə intibah dövrünü əhatə edən məşhur rəsmlər, heykəllər, kitablar və s. əks olunub. Əsərdə Azərbaycanı necə təsvir etmişiniz?

- “Renesans” əsərinin tamamlanmasına təxminən üç il vaxt sərf olunub. Bu əsər Azərbaycanın UNESCO-ya üzvlüyünün 25 illiyinin tamam olması ərəfəsində ölkəmizin dünya mədəniyyətində yerini göstərmək məqsədilə hazırlanıb.

Bəşəriyyətin ən yüksək inkişaf nöqtəsi olan mədəniyyət və incəsənətin intibah dövrünün əsas xüsusiyyəti mədəniyyətin mahiyyətə kübar xarakter alması və nisbənən ön plana çıxmasıdır.

Böyük sivilizasiyaların inkişafının təsdiqi olan intibah Şərqdən dünyaya yayılmağa başlamışdır. Yaponiya, Hindistan, Çin və s. kimi Asiya ölkələri böyük bir inkişaf yolu keçmiş və görkəmli mədəniyyət ustaları böyük əsərlər meydana gətirməyə başlamışlar. Bu intibahın pik nöqtəsi isə Avropaya təsadüf etmişdir.

Əsərdə İtalyan dilində sənətin yüksək pikə çatdığı inkişaf pilləsi anlamına gələn renesansın Şərqdən Avropaya gəlişinin təsviri verilib. Həmin dövrdə Avropada təsviri sənətdə, heykəltaraşlıqda, rəssamlıqda böyük dahilər - Rafael Santi, Mikelandeolo, Leonardo Da Vinçi, Klod Mone meydana çıxmışdır. Klassisizm və realizim yüksək həddi olan Avropa rəssamlığının dünyada bənzəri yoxdur. Avropada sürrealizm janrında əsərlər ərsəyə gətirən Pablo Pikasso, Salvador Dalinin əsərlərindən daha yüksək inkişafın olması mümkündür.

Azərbaycan da bu inkişafdan geri qalmamış, ölkəmiz yüksək inkişaf etmiş mədəniyyətə və incəsənətə malik ölkələrdən biri olmaqla dünyaya əvəzsiz əsərlər bəxş etmişdir. Əsərdə bu kimi dünya mədəniyyəti inciləri arasında Azərbaycanın yerini təsvir etməyə çalışmışam.

Azərbaycan sənətkarları Şərqdə ilk dəfə miniatür sənətinin əsasını qoymuş, fərqli ornamentlərlə bəzədilmiş xalçalar ərsəyə gətirmişlər. Təbriz, Ərdəbil, Gəncə, Şəki, Qusar, Xaçmaz xalça məktəblərində hazırlanan müxtəlif bölgələrə xas olan ornamentlərlə bəzədilmiş xalçalar dünyanın müxtəlif muzeylərində qorunub saxlanılır.

Bundan başqa, bu gün Bakı şəhərinin simvollarına çevrilmiş memarlıq abidələri, Mikayıl Abdullayev, Tahir Salahov, Səttar Bəhlulzadə kimi dünya şöhrətli rəssamlar tərəfindən əvəzsiz təsviri sənət nümunələri hazırlanmışdır.

“Renesans” əsərində Azərbaycan bu kimi möhtəşəm mədəniyyət və incəsənət nümunələri ilə təmsil olunur. Əsərin Azərbaycanla bağlı hissəsində Dədə Qorqudun rəsmini, Nizami Gəncəvi və Çingiz Abdullayevin kitabını, qədim musiqi alətlərimiz olan qopuz, tar və dəfi, Ustadım Mikayıl Abdullayevin rəsm əsərini təsvir etmişəm.

- Ümumilikdə neçə əsər ərsəyə gətirmisiniz? Bir əsərinizin tamamlanmasına təxminən nə qədər vaxt sərf olunur?

- Təhsil Nazirliyində baş rəssam kimi çalışdığım müddətdə nazirliyin nəzdində dərslik və bədii kitabların tərtibatı ilə məşğul olmuşam. Ölkə Prezidentinin Sərəncamı ilə dünya ədəbiyyatının latın qrafikası ilə yenidən nəşr olunmasında, o cümlədən Azərbaycan Dövlət Ensiklopediyasının tərtibatında yaxından iştirak etmişəm.

Lakin tarixi hadisələrə olan marağım bu işlərdən uzaqlaşmağıma, batal janrdan əsərlər ərsəyə gətirməyə olan həvəsimi artırdı. Son 10 ildir ki, bu janrdan əsərlərin hazırlanması ilə məşğulam. Hazırda əsərlərimin böyük bir qismi Avropanın bir çox ölkələrində sərgilərdə nümayiş olunur, bir qismi ölkəmizlə yanaşı, Almaniya, Türkiyə, Böyük Britaniyada, Fransada, Rusiyada şəxsi kolleksiyalarda saxlanılır. Azərbaycanın Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin portreti isə hazırda Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyində saxlanılır.

Bir çox əsərlərimin ərsəyə gəlməsinə illərlə vaxt sərf olunub. Bunlardan biri olan, türk dünyası üçün bənzərsiz nöqtəsi hesab edilən və Türkiyənin tarixində böyük rol oynayan Malazgird döyüşünə həsr olunmuş əsərim 5 ilə tamamlanıb.

- Fəaliyyətiniz dövründə hansı tarixi şəxsiyyətlərin portretini yaratmışınız?

- Tarixi şəxsiyyətlərə həsr olunmuş əsərlər sırasında dahi şair Nizami Gəncəvi, Dədə Qorqud, alban hökmdarı Cavanşirin adlarını çəkmə bilmərəm.

- Nizami Gəncəvinin 850 illik yubileyi ilə əlaqədar keçirilən sərgidə dahi şairin yaradıcılığına həsr olunmuş əsərlər ərsəyə gətirmisiniz. Bu barədə məlumat verərdiniz.

- Həmin ərəfədə Nizamının “Xəmsə”sini işləyib tamamladım və dahi şairin 850 illik yubileyi ilə əlaqədar keçirilən sərgidə nümayiş olundu. Nəhəng kağız üzərində yağlı boyalarla işlənmiş əsər Gəncə şəhərinin fonunda təsvir olunub.

Ulu öndər Heydər Əliyev Nizami Gəncəvinin 850 illik yubileyi ilə əlaqədar keçirilən sərgidə Nizami Gəncəviyə həsr olunmuş əsərlərimi yüksək qiymətləndirdi. Bu hadisədən sonra ümummilli lider və ailəsinə hədiyyə etmək üçün əsər işləmək qərarına gəldim. 2-3 il ərzində ərsəyə gələn bu əsəri təəssüf ki, Ulu Öndərin sağlığında tamamlayıb hədiyyə edə bilmədim.

- “Alazan döyüşü”, “Qavqamela döyüşü”, “Malazgird döyüşü” kimi batal janrında rəsm əsərlərini yaratmaq ideyası hansı zərurətdən meydana gəldi?

Bugünədək olduğum bütün muzeylərdə tarixi əsərlər axtarışında olmuşam. Xüsusilə Azərbaycan tarixində baş vermiş döyüş səhnələri hər zaman böyük marağıma səbəb olub. AMEA-nın Tarix İnstitutunda fəaliyyət göstərməyimin əsas səbəblərindən biri də tarixə olan marağımla bağlıdır.

Azərbaycanın müxtəlif dövrlərində müstəqillik uğrunda baş verən döyüşləri təsvir etmək üçün batal janrdan əsərlər ərsəyə gətirməyə başladım. İlk olaraq Azərbaycan tarixində böyük bir hadisə kimi qiymətləndirilən Alazan çayı sahilində baş vermiş döyüşə dair əsər hazırladım. Həmin döyüşdə albanlar böyük şücaət göstərərək o dövrün ən güclü ordularından biri olan Roma ordusunun qarşısında mərdliklə vuruşmuşdular.

Hazırda “Alazan döyüşü” əsəri Londonda saxlanılır.

Daha sonra dünya tarixində ən məşhur döyüşlərdən biri olan “Qavqamela döyüşü” üzərində 2 ildən çox müddət işlədim. Bu döyüş Makedoniyalı İsgəndərin III Dara üzərində qələbə çalması nəticəsində Əhəməni imperiyasının sonuna səbəb olması ilə seçilir.

“Qavqamela döyüşü” əsərini hazırladığım müddətdə, eyni zamanda “Malazgird döyüşü” əsəri üzərində işləməyə başladım. Dünya tarixində böyük iz buraxmış Malazgird döyüşü ilə bağlı əsərimdə Bizans imperiyasının sonu olan və türklərin Anadoluya daxil olmasına səbəb olan döyüş detalları ilə təsvir olunub.

Daha sonra böyük sərkərdə Cavanşir haqqında rəsm əsəri ərsəyə gətirmək üçün işlərə başladım. Hazırda bu əsər üzərində tamamlanma işləri gedir.

44 günlük İkinci Qarabağ müharibəsində Azərbaycanın qazandığı böyük Qələbə, Qarabağın mədəniyyət paytaxtı hesab olunan Şuşa şəhərinin işğaldan azad olunması münasibətilə “Şuşa zəfəri” əsəri üzərində işləməyə başladım və 11 ay ərzində işlədiyim bu əsəri bu günlərdə başa çatdırdım.

Azərbaycanın qazandığı bu Zəfər dünya tarixində olduqca əhəmiyyətli hadisədir. Çünki, hazırda dünyanın müxtəlif ölkələrində torpaqlar uğrunda gedən bütün mübahisələr həll olunmamış qalmaqdadır. Azərbaycan yeganə ölkədir ki, 30 ilə yaxın həll olunmamış problemi həll etməyə, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan Ordusunun gücü ilə öz torpaqlarını geri qaytarmağa müvəffəq oldu.

- Qeyd etdiyiniz kimi, əsərləriniz ölkəmizdə bir neçə muzeydə sərgilənməklə yanaşı, Böyük Britaniya, Fransa, Almaniya, Türkiyə, Rusiyada şəxsi kolleksiyalarda saxlanılır. Azərbaycanla əsərlərinizə yətinəncə qiymət verilmir?

- Etiraf edirəm ki, Qərbi ölkələrdə bu janrdan əsərlərə marağ daha çoxdur. Lakin ölkəmizdə də batal janrdan əsərlər böyük maraqla qarşılanır.

Xüsusilə qeyd etmək istədim ki, ulu öndər Heydər Əliyev əsərlərimə hər zaman yüksək dəyər verib. Məni tarixi əsərlər üzərində işləməyə həvələndirən də məhz ümummilli liderin əsərlərimə göstərdiyi diqqət olmuşdur.

- Azərbaycanda batalist məktəbin yaradılması və bu janrın inkişafına nail olmaq üçün ne kimi işlər görülməlidir?

- Ölkəmizdə batalist məktəbin yaradılması üçün rəssamlarımızda, ilk növbədə, tarixi hadisələrin içində olmağa, bu janrdan işləməyə böyük sevgi olmalıdır.

Fransa, Almaniya, İtaliya, İspaniya, eləcə də Rusiyada batal janrının inkişafı böyük bir dövrü əhatə edir. Bu ölkələrin həmin sahədə təcürübəsinin öyrənilməsi üçün rəssamlarımızın üzərinə böyük iş düşür. Çünki, batal janrdan əsər ərsəyə gətirmək üçün geniş dünyagörüşə malik olmaq, həmin dövrü (geyimləri, silahları, bayraqları və s.), baş verən tarixi hadisələri dəqiqliyi ilə bilmək lazımdır. Bu sahədə ətraflı məlumat toplamaq üçün internet əhəmiyyətli mənbələrdəndir.

Bu sahəyə marağı olan istedadların aşkara çıxarılması batal janrının ölkəmizdə inkişafı baxımından zəruridir.

- Gələcək planlarınız barədə məlumat verərdiniz. Yaxın zamanda yeni əsərlərin hazırlanması nəzərdə tutulurmu?

- Yaxın zamanlarda İkinci Qarabağ Müharibəsi zamanı Azərbaycan Ordusunun işğal altında olan torpaqlarımızın azad olunması uğrunda müxtəlif istiqamətlər üzrə apardığı döyüşləri təsvir etmək üçün yeni əsərlər ərsəyə gətirməyi planlaşdırıram. Bununla yanaşı, türk ölkələri tarixində baş verən böyük vuruşmaları canlandırmaq üçün əsərlər üzərində işləmək gələcək planlarım sırasındadır.

Qeyd edirəm ki, bu əsərlərin hər birinin ərsəyə gəlməsi üçün çox vaxt tələb olunur. Əsərlər üzərində işlədiyim zaman sanki həmin dünyaya daxil oluram, real dünya problemlərindən uzaqlaşırıram. Uğurlu əsərlər ərsəyə gətirməyin sirri də məhz bundadır.

Müsahibəni apardı: Nərgiz QƏHRƏMANOVA, AMEA Rəyasət Heyəti aparatının ictimaiyyətlə əlaqələr və informasiya şöbəsinin sektor müdiri, dissertant

NİZAMİ GƏNCƏVİ İLİ

Azərbaycan alimləri
Rusiyada Nizamiyə həsr
olunmuş tədbirdə iştirak ediblər

AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun baş direktoru, akademik Teymur Kərimli və institutun elmi katibi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Əzizağa Nəcəfzadə Rusiya Federasiyasının paytaxtı Moskva şəhərində Avrasiya Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyası (EIDA) və "Literaturnaya qazeta" Nəşriyyat Evinin birgə təşkilatçılığı ilə dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvinin 880 illik yubileyinə həsr olunmuş "Rusiya və Azərbaycanın mədəni ənənələrinin humanist ideyaları və müasir çağırışlar" ("Гуманистические идеи культурных традиций России и Азербайджана и вызовы современности") adlı beynəlxalq tədbirdə məruzə ediblər.

Akademik Teymur Kərimli "Nizami Gəncəvi demokratizmi klassik dünya ədəbiyyatında keyfiyyətcə yeni fenomen kimi" ("Демократизм Низами Гянджеви как качественно новое явление в классической мировой литературе") adlı məruzə ilə çıxış edib. O, Nizami Gəncəvinin əsərlərinin yenilikçi və təkrar olunmaz tərzilə seçildiyini, onun demokratikliyinə sələflərinə nisbətən daha sistematik olduğunu bildirib, dahi şairin əsərlərindəki bədii yaradıcılıq metodunun zamanında oxucu üçün qeyri-adi və psixoloji cəhətdən keyfiyyətcə yeni olduğunu əsaslandırıb.

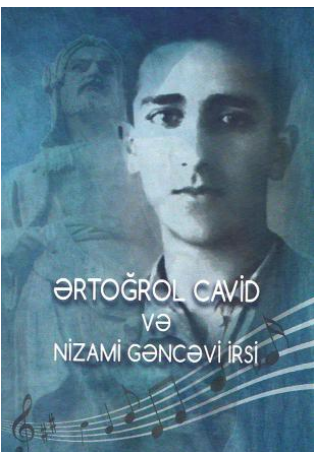
Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Əzizağa Nəcəfzadə "Şərqi parıq günəşi, yaxud böyük humanist Nizami Gəncəvi" ("Сияющее солнце Востока или великий гуманист Низами Гянджеви") adlı məruzəsində şairin XII əsr Şərq intibahının görkəmli nümayəndəsi, ensiklopedik intellektə malik şəxsiyyət olduğunu qeyd edib, dahi sənətkarın "Xəmsə"sini humanizm və insanlığın ensiklopediyası adlandıraraq bildirdi ki, Nizami nəinki Azərbaycanın və bütün müsəlman Şərqi, eyni zamanda bütün dünyanın nadir zəka sahiblərindən biridir, onun sülh və tərəqqiyə çağıran qiymətli mirası isə bəşəriyyət üçün zəngin həyat məktəbidir.

Deyirmi masada, həmçinin Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin xüsusi tapşırıqlar üzrə səfəri Elşad İskəndərov, Avrasiya Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyasının (EIDA) sədri Elçin Əsgərov, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Moskva Bölməsinin sədri, professor Abuzər Bağirov, "Literaturnaya qazeta"-nın baş redaktoru Maksim Zamşev, Rus Ədəbi Cəmiyyətinin sədri Aleksandr Çistakov, "Xudojestvennaya literatura" nəşriyyatının direktoru Georqiy Pryaxin və şair Danil Fayzov da çıxış edib.

Humanizm və digər mədəni dəyərlərin Rusiya və Azərbaycandakı müasir ictimai münasibətlərə təsirinin öyrənilməsinə, postmodern dövrdə bu ənənələrin qorunub saxlanması və inkişafına dair təcrübə mübadiləsinə yönəlmiş tədbir Azərbaycan musiqiçilərinin konserti ilə davam edib. Konsertdə dahi Nizamının şeirlərinə bəstələnmiş musiqi nümunələri ilə yanaşı, şairin əsərlərinin müasir dövrdə rus dilinə edilmiş tərcümələrindən bəziləri də səsləndirilib.

"Ərtoğrol Cavid və Nizami
Gəncəvi irsi" kitabı çapdan çıxıb

Bu günlərdə AMEA Hüseyin Cavidin Ev Muzeyinin direktoru, filologiya elmləri doktoru Gülbəniz Babaxanlının nəşrə hazırladığı "Ərtoğrol Cavid və Nizami Gəncəvi irsi" adlı kitab işıq üzünə çıxıb.

Yeni nəşr 2021-ci ilin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən "Nizami ili" elan edilməsi və dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin 880 illik yubileyi ilə əlaqədar hazırlanıb.

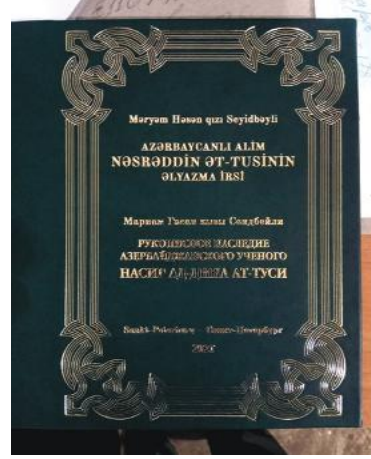
Kitaba muzeyin fondunda mühafizə olunan və Ərtoğrol Cavidin böyük Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvi irsinə hədsiz məhəbbətini, heyranlığını ifadə edən materiallar toplanıb. Bu nadir materiallar Ərtoğrol Cavidin dahi şairin sözlərinə bəstələdiyi musiqilərin not yazılarını, onun topladığı görkəmli xanəndə Cabbar Qaryağdının repertuarında istifadə edilmiş Nizami yaradıcılığı nümunələrini və şərh yazıb, rəyləşdirdiyi Nizami əsərlərinin bəzi variantlarını ehtiva edir.

Kitab mütəxəssislər və nizamisevərlər üçün nəzərdə tutulub.

Qeyd edək ki, 22 oktyabr 2021-ci il tarixində böyük Azərbaycan şairi və dramaturqu Hüseyin Cavidin istedadlı oğlu, bəstəkar, musiqişünas və folklorşünas Ərtoğrol Cavidin anadan olmasının 102 ili tamam olur. "Ərtoğrol Cavid və Nizami Gəncəvi irsi" adlı kitab isə bu günə ən dəyərli töhfədir.

Professor Məryəm Seyidbəylinin kitabının
Rusiyada təqdimatı keçirilib

AMEA-nın Elm Tarixi İnstitutunun (ETİ) direktoru, tarix elmləri doktoru, professor Məryəm Seyidbəyli 25 oktyabr 2021-ci il tarixində Rusiya Elmlər Akademiyasının S.İ.Vavilov adına Təbiət Elmləri və Texnika Tarixi İnstitutunun Sankt-Peterburq filialının təşkilatçılığı ilə keçirilmiş beynəlxalq elmi konfransda iştirak edib. Sankt-Peterburqda təşkil olunan onlayn tədbir tanınmış rusiyalı alimlər A.P.Karpinski və L.S.Berqinin xatirəsinə həsr edilib.

Konfransda M.Seyidbəyli "Orta əsr Azərbaycan alimi Nəsirəddin Tusinin həyat və yaradıcılığının səhifələri" mövzusunda məruzə ilə çıxış edib. Dahi azərbaycanlı mütəfəkkirin həyatı və elmi fəaliyyəti haqqında danışan M.Seyidbəyli eyni zamanda alimin bir müddət Ələmüt qalasında

əsir saxlanması, 1258-ci ildə Azərbaycanda Elxanilər dövlətinin qurulması və Hülaki xanın şəxsi təşəbbüsü ilə vəzir vəzifəsinə gətirilməsi barədə geniş məlumat verib. Daha sonra M.Seyidbəyli Marağa Rəsədxanasının inşası haqqında danışaraq orada mövcud olan astronomik alətlər və

rəsədxananın zəngin kitabxanasının olmasını xüsusilə vurğulayıb.

Tədbir çərçivəsində, həmçinin M.Seyidbəylinin Rusiyanın Sankt-Peterburq şəhərində nəşr olunan "Azərbaycanlı alim Nəsirəddin ət-Tusinin əlyazma irsi" adlı kitabının təqdimatı keçirilib. Kitab haqqında konfrans iştirakçılarına geniş məlumat verən M.Seyidbəyli bildirdi ki, tədqiqatın birinci hissəsi Nəsirəddin Tusinin ömür yolu və yaradıcılığına həsr edilib. Alimin tibbə dair "Risaletüt-tibb" risalesinin orijinal mətni, əlyazmaların ərəb və fars dillərində faksimelələrinin Azərbaycan və rus dillərinə tərcüməsi ikinci hissədə yer alıb. Qeyd etmək lazımdır ki, təqdim olunan tibbi məlumatlar praktik dəyəri baxımından böyük əhəmiyyətə malikdir. Bu əlyazmalar dünya tarixşünaslığında ilk dəfə Azərbaycan və rus dillərinə tərcümə edilib. Kitabın üçüncü hissəsində N.Tusinin bibliografiyası və əsərlərinin ümumi göstəricisi, şərhlər verilib.

Şumer və türk dillərində
eyni omonimlər

Şumer yazıları təzə kəşf ediləndə və oxunanda çoxlu mübahisələr yaranmışdı. İkinci yazılarda tapılmış piktoqrafik yazıların Şumer dilində olduğu bir sıra alimlərdə şübhə doğurmuşdu. Bəzi alimlər çəkinmədən piktoqrafik yazıların Şumer dilində olduğunu, digərləri isə olmadığını söyləyirdilər.

Alimlərdən ilk olaraq Tyuro-Danjen mixi yazının piktoqrafik yazıdan törəndiyini və hər ikisinin şumerlərə məxsusluğu ideyasına tərəfdar çıxmış, bunun üçün hər iki yazıda eyni omonimlərin mövcudluğunu ən tutarlı arqument hesab etmişdir. Ona görə də piktoqrafik və mixi yazılarda eyni omonimlər axtarılmışdır. A.Falkenşteyn ilk dəfə piktoqrafik yazılarda və Şumer mətnlərində bir omonim tapmışdır: Tİ- ox və Tİ- dirilik (həyat). Sonra ona üçü də əlavə edilmişdir. Sonuncu üç omonimi A.A.Vayman tapmışdır. Bunlar aşağıdakılardır: GİG-buğda və GİG- qara; Gİ- geri və Gİ- qaytarmaq; MAŞ-keçi və MAŞ- bölmək. Bu dörd omonim tapıldıqdan sonra A.A.Vayman buna əsaslanıb deyirdi ki, piktoqrafik yazıların dilində Şumer dilindəki sözlərlə üst-üstə düşən dörd omonimin tapılması, mənim fikrimcə, piktoqrafik yazıların da Şumer dilində olduğunu sübut etmək üçün kifayətdir. Bunun ardınca A.A.Vayman yazırdı ki, bundan sonra piktoqrafik yazıların da Şumer dilində olduğu şübhə doğura bilməz.

Şumer və türk dillərinin qohumluğu məsələsindən danışanda da onların hər ikisində eyni omonimlərin varlığı ən mühüm şərtlərdən biri kimi qarşımıza çıxır. Ancaq niyə Şumer və türk dillərinin qohumluğundan danışanlar indiyə qədər bu məsələyə toxunmayıblar. Halbuki Şumer və türk dillərinin qohumluğunu qəbul etmək istəməyənləri susdurmaq üçün bu olduqca önəmli faktıdır. Ona görə A.A.Vaymanın yuxarıdakı fikirlərinə söykənilməməli demək olar ki, Şumer və türk dillərində üç-dörd eyni omonimin tapılması onların qohumluğunu təsdiqləmək üçün bəs edir. Halbuki hazırda Şumer və türk dillərinin qohumluğunu təsdiqləyən tutarlı, inandırıcı arqumentlər yetərincə çoxdur.

Türk dili omonimlərlə olduqca zəngindir. Bəlkə ona görə də cinaslı şeir yalnız türk dilində yaranıb. Tufarqanlı Abbasın "Gülgöz indi, Gülgöz indi" geraylısındakı bütün sözlər cinasdır. Beş bəndlik feyrdə cinas olmayan bir dənə də söz yoxdur. Söhbət yalnız qafiyələrin cinaslığından yox, bütün sözlərin cinaslığından gedir. Buna hər dilin gücü çatmaz.

Şumer dilinin lüğət fondu o qədər də zəngin deyil. Bu dilde təxminən üç min söz var. Lakin Şumer dilində çox zəngin, gözəl bədii əsərlər yaradılıb. Lirik şeirlər, atalar sözü və məsəllər, himnlər, təmsillər, öyüd-nəsihətlər, poemalar, dastanlar böyük bir xəzinədir. Bu xəzinənin adı hələlik Şumer ədəbiyyatıdır. Onları yaradanlar bəlkə də, birinci növbədə, dilin omonimlərlə zənginliyinə borcludurlar. Şumer dilində eyni sözlər var ki, beş-altı anlamda işlənir. Omonimlərlə zənginlik dilde böyük hadisədir.

Şumer və türk dillərindəki omonimlərin tutuşdurulması, qarşılaşdırılması zamanı gözlərimiz qarşısında çox maraqlı bir mənzərə canlanır. Aparılan tutuşdurmalar nəticəsində hazırda Şumer və türk dillərində onlarla eyni omonimlər tapılmışdır ki, onların hər iki dildə mövcudluğu Şumer və türk dillərinin genetik qohumluğunu, eyni dil olduğunu təsdiqləyən tutarlı, inandırıcı, təkzibi mümkün olmayan arqumentlərdən biridir. Bunun da bir-cə səbəbi var ki, omonimlər heç vaxt yad dillərdən alınmır və yaxud yad dillərdən alınan sözlərin heç biri dilin öz doğma sözlərlə omonim əmələ gətirmir. Onlardan bir neçəsi aşağıda göstərilmişdir:

1. Ağ-saf, təmiz və ağ-rəng (şum), Ağ-saf, təmiz və ağ-rəng (türk).
2. Ba-bağışlamaq, təltif etmək və ba-bağır (şum), Ba-bağışlamaq və ba-bağır (türk).
3. Bilgə-əcdad və bilgə-ağıllı, bilikli, düşüncəli, müdrik, hər şeyi bilən (şum), Bilgə-əcdad və bilgə-ağıllı, bilikli, düşüncəli, müdrik, hər şeyi bilən (türk).
4. Eren-əsgər, döyüşçü və eren-sidr ağacı (şum), Eren- ər, igid, döyüşçü və eren-sidr ağacı (türk).
5. İd-su, şay və id-göndərmək, yola salmaq (şum), İd-su, şay və id-göndərmək, yola salmaq (türk).
6. Qa-yem, yemək və qa-qablaşdırmaq, qalaqlamaq, üst-üstə yığmaq (şum), Qa-yem, yemək və qa-qablaşdırmaq, qalaqlamaq, üst-üstə yığmaq (türk).
7. Qara-üzüm, tənək və qara-rəng (şum), Qara/qora-üzüm, tənək və qara-rəng (türk).
8. Me-mən şəxs əvəzliyi və me (mee)-beyin (şum), Me-mən şəxs əvəzliyi və me (mee)-beyin (türk).
9. Ud-gün, vaxt və ud-qoyun (şum), Ud-gün, vaxt və ud-inək (türk).
10. Ur-uca, yüksək, hündür və ur-vurmaq (şum), Ur-dik, uca, yüksək, hündür və ur-vurmaq (türk).

Mən burada üç-dörd omonimlə də yetərlənə bilədim. Özüm bilib-ələ on dənə eyni omonim seçdim ki, dillərdə "bunlar təsadüf də ola bilər" təsəvvürü yaranmasın. Halbuki onların sayını yenə artırmaq olardı, çünki Şumer və türk dillərində bu cür eyni omonimlərin sayı xeyli çoxdur. Ağ (ölçmək) və ağ (dər, qəm), ağa (böyük, rəhbər) və Ağa (şəxs adı), ba (bərə, barxac) və ba (batmaq), ka (qapı) və ka (qaçır qurtarmaq) və s. sözlərin omonimliyi göz qabağındadır. Şumer və türk dillərində a, u, ağ, ka, kur, ba, qa sözlərinin hər biri 5-6 anlamda işlənib ki, onların hamısı olmasa da, ikisi, üçü omonimdir. Bu cür hadisələrə yalnız genetik cəhətdən qohum dillərdə rast gəlinə bilər. Burada "qohum dillər" yox, "eyni dil" ifadəsini işlətmək bəlkə daha doğru olar.

Bütün bunlar Şumer və türk dillərinin genetik qohumluğunu təsdiqləyən digər arqumentlərlə birlikdə eyni tutarlı faktlardır ki, onları təkzib etmək mümkün deyil.

Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin III cildi: anadilli ədəbiyyat dövrünə elmi-nəzəri baxış

10 cildə Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin III cildi (Bakı, "Elm", 2020, 1092 s.) akademik İsa Həbibbəylinin ümumi redaktəsi ilə çap olunub. Orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı (XIII-XVI əsrlər) adlanan cildin baş redaksiyası şurasının üzvləri Ramiz Mehdiyev (sədr), İsa Həbibbəyli (baş redaktor), Teymur Kərimli, Ataəmi Mirzəyev (məsul redaktor) və Fəridə Əzizova, redaksiya şurası üzvləri isə İsa Həbibbəyli (baş redaktor), Ataəmi Mirzəyev (məsul redaktor), Nüşabə Araslı, Fəridə Əzizova, İmamverdi Həmidov, Zəkulla Bayramlı (məsul redaktorun müavini), Çingiz Sadiqoğlu, Bəsirə Əzizliyevadan (məsul katib) ibarətdir.

Akademik nəşr giriş, 3 fəsil, ədəbiyyat, ingilis və rus dillərində xülasədən ibarətdir. Giriş akademik İsa Həbibbəylinin "Orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı: anadilli ədəbiyyat epoxası" və AMEA-nın müxbir üzvü Azadə Rüstəmovanın "Orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatının ümumi məruzəsi və inkişaf mərhələləri" adlı məqalələri təşkil edib.

XIII-XIV əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatının birinci fəsil "XIII-XIV əsrlərdə Azərbaycanda siyasi-ictimai şərait və ədəbi-fəlsəfi fikir", Farsdilli ədəbiyyatın inkişafı və "Anadilli ədəbiyyatın formalaşması və təkamül mərhələsi", XIII-XIV əsrlərdə Azərbaycanda tərcümə ədəbiyyatı mövzularına ayrılıb. "XV əsr Azərbaycan ədəbiyyatı" adlanan ikinci fəsil isə "XV əsrdə Azərbaycanda tarixi-şərait və ədəbi-mədəni mühit", habelə, "XV əsrdə Azərbaycanda tərcümə ədəbiyyatı" adlandırılıb.

"XVI əsr Azərbaycan ədəbiyyatı" adlı üçüncü fəsildə 2 bölmə verilib: 1. "XVI əsrdə Azərbaycanda tarixi-siyasi vəziyyət və ədəbi-mədəni mühit". 2. "XVI əsrdə Azərbaycanda tərcümə ədəbiyyatı".

Fundamental tədqiqat əsəri akademik İsa Həbibbəylinin "Orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı: anadilli ədəbiyyat epoxası" adlı ön sözü ilə açılıb. Ədəbiyyatşünas alimin ön sözü ədəbiyyat tarixçiliyinin müqayisəli əsaslarına istinad edib. Əvəliki-tenqidi mətnlərdə orta əsrlər XIII-XVIII əsrləri əhatə edirdi. Bu nəşrdə isə həmin dövrü əhatə edən yeni ədəbi dövrəyə konseptual yanaşma uyğun olaraq XIII-XVI əsrlərlə bağlı olub. İ. Həbibbəyli də orta əsrlər ədəbiyyatı mərhələsinin sərhədlərini ictimai-siyasi hadisələr və ədəbiyyatda gedən inkişaf qanunauyğunluğu, tarixi ədəbi prosesə əsasən həddlərini qərar verib. Alim yazıb: "Əgər ictimai-siyasi hadisələrin və ədəbiyyatın istiqaməti, xarakterini dəyişmiş, onda bu proses dövrəyə ayrılmışdır, o cümlədən ədəbiyyat tarixinin dövrəyə ayrılması da öz əksini tapmalıdır" (s.5).

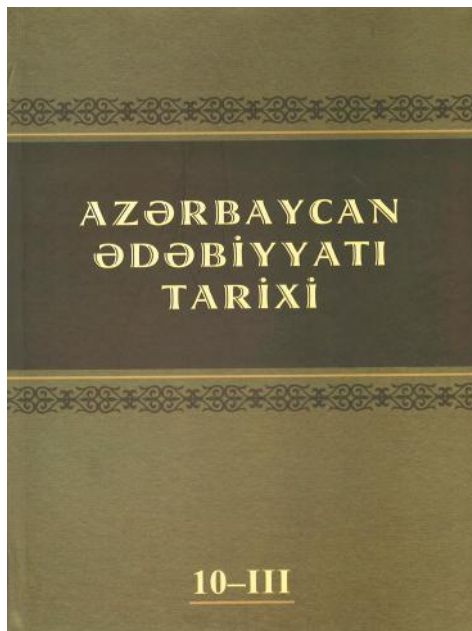
İ. Həbibbəyli tarixi dövrün ictimai-siyasi şəraitinə bunları aid edib: Ş.İ. Xətəinin Çaldıran döyüşündəki məğlubiyyətinin ədəbi-ictimai fikrə təsiri, bu baxımdan ədəbiyyat və sənətə olan yüksək münasibəti qoruna bilməyib. Belə müvazinet Səfəvilər hakimiyyəti ilə yaradıcı qüvvələr arasındakı münasibət tarazlığını pozub. Saib Təbrizi kimi sənətkarlar ölkədən mühacirət edib. Nadir Şah Əfşarın hakimiyyəti devrilib, ölkədə xanlıqların yaranması, vahid idarəetmənin olmaması ədəbiyyatda, ictimai fikrdə fərqli baxışlar doğurub. Əsaslı tarixi faktorlar XVII-XVIII əsrləri Orta əsrlərin ictimai-siyasi və ədəbi-mədəni proseslərindən köklü surətdə fərqləndirir.

XVII-XVIII əsrlərdə xalq həyatı, aşıq ədəbiyyatına meyil ədəbiyyatın ideya-məzmun və janrlarında ciddi dəyişikliklər doğurub. Ədəbi inkişafda yeni meyilləri təbii ki, Cəlalilər hərəkatının yayılması, "Koroğlu" üsyanı, İran-Osmanlı münasibətləri də gücləndirir.

Akademik bu bədi təsirləri konkret göstərib: Orta əsrlərdə (XVI əsr) ədəbiyyatda klassik-romantik lirika, əsas ədəbi-ideoloji axınlar (sufizm və hürufizm) tarixi təkamülə zəifləyib, xalq həyatını əks etdirən realist ədəbiyyat güclənib. Poeziya "Hindi-səbki-Azərbaycan" üslubu müdaxilə eləyib, xalq-aşıq şeirinin ədəbi-tarixi ənənəyə güclü qayıdıqlı olub, bədi həyatda (XVIII əsr ədəbi mühiti) erkən realizm təzahür edib. Yəni "bu dövrdən etibarən pəziyada nəzirəçiliklə yenilənmə arasındakı yeni bir meyil başlayıb" (s.6). XVII əsrin klassik romantik lirika ənənələri özündə aşiqənəliklə yanaşı, həyatı-didaktik xüsusiyyətləri də özündə ehtiva edir.

Göründüyü kimi, alim ədəbiyyatın inkişafı və dəyişmə istiqamətini, tarixi-ədəbi prosesi həssaslıqla müşahidə edib və qənaətə də bu olub ki, klassik nəzirə ədəbiyyatı M. Füzulinin lirikasının təsirindən kənarə çıxa bilməyib. Romantik-didaktik ədəbiyyat isə yaradıcılarını meydana çıxarıb: XVII-XVIII əsrlər forma və məzmunca yeni ədəbiyyatı təqdim edib - Azərbaycan ədəbiyyatının erkən realizm mərhələsini. Səfəvilik özlüyündə ədəbiyyatın millilik məziyyətlərinin önə çəkilməsinə təkan olub. (M.C. Həqiqi və Ş.İ. Xətəinin milli dövlətçilik maraqları).

İsa Həbibbəyli də bu qənaətdədir ki, anadilli pəziyanın yaranması və inkişafı ədəbiyyatımızın orta əsr mərhələsinin əsas yeniliyi olub. İzzəddin

Həsənoğlu, Nəsir Bakuvi, Hümam Təbrizi, habelə, Qul Əlinin "Qisseyi-Yusif" poeması, "Dastani-Əhməd Hərəm" məsnəvisi farsdilli ədəbiyyata hər halda təsir göstərmişdir. "Anadilli şeir Orta əsr Azərbaycan pəziyasının əsas inkişaf istiqaməti, aparıcı bədi ifadə vasitəsi mövqeyinə qalxıb. "Bu dövrdə farsdilli şeirin mövqeyi zəifləyib, ərəbdilli pəziya yaşasa da, demək olar ki, ənənədən çıxıb, dəbdən düşüb" (s.7).

Akademik İsa Həbibbəyli məntiq və mühakimələrində İzzəddin Həsənoğlunun anadilli şeirlərini, onun S. Alıaylı tərəfindən üzə çıxarılmış "Siretün-Nəbi" poemasını, Qul Əlinin "Qisseyi-Yusif" poemasının folklor motivlərini, xalq şeir üslubunu, "Dastani-Əhməd Hərəmi"nin şifahi və yazılı ədəbiyyatdakı dastan poetikasına əsasən, Qazi Bührənəddin, Yusif Məddah, Mustafa Zərir, Əbdülqadir Marağalı, İmadəddin Nəsimi, Şah Qasim Ənvər, Bədr Şirvani, Cahən şah Həqiqi, Kişvəri və Həbibbi pəziyasında genişlənməkdə olan anadilli poetik ruhu, xalq həyatı və şifahi ədəbiyyat xüsusiyyətlərini nəzərə alıb.

XI-XII əsrlərdə Azərbaycan klassik şeirində təzahür edən folklor əlamətləri, motivləri qüvvətlənib, "bu xətt ədəbiyyatda aparıcı istiqaməti müəyyənləşdirir... Eyni zamanda həmin mərhələdə yazılı pəziyada xalq şeiri ənənələri özünə müəyyən yer tutub, ədəbiyyat forma və məzmun etibarilə şifahi xalq yaradıcılığına yaxınlaşmağa doğru inkişaf edib" (s.11). Bu inkişafda alim fərqli ədəbi-estetik xüsusiyyətləri də sezdirmişdir. Qənaətinə görə, Şah İsmayıl Xətai əruz şeirinə heca vəznə əlamətlərini gətirib. Füzulidə, türk-müsəlman şeirində anadilli lirika mövqə üstünlüyü əldə edib, Azərbaycan ədəbiyyatının intibah mərhələsində (XI-XII əsrlər) epik poemalar birincilik, divan şeiri ikinci yerə qazanıb. Orta əsrlərdə isə divan şeiri sənətkarların yaradıcılığının ana xəttini müəyyən edib. Akademik yazıb ki, dövrün lirikası obrazlı, təsiri, emosional və mənalı şeirlərdən ayrılıb. Orta əsrlər Azərbaycan şeiri "şəffaf lirizmi" ilə seçiyələnib. Bu mərhələnin epik ədəbiyyatında da lirika geniş yer tutub. "Azərbaycan pəziyasının çoxəsrlik tarixində orta əsrlər qədr lirikanın inkişaf etdiyi və geniş yayıldığı bir dövr olmayıb" (s.9).

Akademik İsa Həbibbəyli XIII-XVI əsrlər Azərbaycan lirikasını janr baxımından ənənəvi qəzəl, qəsidə və rübai formalarına izləyib, qəzəlin pəziyadakı yerini göstərmişdir, qeyd edib ki, XI-XII əsrlərdə Azərbaycan pəziyasında qəsidə janrının tutduğu mövqeyi XIII-XVIII əsrlərdə qəzəl janrı əvəz edib.

Alimə görə yeni janrların meydana çıxmasını və vəznə münasibətlərini də orta əsrlər şərtləndirir. Q. Bührənəddinin tuyuqları, ənənəvi məhəbbət mövzusunun ictimai motivlərlə əvəz edilməsi, formada hecanın pozitivliyi, ərzun mərkəzdən qəçmə meyilləri, cinas qafiyələrdən sərf-nəzər, xalq həyatı, xalq şeirinə döndüşün təşəkkülün klassik pəziyanı xalq-aşıq şeiri ənənələrinə yaxınlaşdırıb. Paralellər maraqlı deyilməyir?

Alim poema janrında da fərqləri izləyib: Qul Əlinin "Qisseyi-Yusif", Şəms Təbrizi, Mustafa Zərir, Suli Fəqihin "Yusif və Züleyxa", habelə, "Dastani-Əhməd Hərəmi", Yusif Məddahın "Verqə və Gülşə", Ümmi İsanın "Məhr və Vəfa", Şah İsmayıl Xətəinin "Dəhname", "Nəsihətname" poemaları, poemalarda məktub və nəsihət tərcihlərindən istifadə halları, onların ana dilində yazılış, xalq həyatı və folklor motivlərinə davamlı bağlılığı bu əsərləri intibah dövrü poemalarından fərqləndirir.

Akademik orta əsrlər klassik poemalarının da fərqli xüsusiyyətlərinə varıb: dini-ideoloji mühitin aparıcı axınları və onların ədəbi-ictimai fikrə təsirləri, sufizm və hürufizm cərəyanlarının bədi düşüncədəki yeri və mövqeyi, onların hissi-qavrayış-

lı lirizmi, sufiliyin vəcd (Məhmud Şəbüstərinin "Gülşən-razı"), hürufiliyin irfan və idrak halları (İ.Nəiminin "Cavidanname"si) və s. Alim yazıb: "Bununla belə, "Orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatına yalnız sufizm, yaxud hürufizm ədəbiyyatı demək doğru olmazdı. Bu tarixi mərhələnin ədəbiyyatda müşahidə edilən ana dili, xalq ruhu, mübarizə əzmi, milli mədəniyyətin bədi ifadəsi, dünyəvilik meyilləri və bəşəri ideyaların təcəssümü dini-ideoloji cərəyanların fövqünə yüksəlib".

Akademik məqaləsini elmi-nəzəri fikrin üstünlüyü şəraitində yazıb və ədəbi-tarixi mərhələləri əhatəli seçiyələnir. XIII-XIV yüzilləri orta əsrlərin birinci mərhələsi hesab edən alim bildirib ki, bu dövrdə pəziyada ictimai-fəlsəfi lirika yüksək pillədə olub. İzzəddin Həsənoğlu, İmadəddin Nəsimi, Əvhədi Marağalı, Zülfüqar Şirvani, Nəsirəddin Tusisi, Arif Ərdəbili, Əssar Təbrizi, Qazi Bührənəddin, Məğribi Təbrizi eşq-məhəbbət duyğuları ilə bərabər, ictimai ideyaları da əks etdiriblər.

XV-XVI əsrlərə daha bir fərqli mövqədən baxış ifadə edən alim göstərib ki, bu dövrdə dövlətçilik təfəkkürü ilə lirika, bəzən də "real həyatdan gələn notlar" birləşib (C. Həqiqi, Ş. Ənvər, Ş. İ. Xətai və s.). Dövrün xarakterik cəhətlərindən biri də şifahi xalq yaradıcılığının xüsusi bir qolu kimi aşıq şeirinin meydana çıxması, yazılı pəziya ilə yanaşı addım-addım, Qurbaninin yaradıcılığı Orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatında xalq şeiri ənənələrinin yekunu, M.P. Vəqif şeiri mərhələsinə gedilən yolun başlanğıcı kimi təzahür edib. Alimin fikrincə, Ş.İ. Xətəinin xalq şeirinə yönəlməsinin əsas səbəbi də Qurbanii pəziyası ilə bağlı olub.

Ədəbiyyatşünas alim dövrün XV-XVI əsrlər bədi mərhələsinin seçiyəyi xüsusiyyətlərinə bunları aid edib: alleqorik əsərlərin yaranması (M. Füzulinin "Söhbətül-əsmar" və "Bəngü-Bade" əsərləri), bədi nəsirin "mükəmməl başlanğıcı" (Mustafa Zəririn "Fütuhati-Şam", M. Füzulinin "Hədiqətüs-südə", "Şikayətnəmə" əsərləri). Alim Füzulinin "Şikayətnəmə"sini obrazlı dillə dövrəyə, ictimai mühitə müdaxilə baxımından romantik üslubun şikayəti, realist meylin ədaləti hesab edib.

Tədqiqatçı fərqli yanaşmada məktub formasını da xüsusi vurğulayıb. O, M. Əvhədinin farsca "Dəhname"sini, M. Füzulinin Mustafa Nişançı Paşaya məktublarını (bədi-sənədli nəsr nümunələrini-İ.H.), Ş.İ. Xətəinin "Dəhname"sini məktub-poema kimi dəyərləndirir.

İ. Həbibbəyli Orta əsrlər ədəbiyyatının XVI yüzillik mərhələsinə M. Füzülü dövrü, yaxud romantik lirika mərhələsi adlandıraraq "Nizami Gəncəvi dövrü möhtəşəm epik poemalarla, M. Füzuli epoxası isə qüvvətli fəlsəfi lirika ilə seçiyələndir", - deyir alim yazıb.

Araşdırıcı Füzulinin şeirlərinə nəzirə və bən-zətmələri ədəbi inkişafa buxov hesab edib. Obrazlı tezislə bildirib ki, Azərbaycan ədəbiyyatının mövzu və ideya, janr və üslub baxımından daha irəliləyən baxmağa ciddi ehtiyacı olub. Ədəbiyyat M. Füzülü olmağın imkansızlığından Molla Panah Əli bilməyən mümkünlüyünə doğru addımlar atmağa məhkum idi. Məqalənin tezis və müddəaların-dan biri belədir ki, Orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı qədim dövrə erkən yeni dövr arasında möh-kəm və etibarlı bir əlaqələndirici körpü, ədəbi-poetik kökləri ilə qədim dövrə və intibah ədəbiyyatına bağlı olan Orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı isə inkişaf meyillərinə, ...hədəflərinə görə erkən yeni dövrə yaxın olub.

Müəllif dövrün (Orta əsrin) elmi-ədəbi metodologiyasını belə dəyərləndirir: "Orta əsr Azərbaycan ədəbiyyatı bədi metod və üslub baxımından mahiyyətcə ona daha yaxın olan qədim və intibah dövrü ədəbiyyatının möhtəşəm yekunudur. Eyni zamanda erkən yeni dövrün ideya-bədi əsasları da Orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatında yetişib formalaşmışdır. Bir yekun qənaət də əhəmiyyətlidir: Nizami Gəncəvinin XII əsrdə qaldırdığı humanizm, ədalət, bərabərlik, mənaəvi zənginlik kimi problem-lər orta əsrlər üçün də aktual olduqundan bu dövrün Azərbaycan ədəbiyyatında həmin ideyalar elə bu mərhələnin hadisələri, obrazları və baxışları ilə zənginləşdirilərək yeniləşdirilmiş şəkildə və fərqli üsullarla davam etdirilib.

İ. Həbibbəyli XIII-XVI əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatının təşəkkül və təkamül prosesində qənaətlərini də ümumiləşdirib: Bunlar belədir:

- Anadilli Azərbaycan pəziyası türk-müsəlman ədəbi mühitində, Şərqdə və Qafqazda XIII əsrdən-İ. Həsənoğludan XVI əsərə- M. Füzulinin zirvəsinə qədər yüksələn xətdə olub.
- Orta əsrlər ədəbiyyatı ədəbi fikrimizin tarixi anadilli ədəbiyyat epoxası kimi daxil olub.
- Anadilli ədəbiyyat Orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatının əsas hissəsinə təşkil edib.
- Azərbaycan ədəbiyyatının orta əsrlər romantik dövrü tamamlanıb...

AMEA-nın müxbir üzvü Azadə Rüstəmovaya "Orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatının ümumi məruzəsi və inkişaf mərhələləri" adlı məqaləsində Orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatının ümumi mənza-

rəsini və onun inkişaf mərhələlərini elmi cəhətdən əsaslandırırıb.

Əgər akademik İsa Həbibbəyli Orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatının anadilli ədəbiyyat epoxasını tarixi-filoloji, ədəbi-metodoloji aspektlə seçiyələndirib, AMEA-nın müxbir üzvü Azadə Rüstəmovaya ədəbi dövrün təzahürü və onun inkişaf mərhələlərinə diqqət yetirib...

"XIII-XIV əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı" adlı birinci fəsildə Azərbaycanda siyasi-ictimai şərait və ədəbi-fəlsəfi fikir. Farsdilli ədəbiyyatın inkişafı ("Çingiz Sadiqoğlu", "Anadilli ədəbiyyatın formalaşması və təkamül mərhələsi". "Şərqi Anadolu ərazisində yaranan anadilli ədəbiyyat" (Azadə Rüstəmovaya), "Anadilli Azərbaycan epik şeirinin inkişafı" (Ataəmi Mirzəyev), "Dastani-Əhməd Hərəmi" məsnəvisi (Çingiz Sadiqoğlu), "Hürufizm və onun fəlsəfi-estetik mahiyyəti. Ədəbi-estetik fikir" (Çingiz Sadiqoğlu) adlıcilm mövzuları, "Şeyx Səfiəddin Ərdəbili" (Qədim Qubadov), "Əhməd Fəqih" (Çingiz Sadiqoğlu), "Şikəstə Ənvərəoğlu", "Möhneti Bakuvü" (Firidun Qurbansoy), "Nəsir Bakuvi", "Əbdülqadir Marağalı" (Çingiz Sadiqoğlu) portret-çerkləri daxil edilib.

Eləcə də birinci fəslə daxil olan "XIII-XIV əsrlərdə Azərbaycanda tərcümə ədəbiyyatı" icmalını Möhsün Nağısoylu və Fəridə Əzizova hazırlayıb. Portret-çerkləri "Yunus Əmra" (İsa Həbibbəyli), "Suli Fəqih" (Ataəmi Mirzəyev), "Şeyx Səfiəddin Ərdəbili" (Qədim Qubadov), "Şəms Təbrizi" ("Şəmsəddin Məhəmməd Təbrizi" (Çingiz Sadiqoğlu), "Zülfüqar Şirvani" (Çingiz Sadiqoğlu), "Nəsreddin Tusi" (Ç. Sadiqoğlu), "Hümam Təbrizi" (Çingiz Sadiqoğlu), "İzzəddin Həsənoğlu" (Vəcihə Feyzullayeva, Zəkulla Bayramlı), "Qul Əli" (Ataəmi Mirzəyev), "Əvhədi Marağalı" (Azadə Rüstəmovaya), "Arif Ərdəbili" (Nüşabə Araslı), "Əssar Təbrizi" (Azadə Rüstəmovaya), "Mustafa Zərir" (Ataəmi Mirzəyev), "Yusif Məddah" (Ataəmi Mirzəyev), "Ümmi İsa" (Çingiz Sadiqoğlu), "Şəms Məğribi - Təbrizi" (Çingiz Sadiqoğlu), "Qazi Bührənəddin" (A. Rüstəmovaya, Səltənət Əliyeva), "Fəzullah Nəimi" (Nəsimi Əliyev, Çingiz Sadiqoğlu), "İmadəddin Rəhim" (Teymur Kərimli, Səadət Şıxıyeva) məqalələri əhatə edib.

Akademik nəşrin II fəsil "XV əsr Azərbaycan ədəbiyyatı" adlanır. "XV əsrdə Azərbaycanda tarixi-siyasi şərait və ədəbi-mədəni mühit", "Anadilli Azərbaycan ədəbiyyatında" Yusif və Züleyxa mövzusu", "Ədəbi-mədəni əlaqələr" icmallarını Ataəmi Mirzəyev və Vəcihə Feyzullayeva hazırlayıb. Portret-çerki isə ("Seyid Fəyulla Bakuvi") Firidun Qurbansoyundur.

"XV əsrdə Azərbaycanda tərcümə ədəbiyyatı" icmalını Möhsün Nağısoylundur. "Şah Qasim Ənvər" çerki Çingiz Sadiqoğlu, "Bədr Şirvani" Əbülfəz Rəhimov, Könül Hacıyeva, "Əsrəf Marağalı" Tahir Məhərrəmov, "Əfsəleddin Hidayət" Vəcihə Feyzullayeva, S. Əliyeva, "Cahan Şah Həqiqi" Ataəmi Mirzəyev, "Hamidi" Zəkulla Bayramlı, "Xəlili", "Dədə Ömər Rövşəni" və "Şeyx İbrahim Gülşən" Azadə Musabəyli, "Kişvəri" Qasim Cahani, Könül Hacıyeva, "Həmdullah Həmd" Zəhra Allahverdiyeva, "Həbibbi" Vəcihə Feyzullayeva, Gülcün Bayayeva və "Bəsiri" adlı portret-çerklər Zəkulla Bayramlıdır.

"XVI əsr Azərbaycan ədəbiyyatı" adlı III fəsildə "XVI əsrdə Azərbaycanda tarixi-siyasi vəziyyət və ədəbi-mədəni mühit" adlı icmal Vəcihə Feyzullayevaya Zəkulla Bayramlı, "Aşıq ədəbiyyatı" icmal İsa Həbibbəyli, "Səfəvi-qızılbaş təriqəti ədəbiyyatı" icmal Qədim Qubadov, "Qəribi" portret-çerki isə Paşa Kərimova məxsusdur.

"XVI əsrdə Azərbaycanda tərcümə ədəbiyyatı" icmalını Möhsün Nağısoylu, "Ş.İ. Xətai" Azadə Rüstəmovaya, "Qurbanii Məhərrəm Qasimlı, "Həqiqi" Ataəmi Mirzəyev, "Süruri" Zəkulla Bayramlı, "Pir Sultan Abdal" İsa Həbibbəyli, "Məhəmməd Füzuli" Azadə Rüstəmovaya, Ataəmi Mirzəyev və Z. Bayramlı, "Məsihi" Ataəmi Mirzəyev, "Yusif bəy Ustacılı" Zəkulla Bayramlı, "Əhdi Bağdadi" Vəcihə Feyzullayeva, Zəkulla Bayramlı, "Sadiq bəy Sadiq Əfşar" portret-çerklərini Paşa Kərimov yazıb.

Kitabın Ədəbiyyat siyahısını S. Şıxıyeva, S. Əliyeva, F. Kərimova və F. Hacıyevanəşrə hazırlayıb.

Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin III cildinin sonunda lüğət (hazırlayanı Ataəmi Mirzəyev), ingiliscə və rusca xülasə təqdim verilib.

Beləliklə, akademik nəşrdə XIII-XVI əsrlərdə Azərbaycanda siyasi-ictimai şərait və ədəbi-fəlsəfi fikir, farsdilli və ərəbdilli ədəbiyyat, habelə, tərcümə ədəbiyyatı zəminində anadilli Azərbaycan ədəbiyyatının formalaşması və inkişaf istiqamətinin obyektiv və subyektiv səbəbləri elmi-nəzəri izahını tapıb, tezislər verilib, mühüm elmi müddəalar irəli sürülüb. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin III cildi də cari tədqiqatların aparılması, perspektiv mövzuların müəyyənləşdirilməsi üçün qarşımızda vacib vəzifələr stimullaşdırıb.

Bölmənin Rəyasət Heyətinin iclasında bir sıra məsələlər müzakirə olunub

AMEA-nın Naxçıvan Bölməsinin Rəyasət Heyətinin növbəti iclası keçirilib. Bölmənin sədri, akademik İsmayıl Hacıyev əvvəlcə iclas iştirakçılarını gündəlikdəki məsələlərlə tanış edib.

Akademik Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 12 oktyabr 2021-ci il tarixli "Kamil Əliyevin 100 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında" Sərəncamı və Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədri "Kamil Əliyevin 100 illik yubileyinə həsr olunmuş Tədbirlər Planının təsdiq edilməsi haqqında" 16 oktyabr 2021-ci il tarixli sərəncamından irəli gələn vəzifələr barədə məlumat verib. Azərbaycan dekorativ-tətbiqi sənətinin tanınmış nümayəndəsi, Xalq rəssamı Kamil Əliyev haqqında məlumat verən alim bildirib ki, rəssamın 100 illiyi münasibətilə "Elmi əsərlər" jurnalının xüsusi nömrəsinin görkəmli incəsənət xadiminin yaradıcılığına həsr olunması nəzərdə tutulub.

Sonra bölmənin Bioresurslar İnstitutunun Biokimyəvi Tədqiqatlar laboratoriyasının rəhbəri, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru Sürə Rəhimova "Bioloji fəal maddələr və alınma üsulları" mövzusunda elmi məruzə edib. Məruzəçi bitkilərin bir sıra faydalı, əvəzolunmaz təbii birləşmələrin mənbəyi kimi hələ qədim zamanlardan müxtəlif məqsədlər üçün geniş istifadə edilməsinə diqqət çəkib, müasir dövrdə yeni analiz metodlarının tətbiqi, bioloji aktiv maddələrin təyini metodlarının həssaslıq dərəcəsinin artırılması, bitkilərin fitokimyəvi analizlərinin yenidən aparılmasının zəruriliyindən bəhs edib.

İclasda, həmçinin Naxçıvan Bölməsinin elmi müəssisələrində 2021-ci ildə aparılmış elmi-tədqiqat işlərinin yekunlarına dair hesabatların hazırlanması, Zəfər Gününə həsr olunmuş "Vətən müharibəsi: Azərbaycanın zəfər yolu" mövzusunda respublika elmi konfransının keçirilməsi haqqında müzakirə aparılıb, Bioresurslar İnstitutunun nəzdində fəaliyyət göstərən yardımçı təsərrüfatın hesabata dinlənilib, gündəlikdəki digər məsələlərlə bağlı müvafiq qərarlar qəbul olunub.

Seysmoloji Mərkəzin Tovuzda yeni seysmik stansiyası quraşdırılıb

Ukrayna Elm və Texnologiya Mərkəzinin dəstəyi ilə həyata keçirilən "Qafqazda və Mərkəzi Asiyada seysmik şəbəkənin genişləndirilməsi" (Seismic Network Expansion in the Caucasus and Central Asia) layihəsi çərçivəsində Azərbaycanda seysmik stansiyaların quraşdırılması işləri davam etdirilir.

AMEA-nın Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzinin əməkdaşları tərəfindən Tovuz rayonunda seysmik stansiyanın quraşdırılma işləri başa çatdırılıb. Qeyd edək ki, Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzinin əməkdaşları tərəfindən İsmayilli və Daşkəsən rayonlarında seysmik stansiyaların seçilmiş yerlərdə quraşdırılması üçün ilkin bünövrə işləri görülüb. Hazırda hər iki rayonda və palçıq vulkanları ətrafında seysmik stansiyaların quraşdırılması istiqamətində işlər davam etdirilir.

Xatırladaq ki, sözügedən layihə çərçivəsində Azərbaycanda 22 seysmik stansiya quraşdırılacaq. Bununla da respublika ərazisində fəaliyyət göstərən seysmik stansiyaların sayı 84-ə çatacaq.

Maqsud Şeyxzadə müasir özbək ədəbiyyatında fəlsəfi-siyasi şeirin və dramaturgiyanın ən görkəmli nümayəndələrindən biridir. Buna görə də Özbəkistanın xalq yazıçısı Şükürullanın onu "özbək ədəbiyyatının Şekspiri" adlandırması heç də təsadüfi deyil.

M.Şeyxzadə Özbək sosialist mədəniyyəti tarixinə filosof, şair, dramaturq, qüdrətli alim, ustad tərcüməçi, görkəmli pedaqoq, alovlu nətiq, yorulmaz ictimai xadim, mahir folklorçu, dilçi, tənqidçi və ədəbiyyatşünas kimi daxil olmuş, zəngin elmi və bədii irs qoyub getmişdir. Milliyyətçə azərbaycanlı olan bu şair əsasən özbək yazıb-yaratmış və özbək sovet ədəbiyyatının banilərindən biri kimi yüksəlmişdir.

M.Şeyxzadə irsini tədqiq etmiş özbək alimi İbrahim Qafurov şairi özbək klassik ədəbiyyatının möhkəm, davamlı sütunlarından biri adlandırmış və onun təkə şeir, poema, pyes və məqalələrində deyil, bütün yaradıcılığında iki xalqın adından cəsarətlə danışdığını səmimiyyətlə söyləmişdir.

M.Şeyxzadənin poeziyasından bəhs edən tədqiqatçı alim İ.Qafurov yazırdı: "Onun şeirlərini oxuyanda vətənpərvərlik duyğusunun nə qədər güclü və dərin olduğunu görürük, anlayırıq, heyrtlənirik. Şairimizə bütün ömrü boyu bu duyğu yar olub, onun qəlbinə, qələminə bu duyğu idarə edib. Bəli, Şeyxzadənin hər şeiri-

Özbək ədəbiyyatının Şekspiri

nin, hər misrasının vətən sevgisindən doğulduğunu demiş olsaq, bu mübaliğə olmaz."

M.Şeyxzadə gənc yaşlarından şeirə böyük həvəs göstərmişdir. 1921-ci ildə N.Nərimanov Ağdaş şəhərində olarkən, təsadüfən M.Şeyxzadənin oxuduğu məktəbə də getmiş, onun xoşuna gələn üç şeirini özüylə götürərək Bakıya qayıdarkən elə həmin ilin dekabr ayının 21-də də "Kommunist" qəzetində dərc etdirmişdir.

M.Şeyxzadənin həyatı, şairlik taleyi 1928-ci ildən Daşkəndlə bağlanmışdır. Şair "Daşkəndnəmə" (1957) poemasında içindəki duyğuları dilə gətirmişdir.

Şair vətəndən ayrı düşsə də, Özbəkistan onun ilhamına qol-qanad vermiş, doğma ana kimi bağına basaraq əzizləmişdir.

M.Şeyxzadənin şeirləri 1929-cu ildən etibarən müntəzəm olaraq Özbəkistan mətbuatında çap olunmağa başlanmışdır. Onun ilk şeirlər toplusu "On şeir" 1930-cu ildə çap olunmuşdur. Bundan sonra şairin "Həmfikirlerim" (1933), "Üçüncü kitab" (1934) və "Cümhuriyyət" (1935) kitabları işıq üzü görmüşdür.

M.Şeyxzadənin XX əsrin 30-cu illər poeziyasında xalqlar dostluğu və yeni həyatın təbliği və tərənnümü mühüm yer tuturdu. Şairin "Vətən", "Nişan", "Kreml saatı", "Qanun", "Misranın yaranması" və s. kimi onlarca şeirləri yeni həyatın ruhunu əks etdirməklə yanaşı, şairin torpaq, yurd və vətən sevgisini də dolğunluğu ilə ifadə edirdi. Şair vətən sevgisini mənalandıraraq yazırdı:

*Vətəndir şairə sevgi bəxş edən,
Söz də, qafiyə də bir bəhanədir.
Qəlbimə nur saçır mənim doğma el,
Hər misra o nurdan bir nişanədir.*

1418 gün çəkən Böyük Vətən müharibəsi illəri M.Şeyxzadə yaradıcılığının məhsuldar dövrü sayılır. Şairin "Kapitan Qastello", "Semyonçenko, afərin!", "İki şeir", "Yox, mən ölmemişəm", "Məktub", "Əks-səda" şeirləri, "Ağsaqqal", "Onbirlər", "Jenya", "Üçüncü oğul" poemaları və "Cəlaləddin Mənkəberdi" pyesi bu illərdə yaranmışdır.

Tədqiqatçı alim İ.Qafurov "Yoldaş Şeyxzadə" məqaləsində şair M.Şeyxzadənin müharibə dövrü yaradıcılığında bəhs edərək yazmışdır: "Müharibə illərində Şeyxzadənin ictimai lirikasında həqiqətən də böyük və ciddi keyfiyyət dəyişiklikləri baş verdi. Onun şeiri qalın əsgər şineli geyindi. Ancaq bu şinelin altında xalqın mərd ürəyi vururdu və bu ürəyin döyüntüləri döyüşkən mübariz nəğmələrə çevrilirdi. Şeyxzadənin müharibə lirikası onun adını xalq içində məşhurlaşdırdı, adamlar onun şeirlərini əzbərləməyə başladılar. Şeyx-

zadənin şeirləri döyüşçülərin cib dəftərlərinə köçdü, döyüş vaxtı yada düşdü, dillər əzbəri oldu."

50-ci illər M.Şeyxzadənin yaradıcılıq taleyində dərin iz qoyan mənəvi sarsıntılarla dolu illər idi. 1952-ci ildə onu millətçilikdə günahlandıraraq, yanvarın 31-də əsasız olaraq Özbəkistan Yazıçılar Birliyinin üzvlüyündən çıxartdılar. Həmin ildə Daşkənd məhkəməsinin hökmü ilə 25 il həbs cəzası kəsərək Sibirə-Irkutsk düşərgəsinə sürgün etdilər. 1953-cü ildə İ.V.Stalinin ölümündən sonra ölkədə mülayimləşmə başladı. Nahaq, günahsız yerə həbs olunanlar bəraət aldılar. Şairin anası Fatma xanımın SSRİ Ali Sovetinin Rəyasət Heyətinə mektubla müraciəti nəticəsində M.Şeyxzadə də əfv olundu. 1954-cü ildə sürgündən azad edildi. 1956-cı ildə o, yenidən birliyin üzvlüyünə qayıtdı.

M.Şeyxzadə həbsdən Daşkəndə qayıtdıqdan sonra 1957-ci ildə "Daşkəndnəmə" adlı çox dəyərli bir poema yazaraq sevimli oxucularının mühakiməsinə verdi. Əsər ictimaiyyət arasında müsbət mənada böyük əks-səda doğurdu.

M.Şeyxzadə "Cəlaləddin Mənkəberdi" əsərini 36 yaşında olarkən partiyanın tapşırığı ilə yazmışdı. O çox böyük məsuliyyət tələb ediyindən qısa bir müddət ərzində - iki aya əsəri tamamlayaraq teatrın Bədii Şurasına təqdim etmişdir. İlk tamaşa çox yüksək səviyyədə ke-

çərək, böyük səs-sədaya səbəb olmuşdu. Çünki müharibə dövrü olduğu üçün qəhrəmanlıq motivləri ön plana keçmiş, eləcə də tarixə söykənən hadisələr ədəbiyyatın aparıcı, baş mövzusunə dönmüşdü.

Böyük rəğbətə qarşılanan əsər müəllifinə şöhrət gətirəndə, "yan" soylularda qısqanclıq yaratdı. "Düşməni" izi axtardılar, şərə, böhtana əl atdılar, millətçilik damğası vurmaqdan belə çəkinmədilər.

Millətçi damğasıyla M.Şeyxzadəni suçlayaraq, 25 il həbs cəzası kəsdi və uzaq Sibirə - Irkutsk düşərgəsinə göndərdilər. Haqq yerini tapana qədər o, 25 illik həbs cəzasının üçdə bir hissəsini əzablar, ağrılar içərisində keçirdi. Nə qədər mövzular dünyaya gəlmədən, içində boğulub getdi. Yazılmamış əsərlər adsız, kimsəsiz qəbirlər kimi yaddaşında sıralandı, zamanın içində axıb gedən öz zamanını, kədərli şair, sənətkar taleyini yaşaya bilmədi. Axı şair yazanda, yazdıqlarında yaşayır.

Xəlil Rza irsini araşdıran tədqiqatçı alim Ə.Əsgəri onun memuarlarına istinad edərək "Cəlaləddin Mənkəberdi" əsərinin yazılması haqqında belə bir mülahizə bildirir ki, II Dünya müharibəsi illərində Özbəkistan KP MK katibi Osman Yusifov xalqın əhvalını yüksəltmək, onların vətənpərvərlik eşqini alovlandırmaq üçün özbəklərin milli qəhrəmanı Cəlaləddin Mənkəberdi barədə əsər yazdırmaq fikrinə düşmüşdü. Bəs bu əsəri kim yazsın deyə düşünəndə, ona bildirmişdilər ki, belə tarixi əsəri Maqsud Şeyxzadə yazsa bilər. M.Şeyxzadə bu əsəri iki ay ərzində (1944) yazıb MK-ya təhvil verir, əsər Stalin mükafatına təqdim edilir. Lakin guya əsərdə gürcülərə "sataşır" bəhanəsi ilə müəllifi şərhləyib, əsəri də ortadan yığırdılar. M.Şeyxzadə tutulur. 1955-ci ildə görkəmli sənətkarın bəraət almasından sonra 1961-ci il mayın 21-də əsər tamaşaşaya qoyulur.

Azərbaycanın xalq yazıçısı Mirzə İbrahimov M.Şeyxzadənin dramaturji fəaliyyətindən bəhs edərək "Sözün hikməti" məqaləsində yazmışdır: "Söz ustasının ilk dramında vətənpərvərlik və insanlıq yüksək bədii ifadəsini tapmışdır."

İstedadlı ədəbiyyatşünas alim Pənah Xəlilov S.Vurğunun "Vaqif"iylə "Cəlaləddin Mənkəberdi"nin motivləri, tarixi hadisələrin seçiyəsi, əmələ gələn ictimai-tarixi konfliktlərdə üz-üzə duran qüvvələrin yaxınlığı baxımından müqayisə edərkən, "Hərəkətin, əhvalatın, bə-

zən dramatik münaqişə və mükəllimənin oxşarlığı cəhətdən deyil, daha çox yaradıcı istifadə cəhətdən "Cəlaləddin Mənkəberdi" faciəsində "Vaqif"i xatırladan bir ruh vardır." - qənaəti üzərində duraraq fikrini qüvvələndirir.

Dramaturq M.Şeyxzadə "Cəlaləddin Mənkəberdi" və "Mirzə Uluğbəy" pyeslərindən başqa "Əbu Reyhan Biruni" əsərini də yazmışdı. Özbək alimi, professor Naim Kərimovun bildirdiyinə görə, müəllif illərlə üzərində çalışdığı bu əsərin tamamlanması üçün xəstəxanada da qeydlər aparırdı. Təəssüf ki, M.Şeyxzadə pnevmoniya (sələcəm) diaqnozu ilə Daşkəndin ixtisaslaşmış xəstəxanasında (o zaman bu xəstəxanaya leqkomisiya deyirdilər) müalicə olunarkən, 1967-ci il fevralın 19-da dünyasını dəyişmiş və həmin əsərin əlyazması da elə xəstəxanadaca yoxa çıxmışdır. "Bu günə qədər də babamın fikrində tutduğu beşlikdən - Xəmsəsindən sayca üçüncü pyesinin əlyazmasının aqibəti nə biz qohumlara, nəvələrə, nə də ki, heç kimə belli deyil." - deyən şairin nəvəsi Gülşən Kəngərinskaya da bu faktı təsdiqləyir.

Maqsud Şeyxzadə Özbəkistan elm tarixində tanınmış alim və pedaqoq kimi böyük nüfuz sahibi olmuşdur. O, 1938-ci ildən ömrünün sonunadək Nizami adına Daşkənd Pedaqoji İnstitutunda özbək ədəbiyyatı tarixində dərslər demişdir. Bir istedadlı alim kimi ciğatay (özbək) klassik ədəbiyyatının banisi Ə.Nəvai irsini mükəmməl bilən və tədqiq edən M.Şeyxzadəni nəvəşünaslar özlərinə ustad hesab etmişlər. Təsədüfi deyildir ki, onun elmi əsərləri özünün dərin təhlili və şanballılığı ilə bu gün də öz əhəmiyyətini saxlamaqdadır. M.Şeyxzadənin altı cildlik "Seçilmiş əsərləri" nin bir kitabı bütövlükdə Nəvaiyə həsr edilmişdir.

M.Şeyxzadənin 200-dən artıq elmi məqalələrində klassik və müasir özbək ədəbiyyatının, Azərbaycan və dünya ədəbiyyatının aktual problemləri tədqiq olunmuş, elmi əsaslarla təhlil və tənqid edilmişdir. Publisistik məqalələrində, yol-səfər qeydlərində elmi-baxış və münasibətlərini maraqlı görüncək dərəcədə ortalığa qoymuşdur. Zəngin dünya poeziyasının fəlsəfi nöqtələrinə toxunmuş, onları öz baxış bucağından yanaşmaqla, maraqlı və dərin məzmunlu mülahizələri ilə şərh etmişdir. O, nəinki klassiklərin, eləcə də gənc qələm sahiblərinin yaradıcılığına yer verməklə, bütövlükdə ədəbiyyatla yaşadığını, onunla nəfəs alıb həyatını davam etdirdiyini göstərmişdir.

M.Şeyxzadə əsl alim idi. Sadə, səmimi və təvazökar alim. Xalq üçün, insanlıq üçün yarıb-yaxılan alim. Milli ruhuna söykənib, milli varlığı, bəşəri duyğuları ilə yaşayan alim.

Maqsud Şeyxzadə mahir tərcüməçi idi. O, tərcüməyə ciddi bir iş kimi yanaşır, tərcümə ilə nəfəs alıb, qəlbina, ruhuna yaxın olan əsərləri "özünükləşdirmək" səviyyəsinə qədər yüksəltməklə tərcümə edirdi. Bu həm də onun dünya poeziya incilərinə dərin bələdliyinə irəliləyirdi. O, Roma edibi Ezopun, yunan klassikləri Esxil və Hesiodun, Azərbaycan klassikləri Nizami və Füzulinin, gürcü klassiki Şota Rustavelinin, ingilis klassikləri V.Şekspir və C.Q.Bayronun, alman klassiki İ.V.Hötenin, rus klassikləri A.S.Puşkin və M.Y.Lermontovun məşhur əsərlərini ("Pələng dərisi geymiş pələvan", "Romeo və Cülyetta", "Hamlet", "Sonetlər", "Çayl Harold", "Faust", "Motsart və Salyeri", "Tunc atı", "Tuncçağı ziyafət", "Qafqaz əsiri", "Bastunçu aulu" və s.) özbəkçə çevirmişdi. Təkcə bu tərcümə əsərləri ilə M.Şeyxzadənin özbək ədəbi dünyasında ən yüksək pillədə durmağa tam mənəvi haqqı çatır. Onun Azərbaycan ədəbiyyatından özbəkçə tərcümələri də tədqirəliyədir.

M.Şeyxzadə, hər şeydən əvvəl, böyük şəxsiyyətdir. Azərbaycan və özbək xalqlarının yaddaşında əbədi qalacaq düzlük, doğruluq və mənəvi saflıq mücəssəməsi olan insandır! Şeyxzadə dünyanı və insan həyatını gözəl bir qəlb ilə duyan, parlaq bir tefəkkürlə dərk edən, düşüncənə şairdir.

İki xalqın böyük oğlu Maqsud Şeyxzadənin çoxcəhətli və zəngin yaradıcılığı hər iki xalqın yaddaşına yazılmış əbədi, ölməz irsdir. Saysız-hesabsız aylar illərin ömrü karvanını çəkib aparacaq, beləcə səssiz-səmsirsiz çox zamanlar öteəcək, ancaq bu irs öz tərəvətini heç vaxt itirməyəcək, əbədiyyət kəhkəşanında ən işıqlı və parlaq Süheyl ulduzu kimi həmişə parlayacaq.

Əzizağa ƏLƏKBƏROV,
AMEA A. A. Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Gülşən KƏNGƏRLİNSKAYA,
AMEA A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun elmi işçisi, sənətşünas

BEYNƏLXALQ ELMI ƏMƏKDƏŞLİK

Qazaxıstanlı alimlər
Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunda olublar

Qazaxıstan Elmlər Akademiyasının (EA) Fəlsəfə, Politologiya və Dinşünaslıq İnstitutunun İnformasiya və idarəetmə şöbəsinin müdiri Kumisxodjaev Erbol, həmin müəssisənin aparıcı elmi işçisi Şaqırbay Almasbek və eksperti Şintemirova Baxit AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunda olublar.

Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun direktoru, f.e.d., professor İlham Məmmədov qonaqlara müəssisənin elmi və beynəlxalq əlaqələri sahəsindəki fəaliyyəti barədə danışdı.

Görüş zamanı iki müəssisə arasında gələcəkdə elmi əməkdaşlığın genişləndirilməsi haqqında memorandum

imzalanıb. Həmçinin iki respublika arasında ortaq mədəniyyətin və dinin olmasını nəzərə alaraq, Qazaxıstan Respublikasında politologiya və dinşünaslığın inkişafı haqqında məlumat verilib və bu sahədə Qazaxıstan EA-nın sözügedən institutu ilə AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutu arasında qarşılıqlı birgə elmi tədqiqatların aparılması və layihələrin hazırlanması yönündə fikir mübadiləsi baş tutub.

Ölkəmizdə olmaqdan məmnunluqlarını dilə gətirən qazaxıstanlı alimlər qonaqpərvərliyə görə institut rəhbərliyinə minnətdarlıqlarını bildirib və birgə elmi əməkdaşlığın hər iki qurum üçün faydalı olacağını qeyd ediblər.

Geologiya və Geofizika İnstitutu ilə
Fransanın Monpelye İnstitutu
arasında memorandum imzalanıb

AMEA-nın Geologiya və Geofizika İnstitutu (GGİ) ilə Fransanın Monpelye İnstitutu arasında memorandum imzalanıb.

Razılılaşma çərçivəsində elmi proqramların işlənməsi, birgə tədqiqatlar, mühazirələr, treninqlər və diskussiyaların keçirilməsi, tələbə və müəllim mübadiləsi sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsi həyata keçiriləcək.

GGİ-də artıq "Holosen çöküntülərinin palinologiyası və geoxronologiyası" adlı birgə layihənin icrasına start verilib. Acınohur, Göygöl, Zəligöl ərazilərinə çöl-ekspedisiyası təşkil edilib.

Tədbirdə Geologiya və Geofizika İnstitutunun Paleontologiya və stratigrafiya, Müasir geodinamika və kosmik geodeziya, Seysmologiya, geomagnetizm və petrofizika şöbələrinin elmi işçiləri y.e.ü.f.d. Şəfəq Bayramova, doktorant İmran Muradi, y.e.ü.f.d. Rafiq Səfərov və Monpelye İnstitutunun əməkdaşları dr. Coannin Sebastian, doktorant Lukas Dugerdil iştirak ediblər.

Azərbaycanlı alim
Qlobal Enerji Mükafatına layiq görülüb

AMEA-nın Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun Bionanotexnologiya beynəlxalq laboratoriyasının müdiri, professor Süleyman Allahverdiyev alternativ enerjinin inkişafındakı müstəsna xidmətlərinə, xüsusən də süni fotosintez sistemi üçün dizayn, bioenerji və hidrogen enerjisi üzrə elmi əsərlərinə görə "Qeyri-ənənəvi enerji" üzrə Qlobal Enerji Mükafatının 2021-ci il laureatlarından biri kimi təltif edilib.

Sözügedən mükafat bütün bəşəriyyətin mənafeyinə uyğun olaraq, Yer kürəsində enerji mənbələrinin daha çox səmərəliliyini və ekoloji təhlükəsizliyini təşviq edən enerji sahəsində görkəmli elmi tədqiqatlara və elmi-texniki layihələrə görə verilir. Mükafat elmi baxımdan enerji layihələrini stimullaşdırır və planetin enerji təchizatı, enerjiyə qənaət və enerji təhlükəsizli-

yi sektorlarında beynəlxalq əməkdaşlığın, dövlət və özəl investisiyaların əhəmiyyətini vurğulayır.

IREG Akademik Sıralama və Mükəmməllik Rəsədxanasının məlumatına əsasən, Qlobal Enerji Mükafatı ən nüfuzlu və əhəmiyyətli beynəlxalq mükafatlar arasında "Top 99"-da yer alır. 2003-cü ildən indiyə kimi 15 ölkəni (Avstraliya, Avstriya, Kanada, Danimarka, Fransa, Yunanistan, İslandiya, İtaliya, Yaponiya, Rusiya, İsveç, İsveçrə, Böyük Britaniya, Ukrayna və ABŞ) təmsil edən 45 tədqiqatçı Qlobal Enerji Mükafatı laureatı olub.

Son Tunc - Orta əsr dövrlərinə aid insan kəllələrinin tədqiqatları aparılıb

AMEA-nın Arxeologiya, Etnoqrafiya və Antropologiya İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Dmitriy Kiriçenko və Azərbaycan Tibb Universitetinin (ATU) İnsan anatomiyası və tibbi terminologiya şöbəsinin müdiri vəzifəsini icra edən, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Anar Abdullayevlə birgə ATU-nun Anatomiya muzeyinin sərgisində təmsil olunan Son Tunc - Orta Əsr dövrlərinə aid insan kəllələrinin tədqiqatlarını aparıblar.

maz rayonu) nekropollarından, Göygöl rayonundakı kult kurqanından, Sarıtəpə (Qazax rayonu) məskəninə tapılmış kəllələri tədqiq ediblər. Göygöl rayonundakı Son Tunc - İlk Dəmir dövrünə aid kult kurqanından və eramızın ilk əsrlərinə aid katakomb dəfnlərindən aşkar edilmiş kəllələrdəki simvolik trepanasiyalar (qədim dini baxışlarla əlaqədar kəllə sümüyünün dəlilməsi) xüsusi maraq doğurub. Bəzi kəllələrdə travmatik

zədələr və patolojiyalar da izlənilir.

Tədqiqatın nəticələri əsasında elmi nəşrlər hazırlanacaq. D.Kiriçenko və A.Abdullayev hələ XX əsrin 70-ci illərində Azərbaycanda mövcud olmuş müxtəlif elm sahələrinin (tarix, arxeologiya, antropologiya, tibb) qarşılıqlı işbirliyi ənənəsini bərpa etməkdədirlər.

MÜSABİQƏ

Radiasiya Problemləri İnstitutu

AMEA Radiasiya Problemləri İnstitutu aşağıdakı laboratoriyaların rəhbəri vəzifəsini tutmaq üçün müsabiqə elan edir:

1. "Polimer və elektroaktiv materialların radiasiya fizikası" laboratoriyası
Laboratoriya rəhbəri vəzifəsi - 1 ştat vahidi
2. "Seqnetoelektriklərin radiasiya fizikası" laboratoriyası
Laboratoriya rəhbəri vəzifəsi - 1 ştat vahidi
3. "Yarımqeçiricilərin radiasiya fizikası" laboratoriyası
Laboratoriya rəhbəri vəzifəsi - 1 ştat vahidi
4. "Nizamsız bərk cisimlərin radiasiya fizikası" laboratoriyası
Laboratoriya rəhbəri vəzifəsi - 1 ştat vahidi
5. "İnnovativ ionlaşdırıcı şüa qəbulediciləri" laboratoriyası
Laboratoriya rəhbəri vəzifəsi - 1 ştat vahidi
6. "Polimerlərin radiasiya kimyası və texnologiyası" laboratoriyası
Laboratoriya rəhbəri vəzifəsi - 1 ştat vahidi
7. "Enerji tutumlu radiasiya prosesləri" laboratoriyası
Laboratoriya rəhbəri vəzifəsi - 1 ştat vahidi

8. "Ətraf mühitin radiasiya kimyası" laboratoriyası
Laboratoriya rəhbəri vəzifəsi - 1 ştat vahidi
9. "Heterogen proseslərin radiasiya kimyası" laboratoriyası
Laboratoriya rəhbəri vəzifəsi - 1 ştat vahidi
10. "Radioekologiya" laboratoriyası
Laboratoriya rəhbəri vəzifəsi - 1 ştat vahidi
11. "Radiokimya və radioprotektorlar" laboratoriyası
Laboratoriya rəhbəri vəzifəsi - 1 ştat vahidi
12. "Radiobiologiya" laboratoriyası
Laboratoriya rəhbəri vəzifəsi - 1 ştat vahidi
13. "Bərpa olunan enerji növlərinin çevrilmələri" laboratoriyası
Laboratoriya rəhbəri vəzifəsi - 1 ştat vahidi

Müsabiqədə uyğun sahə üzrə ixtisaslı və təcrübəli mütəxəssislər iştirak edə bilər.

Sənədlər bu elan dərc olunduqdan sonra bir ay müddətində, aşağıdakı ünvana təqdim edilməlidir:

Ünvan: AZ-1143, Bakı şəhəri,
Bəxtiyar Vahabzadə, 9
Telefon: 539 33 91; 5383224

Polimer Materialları İnstitutu

AMEA Polimer Materialları İnstitutu aşağıdakı vakant vəzifələri tutmaq üçün müsabiqə elan edir:

1. "Makromonomer əsaslı polimer materiallar" laboratoriyası üzrə
Böyük elmi işçi - 1 ştat vahidi
2. "Biomimetrik polimer materiallar" laboratoriyası üzrə
Kiçik elmi işçi - 1 ştat vahidi

Müsabiqədə uyğun olaraq magistr təhsili, elmi dərəcəsi və göstərilən elm sahəsində təcrübəsi olanlar iştirak edə bilərlər.

Sənədlər müsabiqənin müvafiq tələblərinə uyğun olaraq bu ünvana təqdim edilməlidir:

Müsabiqənin müddəti elanın çap olunduğu gündən etibarən 1 aydır.

Ünvan: AZ 5004, Sumqayıt şəhəri, S.Vurğun küçəsi 124
Telefon: (018) 642 00 75, 585-11-75

Folklor İnstitutu

AMEA Folklor İnstitutu Dədə Qorqud şöbəsinin müdiri vəzifəsini tutmaq üçün müsabiqə elan edir:

Sənədlər (direktorun adına ərizə, əmək kitabçasının surəti, diplomların surəti, elmi əsərlərin siyahısı, tərcümeyi-hal, kadrların şəxsi uçot vərəqi, 3x4 ölçüdə 2 foto-

şəkil) elan verildiyi tarixdən etibarən 1 ay müddətində aşağıdakı ünvana təqdim edilməlidir:

Ünvan: Bakı, İçəriçəhər, 8-ci Kiçik Qala döngəsi, 31.
Folklor İnstitutu. Telefon: (+994 12) 492-92-48

Yüksək Texnologiyalar Parkı

AMEA Yüksək Texnologiyalar Parkına elektrik montajçı vəzifəsinə vakant yer elan edilir.

Namizədə dair tələblər:

Cinsi: Kişi;
Yaş: 21-50;
Elektrik sahəsində təhsili əks etdirən müvafiq sənəd;
Təcrübə: 3 il;
Operativlik və nizam-intizam;
Məsuliyyət və komandada işləmək bacarığı.

İş bacarığı:

Elektrik işlərinin normativ qaydalara müvafiq və düzgün aparılmasına nəzarət;
Aşkar olunmuş nasazlıqların aradan qaldırılması;
Elektrik kabellərinə muftaların qoyulması;
Avadanlığın elektron elementlərinin parametrlərinə və möhkəmliyinə nəzarət, zədələri vaxtında müəyyən etmək məqsədilə test üzrə yoxlamaların aparılması və onların təmir edilməsi;
İstehsal aparatlarının təmiri, quraşdırılması;

Elektrik avadanlıqlarının təmiri, istismarı və elektrik montaj işlərinin icrası;
Elektrik enerji mənbəyi olan qurğuların istismarı və onlara vaxtaşırı qulluq;
Avadanlıqlarda planlı təmir işlərini icra etmək, fasiləsiz iş rejimini təmin etmək;
Avadanlığın müntəzəm və texniki cəhətdən düzgün, etibarlı işini, onun növbəliliyinin artırılmasını, tələb olunan dəqiqlik səviyyəsində işləmə qabiliyyətində olmasını təmin etmək.

Qeyd:

İş qrafiki: 5 günlük;
Nahar və geyim ilə təmin olunma;
İş yeri: AMEA Yüksək Texnologiyalar Parkı (Xətai rayonu, Kazımağa Kərimov küçəsi 221)
Əmək haqqı: 500 manat

Telefon: (+994 55) 209 24 07

E-mail: office@ameaytp.az (CV mövzu hissəsinə vəzifə adı qeyd edilməklə göndərməlidir)

Redaksiya heyəti:

Ramiz Mehdiyev, Dilqəm Tağıyev, İsa Həbibbəyli, İbrahim Quliyev, Nərgiz Paşayeva, Rasim Əliquliyev, Tofiq Nağıyev, İradə Hüseynova, Arif Həşimov, Cəmil Əliyev, Gövhər Baxşəliyeva, Adil Qəribov, Fikrət Əliyev, İsmayıl Hacıyev, Fuad Əliyev, Vaqif Fərzəliyev

Baş redaktor: Ağahüseyn Şükürov

Ünvan: AZ 1001, Bakı, İstiqlaliyyət küçəsi 30.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Qəzet "Elm" qəzetinin redaksiyasında yığılır və "CBS" nəşriyyatında çap olunur.

Tiraj: 2000

Qiyməti: 50 qəpik

НАУЖКА

Сила в науке...

Низами Гянджеви

ELM

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyaset Heyətinin orqanı

Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана

№ 37 (1299)

Пятница, 29 октября 2021 года

Газета выходит с 1984 года

гионе, это будет способствовать тому, что страны региона будут сами определять свое взаимодействие, решать как им жить. Регион избавится от внешнего воздействия. Наша позиция именно такая. Мы работаем в этом направлении.

Со всеми нашими соседями, за исключением Армении, у Азербайджана хорошие отношения, можно даже сказать дружеские, мы ими дорожим. Поэтому если Армения подключится к формату "3+3" - от этого выиграют абсолютно все. Мы на это настроены. Может быть Армении нужно время. Может быть тот психологический шок, который они испытали, пока не позволяет им делать важные шаги. Ведь вся армянская идеология была построена на экспансионизме, на захвате чужого, на фейковой истории.

Они убедили себя в том, что всегда правы. Вот в чем трагедия. Им надо начинать жить по-новому. Жить в совершенно других реалиях. И осознать: то, что было, больше уже никогда не будет. Армении надо трезво оценивать соотношение сил, геополитическую ситуацию, свои перспективы, а не впадать опять в иллюзии, какие-то мифологические басни. Но пока конструктива со стороны Армении мы не видим. Наверное, время пока не пришло. Но надежда, как говорится, умирает последней. Будем надеяться.

- Я обратил внимание, с какой бережностью и с каким высочайшим качеством Фонд Гейдара Алиева возрождает шедевры архитектуры, сохраняет историческое наследие Азербайджана, восстанавливает культурную среду. Это очень важно, и, безусловно, такая работа заслуживает огромного уважения. Ведь восстанавливается то, что было уничтожено за годы оккупации, - это шедевры культуры, шедевры архитектуры, составляющие мировое наследие человечества. Особенно впечатляют восстановленные объекты культурного наследия в городе Шуша, это произошло благодаря Вашему вниманию и вниманию Первой леди к этим вопросам. Это очень важная гуманитарная и духовная составляющая движения Азербайджана вперед.

- Да, вы совершенно правы. Фонд Гейдара Алиева уже многие годы работает в этом направлении, и по другим направлениям - в сфере здравоохранения, образования, сохранения азербайджанской культуры, а также традиционных видов искусств, таких как мугам, ашугское искусство. Все, без чего азербайджанский народ не может жить, что мы должны передать молодому поколению, чтобы оно росло в духе традиционных ценностей, в духе традиций уважения к страшим, все то хорошее, что азербайджанский народ принес за свою многовековую историю, не было потеряно с учетом современных тенденций глобализации и современных тенденций по деградации морали, которые мы видим, которые активно насаждаются и которые чужды не только азербайджанскому народу, но и большинству народов мира.

Основа здесь, конечно же, семейное воспитание, искусство, литература, культура. Мы это хотим сохранить и мы это сохраняем. Мы провели фестиваль "Хары бюльбюль" в Шуше, в первый день выступили представители всех народов, которые проживают в Азербайджане, - это была моя идея. Я предложил ее Фонду и они все блестяще организовали, показав, что это общая Победа. За эту Победу воевали все народы многонационального Азербайджана.

(продолжение на стр. 14)

Взрастить семена новой жизни

стр. 14 ⇨

Сияющее Солнце Востока

стр. 15 ⇨

Крепнет сотрудничество между философами

стр. 15 ⇨

За энергетическую безопасность планеты

стр. 16 ⇨

Президент Азербайджана: "Все 44 дня мы шли только вперед!"

- На основе каких принципов Вам видятся перспективы мира и стабильности на Южном Кавказе?

- Перспективы в основном зависят от позиции армянской стороны. Мы свою позицию обозначили. Мы готовы начать процесс делимитации и демаркации государственной границы. Мы готовы начать работу над мирным договором между Арменией и Азербайджаном. Он нужен. Война завершена, нагорно-карабахский конфликт навсегда остался в истории. Необходимо нормальное взаимодействие. Сейчас создана и приступила к деятельности трехсторонняя рабочая группа на уровне вице-премьеров России, Азербайджана и Армении. Так что работа по будущему региона ведется, хотя и со сложностями. Армянская сторона на два с половиной месяца взяла тайм-аут. Только 17 августа возобновилась деятельность указанной рабочей группы. Мы готовы двигаться вперед в плане нормализации отношений, однако пока позитивных сигналов с армянской стороны нет.

К сожалению, до сих пор поднимается вопрос о статусе Нагорного Карабаха, что совершенно бесперспективно. Я думаю - это вредно и опасно для Армении в ее нынешнем плачевном состоянии. Они не должны забывать уроков Второй Карабахской войны. Если Армения будет продолжать выдвигать территориальные претензии к Азербайджану, то и нам будет трудно воздержаться от ответных территориальных претензий к Армении. У нас больше оснований для этого в плане исторической при-

надлежности того же Зангезура и того же региона озера Гейча, больше исторических предпосылок для территориальных претензий. Но мы же их не предъявляем.

Почему Армения, будучи побежденной, подписав акт о капитуляции, считает себя вправе говорить о каком-то статусе для Нагорного Карабаха? Статусе для того, чего нет. Нагорного Карабаха нет. Есть Карабахский экономический район, есть Восточно-Зангезурский экономический район. Это наша территория, и только нам определять какие административные единицы могут у нас быть. Только нам, никому больше, ни одной другой стране, уж тем более Армении.

Вот эта продолжающаяся заезженная пластинка о статусе Нагорного Карабаха таит для Армении большую угрозу, и лучше им нас не злить и не раздражать, а согласиться, пока наше предложение находится на столе. То же самое может повториться, как и с войной. Мы же предлагали Армении вовремя остановиться. Мы предлагали им покинуть добровольно наши оккупированные территории, но они не согласились, и вот сейчас пожинают горькие плоды.

Полагаю, что те инициативы, которые сейчас обсуждаются в странах региона, нацелены на позитивное сотрудничество. Есть инициатива "3+3", которую поддержали Россия, Иран, Турция, Азербайджан. Грузия имеет возражения, Армения свою позицию не высказала: ни да, ни нет. Если это будет позитивная позиция, то можно начать работу в данном направлении. А это будет работать не только на стабилизацию и минимизацию рисков безопасности в ре-

(Окончание интервью.
Начало - в №№33, 34, 35 и 36)

Президент Азербайджана: "Все 44 дня мы шли только вперед!"

(начало на стр. 13)

Недавно мы возродили дни поэзии Вагифа в Шуше, восстановили мавзолей, который был разрушен. Сейчас идет активное восстановление исторических памятников. Мы будем делать это на всех освобожденных территориях - и образовательные, и культурные проекты уже согласованы. В Шуше большая часть исторических памятников будет отреставрирована или уже реставрируется на средства спонсоров и по инициативе Фонда Гейдара Алиева. Ну и, конечно же, за счет государственных вложений.

Также создан Фонд возрождения Карабаха, каждый может внести пожертвования. Эта работа будет очень масштабной и созидательной, она очень позитивно воспринимается обществом. Я знаю как радуются люди, когда происходят позитивные изменения и жизнь возрождается на освобожденных землях.

В заключение нашего интервью с какими словами Вы хотели бы обратиться к российской аудитории? Тем более что Вас и Президента России Владимира Путина связывают очень уважительные, добрые, искренние отношения, что важно в межгосударственных отношениях. Большая русская община в Азербайджане чувствует себя так комфортно, как нигде в любой другой постсоветской стране. Вы известный политик в том числе и в России, все помнят Ваши блестящие выступления, относятся к Вам с огромным уважением.

Спасибо за добрые слова. Вы совершенно правы, с Президентом Путиным мы задаем такой тон и вектор наших отношений, благодаря чему они за последние годы развиваются очень динамично и вышли на качественно новый уровень. Сейчас мы активно работаем над тем, чтобы выйти на новые рубежи.

С Президентом России нас связывают очень доверительные отношения. Это важно между политиками, особенно политиками соседних стран, - доверять друг другу. Это именно то, что существует между нами. И, конечно, чувство глубокого взаимного уважения. Наши цели полностью совпадают.

Хотел бы воспользоваться возможностью обратиться к читателям в России, чтобы они больше знали об Азербайджане и правильно понимали реалии нашей страны, суть и характер наших межгосударственных

отношений. Эти отношения основаны на дружбе, добрососедстве, взаимных интересах, взаимной поддержке. Я очень много получал писем и телеграмм из России, до сих пор получаю их от россиян - и во время войны, и после. Это письма поддержки, поздравления. Пишут бывшие бакинцы, которые уехали по каким-то причинам в Россию. Пишут и те, кто никогда не был в Азербайджане. Очень многие во время Второй Карабахской войны еще больше прониклись позитивным отношением к нашей стране.

Что касается дальнейшего развития двусторонних отношений - у нас все определено, сейчас уже есть шесть дорожных карт, по которым работаем: экономические, транспортные, энергетические, гуманитарные. Мы также активно работаем над вопросами, связанными с молодежным обменом, запланирован - хотя пандемия немного помешала - российско-азербайджанский молодежный форум. Время летит быстро, выросло новое поколение. Важно, чтобы молодежь Азербайджана и России росла в дружбе и согласии. Потому что это большая ценность для нас и для России, ведь мы соседние государства. Не всегда между соседями отношения складываются так, как между нами.

Здесь, конечно, я должен сказать без ложной скромности, что в первую очередь - это заслуга Президентом двух стран, но и всех других членов команды, и общественности. И вот такой показатель: можно сказать, до пандемии последний год около миллиона россиян приезжало в Азербайджан. Этот показатель, который вырос практически в два раза за короткое время, - показатель комфортности. Потому что едут туда, где чувствуют себя комфортно, чувствуют себя как дома. Ну и отношение к России в Азербайджане всегда было позитивным и продолжает таковым оставаться.

Сейчас у нас новый этап, я бы сказал, поскольку взаимодействие более тесное, контакты более активные, с учетом нахождения российских миротворцев в Карабахском регионе. Естественно, эта тема также постоянно на повестке дня, и должен отметить, что почти год прошел и совершенно все идет в штатном режиме, без эксцессов, наоборот, с полным взаимопониманием, взаимодействием. И мы высоко ценим деятельность российских миротворцев по стабилизации ситуации. Это важный фактор стабильности.

И, конечно, рассчитываем, что будет идти и процесс примирения между армянами и азербайджанцами. Мы тоже соседи и никуда друг от друга не денемся. Поэтому надо эти реалии правильно воспринимать. И тут роль России, конечно, очень важна, и мы видим, что эта роль очень позитивная.

Вы отметили, что в Азербайджане большая русская община. Это достойные граждане нашей страны, они играют очень большую роль в деле укрепления двусторонних связей. У нас 340 школ с обучением на русском языке, и в государственных высших учебных заведениях есть факультеты на русском языке, и десятки тысяч студентов и школьников обучаются на русском языке. Это я считаю тоже важным фактором наших межгосударственных отношений.

Хотел бы воспользоваться возможностью вашей аудитории, пригласить россиян приезжать - пандемия уже как бы сходит на нет - в Азербайджан, приезжать в Карабах, в эти прекрасные живописные места, еще лучше узнать Азербайджан и укреплять нашу дружбу. И успехов, конечно, россиянам во всех делах!

Я хотел бы выразить слова искренней благодарности за то, что в столь плотном графике Президента Азербайджана Вы нашли время для такого подробного, эксклюзивного, большого, системного интервью, где, наверное, многие вещи прозвучат впервые и являются абсолютно новыми. Со своей стороны, от имени и себя, и редакции журнала "Национальная оборона", и, я полагаю, от десятков миллионов граждан России выразить пожелания процветания и развития Азербайджану. Ну а лично Вам... Знаете, так устроен современный мир, что Победа во Второй Карабахской войне объективно выдвинула Азербайджан в число тех стран, на которые сегодня смотрят очень многие. Безусловно, Вы как руководитель Азербайджана - сегодня политик международного масштаба, я бы сказал, звезда на политическом небосклоне. Хочу пожелать Вам, Вашей семье здоровья, и чтобы отношения между Россией и Азербайджаном укреплялись и развивались. Рассчитываем также, что военнотехническое сотрудничество между нашими странами будет продолжено. Мы знаем, что Азербайджан в предшествующий период закупил современного российского оружия на более чем 5 миллиардов долларов, что тоже было положено в основу фундамента военного потенциала. Так что рассчитываем на продолжение военнотехнического сотрудничества. Спасибо Вам большое.

Спасибо вам большое за добрые слова, также я хотел бы разделить еще раз мнение о дружеском характере наших отношений. По всем направлениям у нас идет хорошая работа, в том числе по линии ВТС. Естественно, сейчас мы смотрим на новые разработки, сейчас уже технические группы изучают новые возможности, мы некоторые заявки уже подали, так что сотрудничество в этом направлении с Россией тоже будет развиваться.

И еще раз хочу сказать: мы уверены в том, что в будущем сотрудничество между нашими странами будет идти по нарастающей.

Игорь КОРОТЧЕНКО
"Национальная оборона"
(Москва)
24 сентября 2021 г.

Взрастить семена НОВОЙ ЖИЗНИ

Карабахская научно-исследовательская база станет ведущим научным центром по изучению и поддержанию агробиоразнообразия в регионе

День Победы еще впереди, а наши ученые уже вовсю готовятся к нему - результатами своих исследований по региону, проведением масштабных мероприятий. Одним из которых и стал выездной семинар по восстановлению инфраструктуры Карабахской научно-исследовательской базы Института генетических ресурсов НАНА, организация семеноводства созданных для региона сортов пшеницы и ячменя.

Семинар состоялся в поселке Шихарх Тертерского района и был организован Отделением биологических и медицинских наук Академии наук и академическим Институтом генетических ресурсов (ИГР).

После того, как были традиционно возложены цветы к бюсту общенационального лидера Гейдара Алиева, установленного перед зданием Исполнительной власти Тертерского района, и почтена память великого лидера, глава исполнительной власти района Мустагим Мамедов рассказал об имуществе граждан и объектах общественного питания, которым во время войны был нанесен значительный ущерб.

"По городу Тертер, - сказал он, - было выпущено 16 277 ракет и артиллерийских и минометных снарядов, более 20 запрещенных ракет "Смерч". Кроме того, по всему району были повреждены 16 школ, 11 детских садов, 10 культурных и 10 медицинских учреждений, одно профессионально-техническое училище и 30 административных зданий".

Долг каждого - благоустроить наши земли

Затем на Аллее шахидов минутой молчания участники форума почтили память наших героев, погибших за освобождение Карабаха и дали высокую оценку проведению научного и вместе с тем общественно-политического семинара, состоявшегося в рамках проектов по поддержке научных исследований на освобожденных территориях Тертерского района.

Отметив, что глава государства Ильхам Алиев всегда уделял жителям района большое внимание, М.Мамедов подчеркнул, что в результате мер и помощи государства за последние пять лет интерес населения к выращиванию хлопка и сахарной свеклы в сельскохозяйственном Тертерском районе многократно увеличился, за последние 15 лет в районе пробурена 191 скважина скважина. Всего же в районе 592 субартезианских скважины, позволяющие полноценно обеспечить потребности населения.

Кроме того, на Карабахской научно-исследовательской базе ИГР, заверил глава района, будут созданы благоприятные условия для будущего районирования сортов мягкой и твердой пшеницы, а также ячменя. На сегодняшний день в генофонд института передан 141 сорт пшеницы и ячменя, подготовленный Тертерским НИИ. "Уверен, что в ближайшее время количество сортов пшеницы и ячменя в Карабахской научно-исследовательской базе будет увеличено, ведь это наш долг - обеспечить благоустройство этих земель и улучшить продовольственное обеспечение населения", - резюмировал Мамедов.

Несмотря на то, что в результате оккупации долгое время невозможно было использовать Сарсангское и Суговушанское водохранилища, но сейчас почти год уже земли района орошаются суговушанской водой. Кроме того, прошлогодним указом Президента Ильхама Алиева в настоящее время ведутся работы по достройке водоканала Хан для управления водой из водохранилищ Сарсанг и Суговушан.

С докладом о перспективах развития аграрной науки в экономических регионах Карабаха и Восточного Зангезура выступила вице-президент НАНА, академик Ирада Гусейнова. В своем выступлении она отметила, что семинар, прошедший в Карабахе при поддержке президента НАНА, академика Рамиза Мехтиева, стал первым мероприятием, проведенным Управлением биологических и медицинских наук НАНА в древнем Карабахе после оккупации. "Природа, - отметила она, - ландшафт, земли, климатические условия Карабаха, благоприятное водоснабжение, географическое положение всегда создавали большие возможности для развития сельского хозяйства, до оккупации в регионе использовалось около 140 тысяч гектаров пахотных земель".

(продолжение на стр. 15)

Взрастить семена новой жизни

Карабахская научно-исследовательская база станет ведущим научным центром по изучению и поддержанию агробиоразнообразия в регионе

(начало на стр. 14)

Мобилизуя все ресурсы

Рассказывая о Карабахской научно-исследовательской базе, академик Гусейнова отметила, что сотрудники этой структуры, функционировавшей в 1950-1989 годах на территории порядка 1 тыс. 700 га земли, собирали, изучали, использовали в селекции конкретные генетические ресурсы культурных растений и сельскохозяйственных животных для региона. Кроме того, осуществлялась и традиционная местная народная селекция новых сортов растений и пород животных. "Свой вклад в развитие науки в этом региональном центре, играющем особую роль в развитии аграрного научного сектора, внесли ведущие азербайджанские ученые, академики Джалал Алиев, Имам Мустафаев, Ильяс Абдуллаев, Алекпер Гулиев", - подчеркнула Ирада Гусейнова.

В настоящее время, продолжила она далее, принимаются меры по мобилизации всех ресурсов азербайджанской науки для обеспечения устойчивого развития Карабаха, восстановления и интенсификации междисциплинарной исследовательской деятельности в различных областях в регионе. В плане предстоящей деятельности академии - изучение земельных и водных ресурсов, животного и растительного мира Карабаха (в рамках "Стратегии развития НАНА на 2020-2025 годы" и "Задач НАНА в связи с научно-исследовательской работой на освобожденных территориях Азербайджана"). Кроме того, Отделение биологических и медицинских наук НАНА, которое возглавляет академик Гусейнова, внесло ряд предложений по восстановлению и устойчивому развитию освобожденных территорий, интенсификации аграрных исследований, и вопрос восстановления Карабахской научно-исследовательской базы занимает особое место среди этих предложений. "Научно-исследовательская база НАНА в Карабахе, действующая в качестве координатора науки в Азербайджане, должна быть построена в соответствии с современными инновационными требованиями, при которых одно из главных мест должно уделяться формированию высококвалифицированных кадровых ресурсов. Не сомневаемся, что в короткие сроки база не только будет восстановлена, но и станет ведущим исследовательским центром по изучению и поддержанию агробиоразнообразия в регионе", - заключила ученый.

Посеять в землю семена

Далее своими мыслями по поводу восстановления, исследовательских возможностях и перспективах Карабахской научно-исследовательской базы поделился генеральный директор Института генетических ресурсов НАНА, член-корреспондент НАНА Зейнал Акперов. По его словам, на этой базе были созданы более 30 высокоурожайных сортов и сотни гибридов, которые возделываются на больших площадях - и не только в Карабахском регионе, но и других экономических районах страны, что существенно влияет на развитие сельского хозяйства.

Выразив сожаление по поводу того, что богатый генофонд, накопленный за долгие годы, и все имущество научной базы было разграблено и уничтожено в результате армянской оккупации, ученый отметил, что часть земель все же была возвращена в результате контрвоенных операций в 1992 году, но вся модельная инфраструктура базы была разрушена. "С 2003 года, - поделился он, - сотрудники базы продолжают исследовательскую работу в Тертерском районе и работают над тем, чтобы использовать землю для производства после освобождения. И результаты исследовательской работы не заставили себя долго ждать: в Государственную сортоиспытательную комиссию поступили семь новых сортов пшеницы и два сорта ячменя".

О роли селекции и семеноводства в обеспечении продовольственной безопасности в Карабахском экономическом районе, а также роли современных инноваций в создании конкурентоспособных сортов на мероприятии говорили и сотрудники Минсельхоза - начальник отдела растениеводства Имран Джумшудов и руководитель Департамента генетических исследований, доктор философии по биологии, доцент Ханбала Рустамов, а также ведущий научный сотрудник ИГР, доктор философии по аграрным наукам, доцент Абидин Абдуллаев.

Затем были обсуждены вопросы восстановления Карабахской научно-исследовательской базы, определения будущих направлений, создания новых сортов, подготовки электронных интерактивных карт и др. В обсуждениях приняли участие академик Гариб Мамедов, член-корреспондент НАНА Ибрагим Азизов, исполнительный директор ООО "Agro Daily" Вахид Гаджиев.

В завершение семинара его участники ознакомились с выставочными образцами сортов зерна, созданными для Карабахского региона, и посеяли в землю первые семена.

Сияющее Солнце Востока

В НАНА прошли очередные мероприятия в рамках Года Низами Гянджеви

В Шамахинской астрофизической обсерватории имени Н.Туси (ШАО) при совместной организационной поддержке отделений гуманитарных, физико-математических и технических наук НАНА состоялась VIII конференция "Физика и лирика" на тему "Математические и астрономические взгляды в творчестве Низами Гянджеви".

Открыв мероприятие вступительным словом, вице-президент НАНА, гендиректор Института литературы имени Низами Гянджеви, академик Иса Габиббейли отметил, что в соответствии с Распоряжением Президента Ильхама Алиева от 5 января 2021 года в НАНА прошли значимые мероприятия, в том числе конференции, научные семинары, круглые столы и т.д. Подчеркнув, что это событие поставило перед отечественным литературоведением такие важные задачи, как изучение, пропаганда и издание наследия Низами в свете идеологии азербайджанства, академик рассказал о таких реализованных проектах, как "Низами Гянджеви и Шота Руставели", VII конференция "Физика и лирика" на тему "Наследие Низами Гянджеви и природа", а также о книгах, изданных в течение текущего года.

В свете идеологии азербайджанства

Выступление вице-президента НАНА, гендиректора Института информационных технологий, академика Расима Алигулиева было на онлайн-платформе. В нем ученый поделился результатами работы, проделанной в рамках Плана мероприятий академии в связи с Годом Низами Гянджеви и подчеркнул значение соответствующего распоряжения главы государства, нацеленного на еще более глубокое изучение наследия великого поэта и его пропаганду в мире, добавив, что мероприятия, посвященные юбилею Низами, проходят не только в республике, но и за ее пределами, отметив при этом, что одно из них состоялось недавно в Государственном Эрмитаже Санкт-Петербурга.

О восторженных научных знаниях великого мыслителя Гянджеви рассказал академик-секретарь НАНА, гендиректор Института физики, академик Ариф Гашимов, подчеркнув при этом место естественных наук, особенно физики, в творчестве поэта.

Затем выступил гендиректор ШАО, член-корреспондент НАНА Намик Джалилов, который отметил, что отраженные в произведениях Низами научные факты до сих пор сохраняют свою актуальность в изучении наземных и космических событий.

Далее были заслушаны доклады ученых из различных институтов академии - "Низами Гянджеви и арабский мир", "Научно-художественное отражение смены времен года в творчестве Низами Гянджеви", "Современный научный взгляд на творчество Низами Гянджеви" и др.

А недавно по случаю 880-летия Низами в Москве при совместной организационной поддержке Евразийской международной ассоциации развития (EIDA) и издательского дома "Литературная газета" прошло международное мероприятие "Гуманистические идеи культурных традиций России и Азербайджана: история и вызовы современности". Крупный стол был посвящен изучению влияния гуманистических и других духовных ценностей на современные общественные отношения в России и Азербайджане, а также обмену опытом по сохранению и

развитию этих ценностей в период постмодернизма.

На мероприятии гендиректор Института рукописей, академик Теймур Керимли выступил с докладом "Демократизм Низами Гянджеви как качественно новое явление в классической мировой литературе", а ученый секретарь института, доктор философии по филологии, доцент Азизага Наджафзаде - с докладом "Сияющее Солнце Востока, или великий гуманист Низами Гянджеви". В концертной программе, которая последовала за круглым столом, прозвучали музыкальные произведения, написанные на слова Низами, а также некоторые современные переводы его трудов на русский язык.

Наследие - в едином центре

Говоря о наследии Низами, ученые отмечают, что важными объектами исследования с точки зрения текстологии, источниковедения, литературоведения, искусствоведения и книговедения являются средневековые рукописи произведений поэта. А изучение образцов миниатюр, узоров, видов каллиграфии, представленных в рукописях XIV-XIX вв., и различий между ними, считается особой областью рукописеведения. Также одной из важных задач является поиск и текстологическое исследование автографов Низами. Поэтому так важно собирать и изучать богатое наследие поэта в едином центре.

Значимым научным событием Года великого поэта стало создание в Институте рукописей имени Мухаммеда Физули отдела исследований рукописей Низами Гянджеви. Согласно постановлению Президиума НАНА, принятому на основе ходатайства Ученого совета Отделения гуманитарных и общественных наук академии, руководить новой структурой на общественных началах будет гендиректор Института рукописей, академик Теймур Керимли.

Основные сферы деятельности отдела будут охватывать такие вопросы, как обнаружение рукописей Низами, которые хранятся в фондах музеев и библиотек зарубежных стран, и получение их копий для отечественных фондов, подготовка единого каталога рукописей произведений Низами с их подробным описанием и указанием страны хранения, привлечение к исследованию рукописей, хранящихся в институте, а также привезенных из-за рубежа, подготовка на основе этих материалов нового научно-критического текста "Хамсе" Низами, изучение образцов миниатюры в рукописях произведений поэта с точки зрения искусствоведения, подготовка на основе нового критического текста "Хамсе" Низами его филологического перевода (на азербайджанском, английском и русском языках), научная реставрация рукописей Низами с сохранением особенностей художественного оформления в соответствии с оригиналом.

(продолжение на стр. 16)

Крепнет сотрудничество между философами

Научные структуры Азербайджана и Казахстана подписали меморандум

Институт философии и социологии (ИФС) посетили ученые из Казахстана - заведующий отделом информации и управления Института философии, политологии и религиоведения Академии наук РК Ербол Кумысходжаев, ведущий научный сотрудник института Шагирбай Алмасбек и эксперт Бахыт Шинтемирова.

О деятельности учреждения в области научных и международных отношений гостей проинформировал директор ИФС, доктор философских наук, профессор Ильхам Мамедзаде.

После этого между двумя научными структурами был подписан меморандум о расширении взаимовыгодного и плодотворного сотрудничества на перспективу. Также с учетом общности культуры и религии между двумя республиками была предоставлена информация о раз-

витии политологии и теологии в Республике Казахстан.

Выразив удовлетворение пребыванием в нашей стране, казахстанские ученые поблагодарили руководство института за гостеприимство и отметили, что совместная научно-исследовательская деятельность будет только на пользу обоим учреждениям.

Сияющее Солнце Востока

В НАНА прошли очередные мероприятия в рамках Года Низами Гянджеви

(начало на стр. 15)

Сотрудниками "Ədəbiyyat qəzeti" ("Литературная газета"), Института литературы имени Низами Гянджеви и журнала "Ulduz" был подготовлен специальный выпуск газеты. Открыв церемонию презентации вступительным словом, вице-президент НАНА, академик Иса Габиббейли сообщил, что в НАНА увидели свет 26 изданий, посвященных Низами Гянджеви, а еще несколько книг находятся в процессе печати.

Современен на все времена

"Коллективная монография объемом более 1000 страниц, - пояснил академик, - подготовленная в отделе низамиведения под руководством члена-корреспондента НАНА Нушабы Араслы,

проходит последний этап редактирования. Также в институте готовится к печати "Энциклопедия Низами Гянджеви" в двух томах, в которой найдут отражение материалы на азербайджанском, турецком, английском, русском, китайском, немецком, польском, украинском и грузинском языках".

Отметив, что впервые республиканская газета целиком посвящена Низами Гянджеви, И.Габиббейли назвал специальный выпуск "Ədəbiyyat qəzeti" важным событием в истории низамиведения.

Затем выступили главный редактор газеты Азер Туран, секретари Союза писателей Азербайджана, писатель-драматург Ильгар Фахми, поэт, переводчик Салим Бабуллаоглу, а также сотрудники НАНА.

Отметив, что в статьях спецвыпуска творчество Низами было рассмотрено с

различных аспектов, а также подчеркнув целесообразность издания их в виде отдельной книги, выступающие рассказали о мероприятиях, выполненных за текущий год в сфере пропаганды наследия Низами в мире.

Статья академика Исы Габиббейли "Сокровищница, знакомящая мир с азербайджанской литературой: "Семь красавиц" Низами Гянджеви" была опубликована в научном журнале Академии наук Республики Татарстан "Фәнни Татарстан" ("Научный Татарстан"). В ней повествуется о жизни и творчестве великого поэта и мыслителя, его "Хамсе" и месте поэмы "Семь красавиц" в мировой литературе, ее идейно-художественных особенностях.

Еще одна книга увидела свет накануне 102-го дня рождения сына выдающегося азербайджанского поэта и драматурга Гусейна Джавида - талантливого композитора, музыковеда и фольклориста Эртоглоу Джавида. В книге "Эртоглоу Джавид и наследие Низами Гянджеви", подготовленной к печати директором Дома-музея Гусейна Джавида НАНА, доктором филологических наук Гюльбяниз Бабаханлы, нашли отражение редкие материалы, хранящиеся в фонде музея - ноты музыкальных произведений, написанных Эртоглоу Джавидом на слова Низами, собранные и прокомментированные им образцы из репертуара выдающегося ханенде Джабара Гарягдыоглы и т.д.

Назмин ДЖАФАРОВА,
доктор философии
по искусствоведению

Мир нужно изменять

В Баку состоялся вечер памяти Станислава Лема

В Центре творчества Максуда Ибрагимбекова состоялся вечер, посвященный 100-летию польского философа, футуролога и писателя-фантаста, лауреата многих национальных и зарубежных премий Станислава Лема. Мероприятие было организовано Центром творчества Максуда Ибрагимбекова, Международным научным польским центром, Посольством Польской Республики в Азербайджане и NG Creators Club.

"Мир нужно изменять, иначе он неконтролируемым образом начнет изменять нас", - говорил Станислав Лем. Его книги переведены на более 40 языков мира с общим тиражом более 30 млн экземпляров. Это научная фантастика, психологические эссе, исследования проблем космонавтики, кибернетики, литературоведения, футурологии; стихотворения, рассказы, повести, романы, сценарии, пьесы, монографии.

Сумма технологий

В его произведениях люди общаются с разумными океанами, роботы создают других роботов, есть и многое другое, что служит своеобразным фоном для анализа человека - ограниченности его способностей познания, возможных путей развития нашей цивилизации и контакта с инопланетным разумом. Чего стоит только одно его произведение "Солярис", описывающее взаимоотношения людей будущего с разумным Океаном планеты Солярис!

По произведениям Станислава Лема снято около сорока фильмов и поставлены спектакли. Он - автор фундаментального философского труда "Сумма технологий", в котором предвосхитил создание виртуальной реальности, искусственного интеллекта, а также развил идеи автоэволюции человека, сотворения искусственных миров и многое другое.

Он видел и предсказывал будущее человечества, придумывал слова для вещей, которых во время написания этих книг ещё не было. Некоторые из них существуют сейчас: например, трионы из "Магелланова облака" - современный интернет, карманные приёмники - смартфоны, оптоны из "Возвращения из звёзд" - планшеты и электронные книги, а лектоны - аудиокниги.

Среди участников вечера были директор Центра творчества Максуда Ибрагимбекова Анна Ибрагимбекова, советник посольства Польши по культуре Бартош Мушало-вич, представитель НАНА, директор Международного научного польского центра, д.ф.н., профессор Гюляр Абдуллабейли, член Союза писателей Азербайджана, писатель-фантаст Александр Хакимов, член Союза фотографов Азербайджана, арт-директор Рустам Гусейнов, представитель ОАО "Азеркосмос" Сона Гулиева, директор NG Creators Club Натиг Алиев и другие. Ведущей вечера была руководитель отдела информации, старший преподаватель кафедры теории музыки Бакинской музыкальной академии имени Узеира Гаджибейли, доктор философии по искусствоведению Алёна Иньякина.

На вечере памяти была представлена видео-презентация "Польские архитекторы в городе Баку", в которой главным лейтмотивом стала тема "Похождения персонажа произведений Станислава Лема - Ийона Тихого среди зданий польских архитекторов в Баку". Космические снимки для видео-презентации были предоставлены "Азеркосмос". Гости также были очарованы оригинальной фотосессией Анны Ибрагимбековой, снятой на берегу Каспия, а также проектами "Мир" Станислава Лема в отображении пространства и "Значение музыки в творчестве писателя-фантаста Станислава Лема".

Кроме того, на вечере была представлена концертная программа с участием профессора Бакинской музыкальной академии, лауреата международных конкурсов, заслуженной артистки Азербайджана Эльнары Кеберлинской и молодой талантливой пианистки, лауреата республиканских и международных конкурсов Фирузы Беглярской, в исполнении которых прозвучали произведения зарубежных и азербайджанских классиков.

Гюляр АБДУЛЛАБЕЙЛИ,
профессор, заведомо мировой
литературы и компаративистики
Института литературы им. Низами Гянджеви

За энергетическую безопасность планеты

Азербайджанский ученый награжден премией Global Energy Award

Одним из лауреатов премии Global Energy Award ("Глобальная энергия") за 2021 год стал заведующий международной лабораторией бионанотехнологий Института молекулярной биологии и биотехнологии, профессор Сулейман Аллахвердиев.

Азербайджанский исследователь стал лауреатом в номинации "Нетрадиционная энергетика" за выдающийся вклад в развитие альтернативной энергетики, в частности за разработку системы искусственного фотосинтеза и за цикл научных работ по биоэнергетике и водородной энергетике.

Премия присуждается за выдающиеся научные исследования и научно-технические проекты в области энергетики, которая способствует большей эффективности и экологической безопасности источников энергии на Земле в интересах всего человечества. Награда стимулирует энергетические проекты с научной точки зрения и подчеркивает важность международного сотрудничества, государственных и частных инвестиций в секторы энергоснабжения, энергосбережения и энергетической безопасности планеты.

По данным IREG Academic Ranking and Excellence Observatory, награда Global Energy Award входит в число 99 самых престижных и важных международных наград. С 2003 года ее получили 45 исследователей из пятнадцати стран (Австралия, Австрия, Канада, Дания, Франция, Греция, Исландия, Италия, Япония, Россия, Швеция, Швейцария, Великобритания, Украина и США).

Лауреатами Global Energy Award-2021, кроме профессора Аллахвердиева, стали российский ученый Зинфер Исмагилов (за фундаментальный вклад в химию углеродных материалов и гетерогенный катализ в борьбе с изменением климата) и американский академик Йи Цуй (за исключительный вклад в разработку, синтез и характеристику на-

номатериалов для энергетики и окружающей среды, особенно за трансформационные инновации в области науки о батареях). "Выбирая этих трех лауреатов, я уверен, что премия "Глобальная энергия" послала мощный сигнал, что научно-технологические инновации в области как традиционной, так и нетрадиционной энергетики могут привести нас к чистой энергии будущего, - сказал Рае Квон Чунг, лауреат Нобелевской премии мира и главы Международного комитета по присуждению премии "Глобальная энергия". - Я хотел бы поздравить с напряженной работой Секретариат Глобальной энергетической ассоциации во главе с Сергеем Брилевым, который успешно расширил число стран, выдвинувших кандидатуры со всего мира, и собрал более ста новых кандидатов".

Галия АЛИЕВА

Редакционная коллегия:

Рамиз Мехтиев, Дильгам Тагиев, Иса Габиббейли, Ибрагим Гулиев, Наргиз Пашаева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев, Ирада Гусейнова, Ариф Гашимов, Джамиль Алиев, Говхар Бахшалиева, Адиль Гарибов, Фикрет Алиев, Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев, Вагиф Фарзалиев

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул.Истиглалийят, 30, Президиум НАНА

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Газета набирается в редакции и печатается в издательстве "СBS".
Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000